

Пријоморске новине

ИЗЛАЗИ МЈЕСЕЧНО • ГОДИНА XXX • БРОЈ 472.

СВИРА ЛИ ТИ РАДИО?

Већ јодуже са прекидима слушамо Радио Будву. Питаме комшиницу:

- Свира ли ти радио?
- Свира - одговарам. - Само, мало ћа слушам.
- Али Радио Будва? - наставља моја комшиница. - У задње вријеме нешто ћа слабо ватам. Ријетко се чује.

Објашњавам да је то зато што Електротрансдистрибуција сваке године ремонтише електрични вог на који је прикључен и предајник Радио Будве и да зато нема програма.

И тако, одговарало још некоме или не, Електротрансдистрибуција утиче не само на емитовање радио и тв. програма већ и на многа кујнија и важнија штитања нашег личној и друштвеном животу.

Од како нам не свира радио не одржавају се ни сједнице Скупштине Општине Будва. Један број одборника, оних из опозиционих партија, неће да учествује у раду сједница које не преноси радио. Једношавно, сматрају да скупштанска засиједања морају да буду јавна да би Трајани непосредно били у шоку свећа о чему се на њима расправља и одлучује. А расправља се, полемише и сваћа, о бројним проблемима који све више притискају живот у нашем граду.

Свакако да је потребно да су Трајани у шоку свих збивања и да имају што боли у виду у раду својих представника у властима. Поставља се, међутим, штитање да ли је важнији пренос једне сједнице од проблема о којима би требало да се на њој расправља. Ако пренос, из оправданых техничких разлога, није могућ, колико је због тоја оправдано одлагање бројних горућих проблема, а штиме и њиховој рјешавању. Свакако да није. То само усторава, паралише наш живот, усложњава наше бројне проблеме, и друштвене и личне.

Сједнице су се и раније одржавале и ако није било њихових преноса. Истини за волу, па да у њима нијесмо стоплико уживали као данас, али смо били ништа мање обавијештени о свему важном што је на њима речено и закључено. Захваљујући њиховом преносу, ми данас у њима уживамо као у фудбалу или боксу, позоришту на чијем репертоару преовлађује комедија и па нам задовољствава неријетко кваре добре старе утилске о уледу парламената и његових актера. Понекад би било иожељено, и добро, да се неке сједнице прекину не зато што се не преносе већ зато - што се преносе! Ог тоја бисмо сви имали више користи него штете: и слушаоци (или гледаоци) и парламент, па и сами одборници...

Добронамјерност оваквих одборничких поступака била би очигледнија: ишла би на руку рјешавању одређених проблема и не би водила у њихову блокаду, у међусајраначка трвења и обрачуна, више би уливала тврђење и мање задавала друштвених и личних брића. Овако, све што личи на борбу за власт, за личне, а не друштвене, интересе...

То би, наравно, ишло на руку и мојој комшици која воли да слуша свој локални радио.

Радио не радио, нашим парламентарцима, мање више, не треба радио!

Бошко БОГЕТИЋ

НА ЈАДРАНСКОМ САЈМУ ОДРЖАН САЈАМ ИСХРАНЕ

ПРИРОДНЕ ВЕЗЕ ТУРИЗМА И ПОЉОПРИВРЕДЕ

• На 28. сајму исхране у Будви учествовало укупно 158 издајача: 77 домаћих (39 из Црне Горе, 38 из Србије), и 81 из иностраница - из 17 земаља. Ту су издајачи из Италије, Словеније, Хрватске, Мађарске, Републике Српске, Федерације Босне и Херцеговине, Холандије, Француске, Аустрије, Швајцарске, Сједињених Америчких Држава, Енглеске, Кине, Шведске • Посјетиоци су имали прилику да виде бојаћи производни програм предсташавника месне и мијечне индустрије, производица алкохолних и безалкохолних пића, кондиторских производа, ојреме, амбалаже и многих других производа

Милутин Симовић, министар пољопривреде у влади Републике Црне Горе отвара сајам исхране

успостављајући што боље сарадње са привредницима из других земаља, али ћемо при промету хране тражити испуњавање оних стандарда и прописа о квалитету који важе у ЕУ.

У потпуности прихватамо да се наши извози третирају на исти такав начин.

По ријечима министра Симовића шансу наше домаће производње видимо у њеном високом квалитету и ексклузивности и препознатљивом географском поријеклу. Сигурни смо да ће пробирљива туристичка клијентела, која се убрзано враћа на наше туристичке дестинације, знати

да препознаје тај квалитет и да ће туристички центри истовремено бити и "извозне луке" наших пољопривредних производа.

-Овај сајам је добра прилика за успостављање сарадње не само у области производње и промета хране него и за даље учињавање природне везе туризма и пољопривреде.

Ујединени смо да ће се многи потенцијални инвеститори и овом приликом ујерити да своје бизнис идеје реализују у сектору производње хране управо овде у Црној Гори која својом очуваном природом нуди одличне услове за то. Наша спремност за сарадњу је ту и врати са широм отворена, закључио је, између остalog, министар пољопривреде Републике Црне Горе Милутин Симовић, пожељевши учесницима Сајма исхране у Будви пуно успјеха и прогласивши сајам отвореним.

У својој поздравној ријечи предсједник Управног одбора акционарског друштва „Јадрански сајам“ Јанко Ражнатовић је рекао да се Сајам исхране за ових 28 година афирмишао као најзначајније место приказа производних могућности наше пољопривреде, посебно прехранбене индустрије. Туристичка привреда и трговина су прихватиле ову манифести

стацију као изузетно тржишно место понуде и тражње, те је она постала место пословних сусрета и уговора о снабдевању, нарочито туристичке привреде за предстојећу туристичку сезону. Међународни карактер ове манифестије и на овај начин препоручује концепт отворености Црне Горе према свијету са доминантним циљем либерализација трговине и инвестиција. Данас са жаљењем констатујемо да први пут за ових 28 година нијесу са нама гиганти који су стварали реноме и ауторитет ове привреде, бројни велики производици из Србије и посебно из Војводине. Но, и ови који су присутни достојно ће их репрезентовати. Радује да се поново враћају стари излагачи из бивших југословенских република, било као директни излагачи, било преко заступника фирм из Црне Горе.

У оквиру пратећих програма и манифестија 28. сајма исхране у Будви презентиран је програм активности Европске агенције за реконструкцију у Црној Гори, а одржана је и прес конференција генералног директора Сајма у Тирани Луана Мухамедаја.

Сајам исхране одржан је од 26. до 29. марта.

Д. ЦВИЈОВИЋ

Карикатура Бранислава Николића

Скупштинска хроника

23. СЈЕДНИЦА СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ НАСТАВЉЕНА ПА ПОНОВО ПРЕКИНУТА

ПРИВАТИЗАЦИЈА СА ДВА ЛИЦА

• Одборници Социјалдемократске паршије се враћали у Скупштину само ради рјешавања неодложних иштања, а сва остало треба оставити новој општинској управи. Усвојено је 18. марта наставила рад или је прекинута већ сљедећег дана звог немогућности Радио-Будве да преноси сједницу. Пошто је најављено вишедневно повремено нестање струје због ремонта на далеководу „Ласта“ и у трафостаницама „Дубовца“ и „Лази“, договорено је да се сједница прекине и настави када буде извесно редовно и несметано снабдијевање електричном енергијом.

На почетку наставка 23. сједнице СО Будва, прекинуте 15. јануара, предсједник општине Ђорђе Прибиловић је саопштио да је тај период искоришћен за консултације између парламентарних странака како би се постигао договор о наставку рада. У том циљу предсједник је одлучио да, као предлагача, повуче предлоге одлука о изради измјена и допуна детаљног урбанистичког плана „Словенска плаџа“, о приступању изради урбанистичког пројекта „Зоне ексклузивних вила Свети Стефан“ и о усвајању најтра измјена и допуна ДУП „Словенска плаџа“.

Одборник Социјалдемократске партије Слободан Митровић је подсејтио да су два одборника СДП распадом коалиције „Да живимо боље“ 7. јуна прошле године напустили Скупштину у немогућности да постигну договор око конституисања парламентарне већине не било које, како су сматрали, парламент није легитиман. Од тада Скупштина је наставила са радом све отежање до коначне парализе рада парламента која траје већ два мјесеца, па се тако дочека и редовни крај мандата.

- Руководећи се зајед-

ничким програмима са Демократском партијом социјалиста на државно-правним питањима, а у сазнању да се само цивилизованим, демократским и легалним средствима треба борити и превазилазити супротно-

трање постало беспредметно због протока времена. Ти предлози су прихваћени па је Скупштина наставила рад са скраћеним дневним редом. Одборници Социјалистичке народне партије су, прије преласка на

изазвала је више дискусија, реплика и полемика. Ова информација, како је у уводном излагању навео одборник Станко Асановић, имала је за циљ да покрене расправу у Скупштини општине о озбиљним деформацијама у процесу приватизације у ХТП „Будванска ривијера“, предузећа од чијег успешног пословања у многом зависи економски развој Општине и социјални статус великог броја радника запослених у тој фирми и чланова њихових породица. Таква расправа је, како се истиче у Информацији, била неопходна да се обједорни истина о статусу грађана и радника акционара чија се права на најбруталнији начин угрожавају и поништавају процесима приватизације који се проводе у ХТП „Будванска ривијера“. Општина Будва је, затим, несумњив власник огромног дијела капитала у ХТП „Будванска ривијера“, како је утврђено у поступку идентификације носилаца власничке структуре, а та власничка права је на непримјерен начин присвојила Влада Републике Црне Горе чиме је нанесена непроцењива штета економско-развојним циљевима и интересима општине Будва и њеним грађанима. Посебну пажњу, такође, заслужује однос дијела управљачких структура (Скупштине и Управног одбора) који је изабран од грађана и радника акционара да заступа њихове интересе, а дешава се супротно јер се доносе одлуке које су штетне по интересима тих акционара.

Једногласно за
враћање земљишта

Прва тачка дневног реда наставка 23. сједнице прошла је без расправе - одборници су једногласно одлучили да се ставе ван снаге дјелови четири одлуке о одређивању градског грађевинског земљишта. Због непривођења намјени у прописаном року стекли су се услови да власници покрену поступак да им се врате катастарска парцела 1441 КО Будва (ДУП „Словенска плаџа - Под магистралом“), 1775 КО Будва („ДУП „Дубовица“), 1105 КО Будва („по старијем катастру честице земље 1197 и 1200 КО Подострог“) и 3077/1 КО Будва („ДУП „Дубовица“), 1105 КО Будва („по старијем катастру честице земље 1196/1 и 1196/2 КО Подострог“).

Другу тачку дневног реда наставка 23. сједнице, међутим, обиљежила је дуга расправа. Информација о неким аспектима негативних појава и узурпаторских односа који се манифестишу под покровитељством одређених органа на подручју провођења процеса приватизације у ХТП „Будванска ривијера“, коју је припремила Социјалистичка народна партија,

поступа да им се врате катастарска парцела 1441 КО Будва (ДУП „Словенска плаџа - Под магистралом“), 1775 КО Будва („ДУП „Дубовица“), 1105 КО Будва („по старијем катастру честице земље 1197 и 1200 КО Подострог“) и 3077/1 КО Будва („ДУП „Дубовица“), 1105 КО Будва („по старијем катастру честице земље 1196/1 и 1196/2 КО Подострог“).

Другу тачку дневног реда наставка 23. сједнице, међутим, обиљежила је дуга расправа. Информација о неким аспектима негативних појава и узурпаторских односа који се манифестишу под покровитељством одређених органа на подручју провођења процеса приватизације у ХТП „Будванска ривијера“, коју је припремила Социјалистичка народна партија,

препашћује да иза оваквих подухвата стоје Влада РЦГ и Савјет за приватизацију. Тако одабраним начином приватизације прејудицирају се рјешења којима треба да се омогући обештећење по економским цијенама бивших власника грађевинског земљишта које је данас у власништву ХТП „Будванска ривијера“. Уз то досадашња продаја објекта ХТП „Будванска ривијера“ указује да се ради, о скоро распродади

волонтистичког факто-ра све те чињенице су пренебрегнуте и власник тог дијела капитала постала је Влада РЦГ. Општина је, како се наглашава у Информацији, исказала невјерованост и инфиорност и тоталну не-заинтересованост.

Продаја испод
процијењене
вриједности

У Информацији су наведени аналитички показатељи о продатим објектима ХТП „Будванска ривијера“ (хотел „Маестрал“ и вила „Балкан“, вила „Манојловић“, ресторани „Сунце“, „Видиковац“, „Стари град“, барови „Сидро“ и „Кастело“ и бифе „Адријатик“) и изнједијено низ примједби. Између остalog, да су продати знатно ниже од

Слободан Митровић: Нови коалициони споразум

сти, одлучили смо да прихватимо нови коалициони споразум-рекај да тај споразум подразумеваје договорно привођење крају мандата општинске управе само у питањима битним за правно и финансијско функционисање општине и њених јавних установа, посебно руководећи проблемима туристичке сезоне која већ почине. Сва процесна, системска и развојна питања, треба, по ријечима Митровића, оставити новој управи која ступа на дужност у мају ове године.

У складу са коалиционим споразумом за наставак 23. сједнице Скупштине општине Општински одбор Социјалдемократске партије тражио је да се из дневног реда повуку тачке о урбанизацији (Словенска плаџа и Свети Стефан) и 16 тачака чије је разма-

дневни ред, захтијевали да се одговори на питања да ли нови коалициони споразум значи и улазак Социјалдемократске партије у власт, да ли то значи и да ће СДП бити одговорна за вршење власти, и како ће ДПС и СДП вршити власт када немају натповодничну већину у Скупштини, или су остале без одговора.

Једногласно за
враћање земљишта

Прва тачка дневног реда наставка 23. сједнице прошла је без расправе - одборници су једногласно одлучили да се ставе ван снаге дјелови четири одлуке о одређивању градског грађевинског земљишта. Због непривођења намјени у прописаном року стекли су се услови да власници покрену поступак да им се врате катастарска парцела 1441 КО Будва (ДУП „Словенска плаџа - Под магистралом“), 1775 КО Будва („ДУП „Дубовица“), 1105 КО Будва („по старијем катастру честице земље 1197 и 1200 КО Подострог“) и 3077/1 КО Будва („ДУП „Дубовица“), 1105 КО Будва („по старијем катастру честице земље 1196/1 и 1196/2 КО Подострог“).

Другу тачку дневног реда наставка 23. сједнице, међутим, обиљежила је дуга расправа. Информација о неким аспектима негативних појава и узурпаторских односа који се манифестишу под покровитељством одређених органа на подручју провођења процеса приватизације у ХТП „Будванска ривијера“, коју је припремила Социјалистичка народна партија,

Đuro Rađenović: Приватизација се овлађује сијурним шоком

Филијала Котор, укупни државни капитал у ХТП „Будванска ривијера“ износи 184.863.622 ДМ, а на основу тога склопљен је уговор о успостављању својинских права по основу идентификације државног капитала између Општине Будва и ХТП „Будванска ривијера“. Уговором је, у складу са Законом о локалној самоуправи, утврђено да ће тим капиталом управљати Општина, а уговорне стране су се сагласиле да се по том основу Општини изда одговарајући број обичних управљачких дioniца. У каснијим фазама трансформације ХТП „Будванска ривијера“, међутим, под утицајем снажног политичко-

процијење вриједности (хотел „Маестрал“), да је продат објекат који је легат и са много више земљишта него што му припада (вила „Манојловић“), да је продат, чак, и споменик културе (бар „Кастело“). Осим што се продаја врши на штету акционара тиме се не поштује ни препорука Скупштине РЦГ да се не продаје национализована имовина до доношења Закона о реституцији, а не поштује се ни Закон о заштити споменика културе.

Неприхваљива је, истиче се у Информацији, пословна политика Управног одбора и пословодства да се за невађене кредите уступају објекти у власништву Влади РЦГ (због немогућности враћања кредита за припрему сезоне) а добијеним новцем од продаје објекта покривају годишњи губици. Продаја реалне имовине а не акција постојеће органе управљања ХТП „Будванска ривијера“ чини нелегитимним и тиме се, како се наглашава у Информа-

ВРИЈЕДНОСТ И СТРУКТУРА КАПИТАЛА

ХТП „Будванска ривијера“ АД од 22. 3. 1997. године посљује као акционарско друштво у мјешовитој својини. Према елаборату о пројекту вриједности капитала од 30. 6. 1995. године укупни капитал процијењен је на 800.688.000 динара, укључујући и 100.000 динара, односно по тадашњем курсу 320.277.755 динара. По структури грађевинских објеката су вриједнији парламентарне већине, како су сматрали, парламент није легитиман. Од тада Скупштина је наставила са радом све отежање до коначне парализе рада парламента која траје већ два мјесеца, па се тако дочека и редовни крај мандата.

- Руководећи се зајед-

ним споразумом за наставак 23. сједнице Скупштине општине Општински одбор Социјалдемократске партије тражио је да се из дневног реда повуку тачке о урбанизацији (Словенска плаџа и Свети Стефан) и 16 тачака чије је разма-

и узурпаторских односа који се манифестишу под покровитељством одређених органа на подручју провођења процеса приватизације у ХТП „Будванска ривијера“, коју је припремила Социјалистичка народна партија,

Роба с маном

- Нигде у свијету се не продаје и не купује роба с маном, али се то ради кад је у питању купопродаја објекта ХТП „Будванска ривијера“. У анексима уговор стoji да ће се посебно рјешавати евентуални најнадни спорови око вла-

ништва а купац пристаје на такву куповину робе с маном, - рекао је одборник СДП Далибор Антониоли истичући да је Социјалдемократска партија прва поставила питања око рјешавати евентуални најнадни спорови око вла-

Скујштинска хроника

цији, „Будванска ривијера“ распала као акционарско друштво.

У дискусији која је усљедила одборници Социјалдемократске народне партије (Станко Асановић, Владимир Кајанегра, Јован Станишић, Вац Шољага, Жарко Војводић, Блажо Мартиновић и Жарко Миковић) су поновили и детаљније образложили критичке оцјене из Информације. Између осталог, рекли су да су продати објекти процијењени на око 72 милиона ДМ, а продати за око 22 милиона ДМ чиме је некоме поклоњено 50 милиона ДМ, а то су средстава радника. Због продаје објекта смањена је вриједност акција, а продаја објекта није повећала стандард радника који су годинама мукотрпно стварали тај капитал. СНП није против приватизације али јесте против политику Управног одбора предузећа, па је дошло вријеме да се промијене управљачке структуре у ХТП „Будванска ривијера“... Одборник Демократске партије социјалиста Љубо Рађеновић је, одговарајући на бројне критике одборника СНП, рекао да је циљ овакве расправе само политичка презентација и вријеђање људи из руководства. Приватизације се у „Будванској ривијери“, по његовим ријечима, одвија сигурним током, продају се објекти са периферије да се тако сачува језгром предузећа. Продаја се врши на међународној аукцији, а праву цијену даје тржиште а не претходне процјене. Вршиће се нова процјена вриједности капитала, а битно је да је „Будванска ривијера“ у протеклом периоду сачувала предузеће, идентитет и углед, и да ниједан радник није отпуштен с посла мимо своје воље. „Будванска ривијера“ није, по ријечима Рађеновића, продајала објекта за које није имала документацију од Дирекције за некретнине да је власник 1/1, мада при том није анализирала позадину докумената.

Залагали су се, рекао је, да Општина буде власник државног капитала у „Будванској ривијери“ али је одлучено да то буде Република.

Закуп био био боли

На крају расправе представник Социјалистичке народне партије Срђан Милић је, између осталог, рекао да је њихов циљ да се штити „Будванска ривијера“, посебно онај дио који је

приграбила Влада РЦГ узимајући га при том из целова грађана који су стварали „Будванску ривијеру“. Он је оцијенио да је продаја објекта погрешан потез и да би било боље, ако су у предузећу већ оцијенили да од тих објеката немају користи, да их издају у закуп по цијени од марак једне марке и тако сачувају власништво над њима.

Клуб одборника Социјалистичке народне партије

Предсједник општине Торђе Приболовић је, захваљујући одборницима на учешћу у дискусији, истакао да ће Општина, без обзира на то какве ће закључке усвојити Скупштина по завршетку расправе о приватизацији, предузети мјере да заштити своје интересе.

Пола за, пола против закључака

Послије расправе одборници су се изјаснили

Срђан Милић: Продаја објекта је био боли

је предложио да Скупштина општине усвоји Информацију коју је било неопходно разматрати на сједници Скупштине општине јер су предмет продаје били и неки објекти који су власништво општине Будва. У процесу приватизације дошло је до фрапантног кришења Закона о негативним ефектима који произилазе из појединачних купопродајних уговора неминовно ће имати економске и шире друштвене штете. Закључцима који су предложени тражено је да се Општина више ангажује у спору око власништва државног капитала у „Будванској ривијери“, да се покрене поступак за раскид уговора о продаји виле „Балкан“ и бара „Кастело“, да се расвијетле односи око власништва ресторана „Стари град“ и бара „Сидро“, да се расвијетли случај припајања околног земљишта вили „Манојловић“, да се испоштује препорука Скупштине РЦГ по којој нема продаје национализоване имовине до доношења Закона о реституцији, да се прикупе потребне чињенице и тражи раскид уговора о продаји хотела „Маестрал“ и, на крају, да се Информација са закључком достави државном тужиоцу Црне Горе у циљу оцјене оправданости предузимања одговарајућих мјера.

о предложеним закључцима који нијесу усвојени јер за њих није гласало више од половине одборника присутних на сједници - за усвајање Информације и закључака гласало је 14 одборника (Социјалистичка народна партија и Народна странка), против 14 одборника (Демократска партија социјалиста) а уздржана су била два одборника (Социјалдемократска партија).

На почетку другог дана наставка 23. сједнице, 19. марта, договорено је да се сједница прекида и да ће се наставак накнадно заказati. Разлог је што ток сједнице није могao да преноси Радио-Будва (због радова на ремонту далековода „Ластва“ и трафостаницама „Лази“ и „Дубовица“) није било струје на предајнику Радио-Будве) а и да наредне дане најављено је опадање напона и повремени прекиди у напајању електричном енергијом. Одборници Социјалистичке народне партије и Народне странке су инсистирали да се расправа може водити само уз радио пренос, па је договорено да Скупштина настави рад када буде извјесno редовно снабдијава електричном енергијом.

Измјенама у дневном реду смањен је број тачака па је до краја 23. сједнице Скупштине општине одборницима преостало да размотре још 16 тачака дневног реда: Између осталог, разматрање Информације о неким облицима и методама рада одређених органа на формирању документационе основе и вођењу бирачких спискова у Општини Будва у припреми парламентарних избора у РЦГ одржаних 22. априла 2001. године. Информација о остваривању потреба грађана у области здравstva у 2001. години и више промјена у саставу управних одбора јавних предузећа и установа.

В. М. СТАНИШИЋ
Фотографије:
Никола БРКАНОВИЋ

Ђорђе ПРИБЛОВИЋ

ПРИМОРЦИ И ЗАГОРЦИ

Дошло је пролеће и то не само календарски већ се буђење природе на сваком кораку осјећа. Продуције је дан, јаче огријало сунце, мантили су у плакару, терасе кафића су све пуније, а шетње поред мора дуже. Од Старог града до Рафаиловића су се размиљели шетачи, а Словенском и Бечићком плажом растрчали пси пратећи своје господаре. У парковима набрекле гране пуне животног сока, а дрвеће распупало, процвјетало и све некако трепери радујући се новом животу. Како је данас лијеп дан! Сви тако мисле и то најчешће кажу а ја се само питам: „Постоји ли ружних дана у природи?“ Сваки дан и свако вријеме је у природи лијепо, само што нам неко вријеме више или мање, односно никако, не одговара. А ако је већ тако, да ли је све оно што нам не одговара ружно? Можда, али само за нас, но не никако за другог. Значи, нема ружних дана, ружног времена, ружних људи, мисли, идеја. Живот је лижја.

Све остало је конвенција, обичан договор, навика, мода тренутка, предрасуда и ништа више. Но нама је то важније од суштине, од живота и довольно за подјеле и сукобе. Увијек смо се дијелили само на двоје, даљни бројеви нам не требају, доволно је пар и не-пар и у томе се све садржи. Подјеле су историјске, доволно је мушки и женски, добро и зло, наши и њихови, бјељаши и зеленаши, партизани и четници, патриоте и издајници, побједници и поражени, за и против и све је јасно. Свијет видимо црно-бијело и питам се што ће нам телевизор у боји кад се на оном старом све јасније види. Све је пролазно само су подјеле вјечне...

Добро је што ми се прекиде мисао, па искористих празнуну да запитам себе: „Само подјеле, зар су то пролећна размиљања и зар се тако радујеш животу који буји свугде око тебе?“ Пријатељу мој - понекад себе и тако ословљавам - видим ја и неко друго пролеће у Црној Гори. Ово је изборна година, а наши политичари блокове праве и то по традицији само два. Што ће нам више кад у наше балканске главе за више нема мјesta? Бојим се да ови блокови не блокирају све оне који су чули за број три и неки више, па да то буде на штету грађана Црне Горе. Проклињем се био што сам се родио у циглани где се само блокови праве. Ја волим више слободе и хоћу да правим кућу од камена, да га по воли тешем и свиђа ми се онај мрежasti „сплитски вез“ који чар животу даје. Шта мислите о европском грђанској покрету за реформе без националних предznака? Не! Не смје бити мјesta за забunu, мора се јасно знати ко је издајник и биће тако све док не изда побједник, а онда ће издајници бити побједници. Ето видите нама је и број два довољан за забunu и што ће нам било ко трећи и то још европски и реформски да реформише традицију наших вјечних подјела.

Лијеп пролећни дан па имамо кад да штамо, размиљамо и причамо, али доста је у једном правцу. На „лијево круг“, па неком другом улицом. Ево овако. Колико има гора у Црној Гори? Размиљаш? Не труди се, нећеш их набројати. Много. Зашто се онда ово не зове Црне Горе, него Црна Гора? Хајде да видимо. Негдје је Стефан Митров Љубиша овако назива наш народ: „Приморци и Загорци“. Интересантно и

необично. Ко су приморци? То су они људи који живе уз обалу мора. Ко су Загорци? То су они људи који живе иза неке горе. Пошто су у истој реченици поменути Приморци и Загорци, значи да међу њима постоји неки однос. Једни живе при мору, а други иза горе, односно дијeliли их нека гора. Као су у односу на Приморце ови други Загорци, јасно је да је та гора гледана са мора. Која је та гора? Са мора се на овом подручју најјасније види Ловћен. Према томе, то је планина по којој је Црна Гора добила име. Пријевој црна могла је добити због тога што је Ловћен некад би шумовит, па се са мора црнио или изгледао црн. То казује да људима који су Црној Гори прилазили са мора назив Ловћен није био познат јер не би планини чије име знају давали још неко друго. Вјероватно име планини Ловћен је дало локално становништво и оно могуће потиче од назива за мјесто где се ишло у лов и ништа више. На то да се на Ловћен ишло само повремено и да сталних насеља није било упућује и име околног подручја Катунска нахија. Катуни су временна пастирска насеља. Све то изгледа највише и не мора бити тачно, јер је без неке јаче историјске утемељене аргументације, али је битно да се у Црну Гору долазило са мора. Преко мора је за њу чујао свијет и Приморје је било њен пролаз у свијет. Међутим, она је дуго и предуго била одвојена од мора јер је Приморје припадало другим државама, па је такав однос према Приморју задржала и сада. Да није тако не би ми данас били без трговачке флоте, не би нам приморски туризам био неразвијен у односу на друге медитеранске земље, а прерада риболова на Скадарском језеру јер је оно ипак мање од мора. Хоћемо да будемо медитаранска земља, али шта радимо у том правцу? Засадили смо палме у Подгорици. Идући том логичком сљедећи потез би био преношење Јадранског мора испред истог града. За скупљи пројекат одавно нијесам чуо. Све је изгледа у реду, само нам није море где треба или где би неко желио да буде.

Но, можда ће се Црна Гора ипак вратити мору. Година је изборна, кренули су изборни каравани и промоције, положај се камени темељци, градове обилазе државни руководиоци. На Приморју још ништа од тога, чувају нас за ултиму. Само прича о држави - као да се од приче живи. Пробија се тунел Созина и ништа више и то због залеђа, а не због Приморја. Кад ће почети да се нешто ради, да се реализују развојни пројекти? Забољеше нас уши од приче и обећања. Можда би требало да се ми Приморци повежемо, да обећавамо да одавде нећемо никаде селити ни у свијет, ни у Подгорицу. Она да би морали да створимо услове за наш опстанак на Приморју и за будућност наше дјеце. Можда је то једини начин да се окренемо мору и будемо медитаранска земља. Како ћемо на море без бродова, пут у Европу води овуда преко Приморја. Ако зна неки лакши и љепши пут немојте да смо вам баласт. Пустите нас да пропаднемо.

—

КОНФЕРЕНЦИЈА ЗА ШТАМПУ У ВАТРОГАСНОМ ДРУШТВУ „БУДВА“

СТИЖУ НОВА ВАТРОГАСНА ВОЗИЛА ИЗ ВЕЛИКЕ БРИТАНИЈЕ

● Командир Ватрогасне јединице у Будви Филип Моштрокол одржао 20. марта конференцију за штампу заједно са својим колегама ватрогасцима из Велике Британије Мајком Марошом и Дејвидом Хокингисом ● Повод јоћешак реализације прве фазе гуторочног пројекта у шри фазе за ћи године „Операција Флоријан-Моншепенро“

Филип Моштрокол је најзаслужнији што је дошло до ове сарадње. Он је возило које му је, као члану „Операција Флоријан“ поклоњено прошле године, поклонио Будви. Сада ће по једно возило из Велике Британије добити, како је речено на конференцији, Бар, Плав, Цетиње, Херцег Нови, Будва, Беране, Улцињ, као и Љука Бар јер њој је возило неопходно. Тиват ће добити два возила, а у другој фази планирана је слична донација и за Бијело Поље.

Моштрокол је најавио и едукацију црногорских ватрогасца у Бирмингену, а у плану је и израда закона о ватрогаству.

Дејвид Хокингис, командир четврти ватрогасне бригаде у Ланкаширу, одакле стиже конкретна помоћ ватрогасцима Црне Горе, и Мајк Марот истакли су да „Опе-

Командир ватрогасне јединице у Будви Филип Моштрокол са својим колегама из Велике Британије на конференцији за штампу

рација Флоријан“ жели да остане у Црној Гори и наредних година. Најавили су

нове облике и видове помоћи британских ватрогасаца у оквиру овог пројекта.

У ОДМАРАЛИШТИМА ЦРНОГОРСКИХ ПЕНЗИОНЕРА У ИГАЛУ И УЛЦИЊУ

61 ПЕНЗИОНЕР ИЗ БУДВЕ

● Удружење пензионера Будве сајашнило да је коришћење оборавка пензионера у Центру „Итало“ почело 13. марта (са месец и ћо дана закашњења у односу на претходну годину) и трајаће до 10. јула у првој овој годишњој фази

За наведени период десетдневни боравак има право коришћења (за 12 смјена) 51 пензионер из Будве. Од тог броја 15 пензионера могу користити оборавак и ако су га користили прошле и ранијих година. Њих 36 или 70 одсто, имају предност коришћења ако нијесу боравили у Игалу задњих неколико година.

Предсједник Удружења пензионера општине Будва Урош Зеновић, наглашава да ће за коришћење одмора од септембра до децембра бити обавијештени заинтересовани пензионери када о томе удржије обавијештење до бије обавијештење од Савеза удржијања ПИО Републике Црне Горе. У улцињском одмаралишту у наведеном периоду боравиће укупно 630 пензионера.

Одмор у одмаралишту у Улцињу почиње 1. априла

и траје до 30. јуна. Право коришћења имају 10 пензионера по већ наведеним условима.

Републички фонд ПИО је предвиђао и обезбиједио потребна средства за одмор у Игалу за 2.160 пензионера из читаве Црне Горе. У улцињском одмаралишту у наведеном пер-

НАКОН САЈМА ТУРИЗМА У БЕОГРАДУ

НАЈАВА ДОБРЕ СЕЗОНЕ

● Ог 10. до 13. марта одржан међународни сајам туризма и сајама ИФТС у Београду на којем су се представиле Будва и Црна Гора.

Директор продаје хотелско-туристичког предузећа „Будванска ривијера“ Никола Кентера је изјавио да је укупан утисак веома повољан и позитиван, будући да је београдски сајам ове године био изузетно добро посјећен, и да постоји велики тренд интересовања.

По његовим ријечима неће бити доволно кревета за београдско и србијанско тржиште, с обзиром на пораст интересовања гостију. Очекујемо да у појединачним хотелима буде и до 80 одсто иностраних гостију. Највише из Њемачке, Русије, Чешке, Словачке, Словеније, и још неких земаља у мањем обиму нагласио је директор продаје „Будванске ривијере“.

МЕЂУНАРОДНИ СИНДИКАЛНИ СЕМИНАР

● У хотелу „Краљичина плажа“ у Милочеру, од 7. до 9. марта, одржан међународни синдијакални семинар

Ово је био семинар представника Синдијаката управе и правосуђа Републике Црне Горе, Самосталног синдијаката службеника органа управе и судске власти у Федерацији Босне и Херцеговине, Синдијаката органа управе Ре-

Има се утисак да и у Србији постоји велико интересовање па се очекује добра сезона.

публике Српске и Синдијаката правосуђа Републике Српске, под покровитељством и уз учешће Синдијаката јавних служби Краљевине Шведске.

У изјави која је усвојена на крају савјетовања, и коју су потписали сви ње-

ИЗМЕЂУ ДВА БРОЈА

ОРГАНИЗАЦИЈА ЖЕНА ОПШТИНЕ БУДВА

Празник - да или не

За свој празник љедијајијским одјељењима здравствених установа у Будви и Петровцу жене поклониле пјерачке

Поводом Осмог марта Организација жена Будве је организовала округли сто „Осми март - празник да или не“.

Учествовале су: у име организације жена Петровца Дуда Перовић, професор средње школе „Данило Киш“, у име организације жена Будве Боса Анђушић, наставница основне школе „Стефан Митров Љубишић“, Јулика Ковачевић, психолог из „Аниме“ из Котора, Блаженка Вучуровић, предсједница Организације жена општине Тиват и Зорица Јоветић из женског клуба „Грађанска кућа“ из Цетиња.

Жене Петровца су поклониле

играчке у износу од 200 марака педијатријски здравствене станице у Петровцу, а Организација жена у Будви играчке у износу од 500 марака. Новац је одвојен од чланарине. Акцији су се прије дужи и жене које нијесу чланице новчаним пријомима и играчкама.

По традицији, одржано је осмомартовско дружење у Тивту и Петровцу, а учествовало је по тридесетак жена из Будве. Осмог марта Клуб младих Црвеног крста организовао је културни програм за жене нашег града уз учешће драмског студија Средње школе, пlesне групе „Плима“

из Будве, вртићана, балетске групе, рок групе, младих рецитатора. Гост клуба била је Бранка Поповић.

У име организације жена општине Будва она је Клубу младих припремила и уручила пригодне поклоне. Све активности Организације жена из Будве сада су усмjerene на 7. април - светски дан здравља. За њене чланице тога дана биће обезбиђено 100 бесплатних специјалистичких прегледа. На трибини „Сриједом у 17“ гостовала је 20. марта др. Тања Мотренко - Симић на тему „Инфекције у гинекологији“.

РЕФОРМА ДРЖАВНЕ УПРАВЕ

● У хотелу „Мојрен“ у Будви од 1. марта, одржан симпозијум о реформи државне управе у Републици Црној Гори

Симпозијум су организовали Министарство правде у Влади Републике Црне Горе и Институт за јавну управу, правосуђе и локалну самоуправу. Сарадници

ЕДУКАТИВНИ СЕМИНАР ЗА НАСТАВНИКЕ

„ПРОНАЂЕНИ ПРИЈАТЕЉ“

● У хотелу „Мојрен“, од 11. до 15. марта, одржан семинар едукативног карактера за наставнике у оквиру међународног пројекта који је подржала данска влага преводиоцама из Јапана и Јапанског савјета за изједиљење у Црној Гори

Семинар су организовали невладине организације: „Аниме“ из Котора, АФЦР из Тиране, „Ади“ из Гостиља и „Ади“ из Приштине, као и група „484“ из Београ-

да, а на њему је учествовало 40 наставника из ових пет региона. Учесници су обучени и оспособљени да раде са средњошколцима у својим срединама у области дјечјих и људских права, подстицају у решавању конфликта, уважавања разлика. Идеја је да се кроз овај пројекат млади разните националности збли-

же. У читавом пројекту наставници су главни преносиоци гестова добре воље и узајамног разумевања миграра у региону. Пројекат је први корак у том правцу, истакла је Данијела Петровић, координатор семинара наставнике у оквиру пројекта „Пronađeni prijatelj“.

У ХОТЕЛУ „ПАНОРАМА“ У БЕЧИЋИМА

Конобари и рецепционери уче њемачки

● У хотелу „Панорама“ у Бечићима 18. марта почeo шестопедељни курс њемачког језика за 40 рецепционера и конобара из хотела на Црној Горском приморју

Курс њемаког језика у Бечићима организовали су њемачки инвестициони фонд „ДЕГ“ и агенција „ЦДЦ“, Министарство за туризам у Влади Републи-

ке Црне Горе и, локални партнери, туристичка агенција „Екскурзив - турс“ из Будве. Покровитељ је њемачка фондација „Karl Duisburg Gesellschaft“ (ЦГГ)

која је за реализацију овог курса ангажовала два професора њемаког језика из Њемачке, као и туристичку агенцију „Екскурзив - турс“ из Будве.

У ХОТЕЛУ „КРАЉИЧИНА ПЛАЖА“ У МИЛОЧЕРУ

СЕМИНАР ЗА ТЕЛЕВИЗИЈСКЕ НОВИНАРЕ И СНИМАТЕЉЕ

● Ог 17. до 24. марта одржан други семинар за телевизијске новинаре и сниматеље у организацији „Цркном регионал“ европске асоцијације регионалних телевизија, а по њеном покровитељством Савјета Европе

Учествовало је 28 младих телевизијских новинара и сниматеља из 10 земаља: Абалејије, Босне и Херцеговине, Бугарске, Хрватске, Мађарске, Молдавије, Румуније, са Косова, Србије и Црне Горе.

Предавачи су били из Велике Британије, Шведске и

њемачке.

Скуп су, поред осталих, поздравили и отворили републички секретар за информације Црне Горе Божидар Јареџић и Ева Копрлин, представник Савјета Европе у Црној Гори, истакавши да је Савјет Европе дао оквир за реформу медија у Црној Гори.

Нају законску регулативу усагласијемо ускоро у потпуности са европским стандардима јер знамо шта значе добри и демократски медији за реформе и демократију уопште нагласио, је републички секретар за информације Божидар Јареџић.

„ОЛИМПИЈА ЕКСПРЕС“ УКИНУЛА ЛИНИЈУ ЗА СВЕТИ СТЕФАН

ЧЕКАЈУЋИ ЛИЦИТАЦИЈУ

● Власник и директор „Олимпија експрес“ Слободан Петровић изјавио за „Приморске новине“ да „Олимпија експрес“ не саобраћа на релацији Будва - Свети Стефан од 23. јануара

Општина Будва хоће да лицитира ову линију, мада, сматра Петровић, њу не могу никако лицитирати као стазу за возиће поред мора. Линија је нерентабилна зими, иако је Петровић одржавао свој вријеме, чак са осам полазака зими. Таксисти му такође ометају посао, а ту су и сви регистровани аутобуски превозници.

- Хтио сам да линију продужим до Петровца. Поднио сам и захтјев за добијање

станице код Ђечјег вртића у Будви, које бих сам финансирао и изградио, - истиче Петровић. - Општина Будва је до прије двије године чак „Аутобуски“ плаћала око 1.500 марака мјесечно да одржава линију до Петровца. Наравно да ћу учествовати на предстојећој лицитацији, иако она није праведна ни правилна. Јер, ово је јавни линијски саобраћај и свако на њега има право, и „Аутобуска“, и „Аутосаобраћај“, и „КМЛ“, и

„Путнички саобраћај“, и „Марица - турс“, и „Божур“, и „Тара“ и други, као и „Олимпија“ - закључио је власник „Олимпија експреса“, који три године одржава ову линију са седам возних јединица и са осам полазака у зимском периоду.

Надлежни у Скупштини општине Будва лицитацију назављују за крај марта или почетак априла.

Припремио:
Д. ЦВИЈОВИЋ

Актуелности

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ПОДНИЈЕЛА ИНИЦИЈАТИВУ ЗА ОЦЈЕНУ УСТАВНОСТИ И ЗАКОНИТОСТИ ОДЛУКЕ
ВЛАДЕ РЕПУБЛИКЕ ЦРНЕ ГОРЕ О ОСНИВАЊУ „АКВА РЕГИЈЕ“

НЕОВЛАШЋЕНО ОДУЗИМАЊЕ НАДЛЕЖНОСТИ ОПШТИНЕ

• Повриједени Устав, Закон о локалној самоуправи и Закон о имовини РЦГ - јаври се у образложењу иницијативе.
• При доношењу Одлуке Влада неовлашћено расподјела имовином овшишне, односно ЈП „Водовод и канализација“,
• Закон о водама не даје за право Влади да ограничава или укида надлежности, имовинска и друга права локалној самоуправи

Ујверена да је дошло до повреде Устава и Закона Општина Будва је покренула иницијативу за оцјену уставности и законитости Одлуке о оснивању јавног регионалног предузећа за водоснабдјевање одвођење отпадних вода, прикупљање, депоновање и третман отпадних вода „Аква регија“ д.о.о. Будва, коју је Влада Републике Црне Горе донојела 28. децембра прошле године. У образложењу иницијативе упућене Уставном суду Републике Црне Горе истиче се да је Влада РЦГ доносићи овакву одлуку повриједила Устав РЦГ, Закон о локалној самоуправи и Закон о имовини РЦГ, на начин што је неовлашћено ограничила и одузела Законом дате надлежности општини Будва и ЈП „Водовод и канализација“, чији је оснивач општина, као и неовлашћено располагала имовином којом расположава општина Будва, односно ЈП „Водовод и канализација“ Будва.

Правни основ за доношење наведене одлуке не може бити у члановима 19, 65 и 94. Устава РЦГ, јер је одлука донојета супротно уставним нормама по којима држава почива на владавини права; власт је ве-

зан Уставом и Законом; власт се уређује по начелу поделе власти, законодавну власт врши Скупштина; Законом се у складу са Уставом уређује начин остваривања слобода и права; начин оснивања, организација и надлежност органа власти, систем локалне самоуправе и друга питања од интереса за републику; јамчи се слобода привређивања; забрањени су сваки акт и радња којима се ствара монополски положај и спречава тржишно пословање; право својине и слобода привређивања може се ограничити Законом, одно-

сно Уредбом са законском снагом, за вријеме ванредног стања, непосредне ратне опасности или ратног стања. Одлука Владе РЦГ о оснивању „Аква регије“, како је истакнуто у образложењу иницијативе за оцјену уставности и законитости, није у складу са Законом о локалној самоуправи а у супротности је са појединим одредбама Закона. Односно, Закон о локалној самоуправи је прецизно прописао изворне (сопствене) послове локалне самоуправе уз начело да се самосталност и права јединице локалне самоуправе могу ускратити

или ограничити само у случајевима и под условима утврђеним Законом у складу са Уставом. Владина одлука о оснивању „Аква регије“ је у супротности и са Законом о имовини РЦГ јер су истим законом прецизно уређени положај, права и обавезе државних органа, органа јединице локалне самоуправе и организација које обављају јавну службу када је у питању располагање и коришћење имовине РЦГ.

На крају образложења иницијативе истиче се да се члан 39. Закона о водама не може сматрати специјалном одредбом која ограничава или укида надлежности и имовинска и друга права уређена Законом о локалној самоуправи и Законом о имовини РЦГ, нити иста одредба даје овлашћења за тако нешто. Није, како се наглашава у образложењу иницијативе, спорно да оснивач јавног предузећа за обављање водопривредне дјелатности може бити Влада Републике Црне Горе, али се приликом оснивања предузећа не може располагати предузећем (управљачким правима и имовином) којим располаже локална самоуправа.

B.M.C.

Е(В)РОТИЗОВАНИ СМО...

Они који су то пробали, али и они који су им били уз склопе, кажу да власи - ероизијују. Такође и новац који је њен обавезни пратилац.

Када је монета, међутим, у птићању ми смо на овим просторима - европизовани. Још од почетка године када смо нову европску валуту прелиасли за своју, иако је Црна Гора још удаљено од Европске уније, за коју је то монета смешљена и чије земље чланице имају на њу ексклузивно право. Ми смо утврдили онако са сјаране, више болшински неће из економских разлога. Казали су то, дакако, сјаручњаци за монетарне и шире земље чланице ЕУ, као што су Велика Британија, Данска и Шведска. У тим државама се за промену домаће валуте тражи чак и референдум. Да и не говоримо о суседима Словенија, која је на прати ЕУ, која је задржала свој толар, Хрватске у којој је и даље у описују куна, Мађарске, Румуније, Бугарске...

Србија и Црна Гора су, послије много разговора, прије тога, или уз мало дојовора и више уз асистенцију (чијија: наредбу) Европске уније и њеној изасланници Хавијара Солане, пошијале сјоразум о будућим, бар претходним односима. О преуређеној федерацији. Но, када је у птићу монетарна сфера, бар засаг, осијаје европу у Црној Гори, док ће Србијани и даље прориши гинар. То наравно укида и Народну банку Југославије, јер њено постојање у земљи са двије валуте нема срхе.

У претпостави да је монета имала двоважни систем: поред евра, важила је и марка, којом је замјењен гинар у вријеме док је имао инфлаторни карактер, што је штада и имало смисла. Остала је сама на српску монету европу, до које се ишак долазило претходних мјесецима. Бар што се Будве тиче мјаја се добијају у ексизитури ЗОП, али углавном за марке и доларе. У ограниченим количинама и уз обавезну личну картицу.

Но, важније је оно што је било је птићање: шта нас чека. Не само нас, него наше туристе, посебно оне који долазе из крајева и земаља где је европа није важећа валута. По свој прилици, као и претходних година највише гостију у вријеме сезоне биће из Србије. Држава је некако о (ї) стапа, што је, што се бар домаћег туризма тиче, веома важно. Како ће ти наши гости који ће стапаји из разних мјеста Србије долазити до евра, птиће је које ишакако ће и њих и нас. Хоће ли моћи да мијењају гинар у својим трговинама и банкама прве плакаста на море, да ли ће им то бити омогућено у нашим туристичким центрима и у којој мјери, осима шакоје непознатица. И туристи из европских земаља у којима важе друге валуте, који шакоје најављују долазак на наше плаже, и то у рано пролеће, мораће да мијењају европу за новац који је у описују код њих. Како, где и колико још увијек, бар званично нико не саопштава.

Ако смо на самом прати овојодишиње сезоне, која би по показатељима, засаг са иностраних туристичких берзи и сајмова, требало да буде боља од претходне, мало већији што се бар политехничке, стапају брије које доноси европа. Хоће ли шта монетарни ћалијатијас црногорски помоћи закинути сезону, хотелијере и домаћине који живе од туризма и угощавања, ако што је птићање, којим, чини нам се, бар пропеклих дана нико се озбиљније није бавио. А вријеме лепи, и за неколико недеља треба да стапи први старији гости. Они који ће у својим цевовима имати европу, али и они који ће стапи са другим валутама. У банкама овдашњим за сада још нема информација, шакоје нико не говори о мјењачницама које би требало да буду отворене у свим туристичким мјестима. Нешто мирише на оно ланкаско када су у ово вријеме најављивали отварање тих тундштава за замјену гинара за марку, а послије је то да није било ништа.

Европизовани смо, прилично у невријеме. А шта то стапаје доноси у вријеме љећиних жеја, још је непознато. Није се, наиме, доћајало овде и онда. Неки лијек, вада, постоји.

Саво ГРЕГОВИЋ

УСПJEШNA TURISTIČKA PREZENTACIJA BUDVE I BOKE U BEČU

АУТОБУСКА ЛИНИЈА БЕЧ - БУДВА

• Поредством „Празника мимозе“ Херцег - феста и аустријске агенције „Фалкон-турс“ из Беча, уз подршку Туристичке организације Црне Горе, у Бечу од 6. до 10. марта боравила још једна овојодишиња туристичка извидница из Црне Горе.

Побједничка маска из Бече (Марија Пјерошић и Светлана Злобаша)

почев од 1. маја.

ЈАТ ће ове године увести двије линије на овој релацији.

Директор Туристичког центра Котор и бубњар групе „Егзодус“ Раде Ђошко истиче да се главни програм и маскенбал у Бечу одвијао у познатој бечкој дискотеци „Нас-

и“. Водитељка је била Душница Вугделић из Бече. Одржана је модна ревија госпође Андреје Митровић из Беча, највећа лутрија и за госте, да би сјутрадан сви заједно видјели и обишли царске Беч.

За најбоље маске на маскенбалу у Бечу су про-

глашене будванска маска „Катарина Велика“, која се „Ватромет“, најоригиналнија је била херцегновска „Пола Србин, пола Црногорац“, Клуба маски-Празника мимозе“ из Херцег Новог, док је у конкуренцији групних маски за најбољу проглашена групна маска из Будве „Бечки липиџанер“ фештајна из Будве, истиче оснивач и вођа будванских фештајна Марија Пјеротић. То је тек увод у маскенбале који долазе, посебно онај будвански који ће се ове године одржати 27. априла, истиче она. Прије тога долази још један заједнички попут оног у Бечу - у Никшићу крајем марта.

У име „Херцег-феста“ и „Празника мимозе“ Живко Пеулић - Квале, задужен за координацију и рад са маскама у оквиру „Празника мимозе“, каже да „Приморске новине“ да је ова сарадња на Приморју поново добро почела и да ће се наставити њиховим заједничким и координираним наступима у земљи и иностранству. За почетак Никшић и Будва. То је наставак „Вреле зиме у брдима“, а продуже се и током лета у свим бечким општинама и у општинама на нашем Приморју.

Д. ЦВИЈОВИЋ

Bamell

Записи

путопис

КИНА - НОВО ЧУДО ДАЛЕКОГ ИСТОКА

Када је велики "боинг" 777-300 руског „Аерофлита“ зарољао пистом огромног пекиншког аеродрома, било ми је јасно: на ту сам нове Кине. Још из ваздуха, док је авион подуже кружио над престоницом најмногодујније државе на свијету, уочио сам да је мало тога старат остало, прије свега стамбених и других зграда. Летјели смо над свим новим градом, чије су огромне вишеспратнице, модерних облика додирали небо.

Прије поласка у ову велику земљу, знао сам да је Кина увијек била нешто далеко, различито и тајанствено. Саша Новачић, колега и сајјани познавалац ове земље, који у њој подуго борави рекао ми је прије него што ћу имати директан сусрет са градовима и људима: Кина се може разумјети на два начина: разумом и срдцем. Покушао сам и једно и друго, па је и овај скромни путопис резултат импресије из најразвијенијег дијела Кине. Из такозване нове Кине у којој се у посљедњих двадесет година догодило право чудо. Економско, прије свега.

Отварајем Кине према свијету, за шта је најзаслужнији велики реформатор Денг Сијао Пинг, чије се име овдје изговара са величким поштовањем, почео је препород једне од најстаријих држава на свијету. Тако брз и свестран, да је најбоље изнijети цифре, макар колико понекад биле и непопуларне. Кина данас има 200 милијарди долара девизних резерви, њени грађани у банкама своје земље имају на штедњи 960 милијарди, такође долара, бруто производ је лане већи за 7 одсто у односу на претходну годину, иако је увоз и даље прилично велики, трговачки суфицит земље је 42 милијарде долара.

Огледало Кине

Пекинг је огледало нове Кине. Супер модеран град, налик на само највеће свјетске метрополе, имао је 1977. године седам милиона становника. Данас, два пута више. Његовим пространим булеварима по чијем ободу су широки тротоари поплочани најскуоџијим мермером различитих боја, "струји" милион и двије стотине хиљада аутомобила, најпознатијих свјетских фабрика. Или: сваки десети становник има кола, односно дневно на регистратционе таблице чека у просјеку 1000 грађана. А прије само дviјe деценијe, бицикл је био најчешће превозно средство. Има их истински још, јер Кинези између

осталог и они који имају кола и они који ће их тек купити, воле да возе бицикл. Кроз Пекинг сваког дана продефиљује око три милиона туриста, којима на располагају стоји на стотине нових, супермодерних хотела од којих је више од 300 са пет звјездica. Циновске робне куће са најразличитијом понудом, подсећају на најмодерније европске и свјетске центре, али у свакој од њих су типични кинески ресторани са чуvenim специјалитетима. Има их на хиљаде по цijелom граду и обично су веома добро посjeћeni.

Од некадашњег Пекинга, остало је мало. Хутонзи, стара насеља, нестају један за другим, а на њиховом мјестu ничу нове вишеспратнице са пословним и стамбеним просторима. Хутонг је монгolska riječ i значи uzana ulica. Bili su to sokači od niskih kuća, rađenih od opeka, gdje se živjelo bez načovnijih uslova. Kako su nam objasnili domaćini, biće sačuvane samo jezgro, koje će podsećati na sumornu prošlost. Stanovi više nisu nedostizni: njihova uspješna preduzeća sve više dijeli radnicima, ali ih oni otkupljuju (ako su ranije dobijeni) ili su u mješovitoj svojini (država i radnik). Stanarince su prijedno jeftinije: za stan od 120 kvadrata treba mjesечно platiti isto toliko juana (jedan dolar osam juana), što takozvani srednji sloj, čija su mjesечna primaњa od 250 do 400 dolara, lako podnosi. Problema ima samo stranači koji iznajmjuju stan: najmanja cijena za stan od 60 kvadrata je 600 dolara, a naјčešće treba platiti za malo veći komfor između 1000 i 1200 dolara mjesечно.

Кина, u koju je posljednjih godina uveliko ušao strani kapital, ima 1,7 miliona privatnih firmy, a fleksibilno rukovodstvo koje gradi tržišni socijalizam, kako ovdje vole da кажu, ili socijalizam sa kinесkim karakteristikama, sada u KP Kine prima i privatnike. Uskoro će, кажu, Kina imati više privatnika nego SAD stanovnika!

Град на ријеци и мору

Privredno i građevinsko чудо Кине зове се - Шангај. Град који има око 20 милиона становnika, који је на ријеци и мору, који се пружа на површини 100 пута 120 километара, најkomпјuterizovaniјa metropolja na planeti. Град где национални доходак по главi

становника годишњe износи 6000 dolara i koji ћe za tri godine biti - dupliran. Град koji ima 80.000 mostova, u kojem je pola miliona radnika na građevinama puna 24 часа. Град u kojem na hiljadu svjetskih moćnih firmy ima svoje zgrade. Ako je Јанг Це, огромна rijeka duga 6.300 kilometara, oko koje се концепtriše nova Kina, њen putnik, onda је Шангај, kaku domaćini њena glava.

Шангај се dijeli na istočni i zapadni. Ova prvi provincija Kine, kojima smo ходили, зове се Џе Цијајанг и њен главni град је Ханџоу. Град туризма и индустrije, sa pet miliona становnika, koji почiva uz lijepe jezere. Zovu ga "Рај na zemlji". I ovde je razvoj u protekle dvije dece-

muzeja, позоришta, град велепinhotela i restauracija, град младих, модерних дјевојака и момака који углavnom studiraju na ovdashnjem univerzitetu. Шангај је град с којим се не може mjeriti niшta drugo u Kini. Град који је mјera ove velike zemlje za ovaј vijek.

једna od најvećih жељezara u Kini.

Концентрични кругови развоја

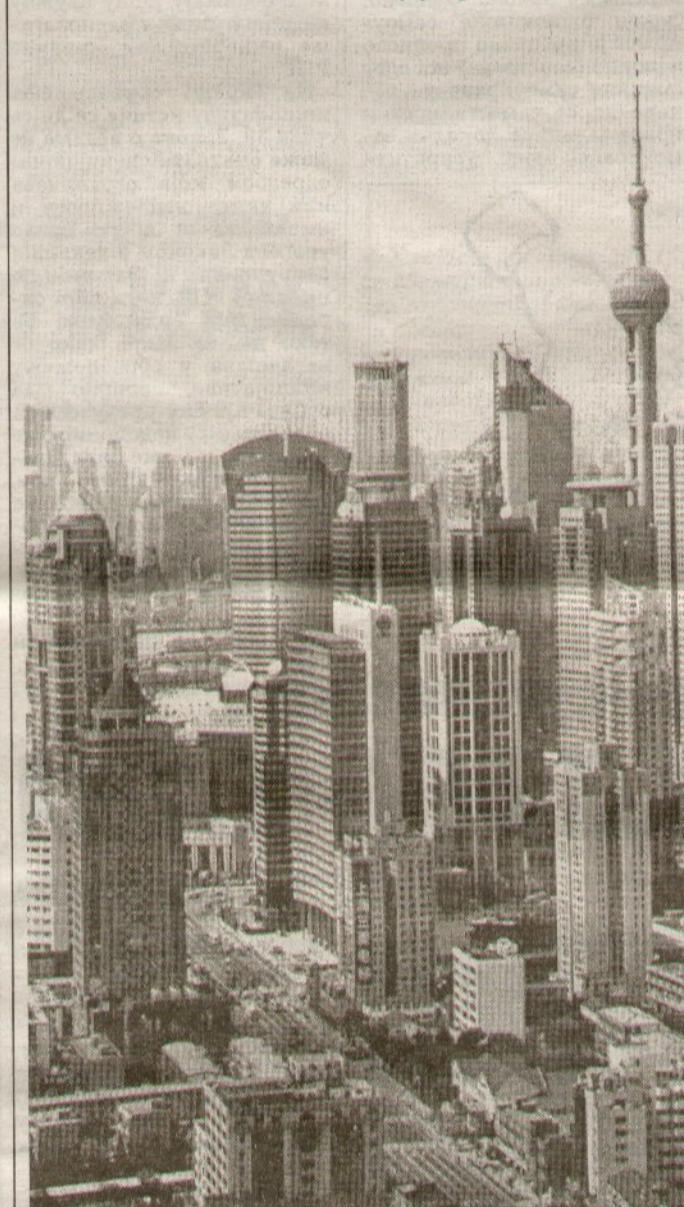
Кина, naравно, има и свој неразвијени dio. On се овде зове Zapad. Но, како

ни "kinесki zidovi", који су од давнина опасавали поједине државице, добила bi se камена zmija od 50.000 kilometara. Od Pekinga do Kineskog zida треба се модерним друмом возити само 75 kilometara. Drugi споменик прошlo-

ИГРЕ БРОЈКИ

У Кини готово све представља igru velikih brojki. У самом Пекингу, registrirano је, рецимо, осам miliona bicikla. Vlasnik је dužan da za godišnju registraciju plati 8. juana, što donosi cifru od 32 miliona juana, или 4 miliona dolara. Novač se ulaze u infra-

struktuру. Muzej u Shangaju dnevno posjeti između 20 i 30 hiljada turista. Ulaznica košta od 20 do 60 juana, зависno od postavki koje se mijenja. Mnoge se dobijaju u velikim ciframa, a novač se koristi za razvijeni, ali i za neražvijeni deo države.

Пудонг архиштеплонско чудо Шангаја

ЦИЉ

Готово сваки ученији Кинез ће вам рећи да је државни циљ да се реформе наставе, захвате цијelu земљу, за коју су свјетски економски стручњаци казали да ће 2024 бити економска сила број један у свијету. Шао Хуа Зе, предсједник Свекинеског удruжења новинара, чији смо гости били, овако је окарактерисао украпто оно чиме се бави руководство Кине. Broj је дан су реформе, које су импулс за развој. Развој је свекинески циљ. Стабилност, стање без осцилација и нереда, је опет предуслов за све друго.

Predsjednik HP Kine је Ђијанг Це Мин, он је на челу КП и Централне војне комисије. Кинески премијер је Џу Ронгли, док је

ранији премијер Ли Пенг, предсједник Сталног комитета Националног народног конгреса.

Површина Кине је 596.960 kvadratnih kilometara i четврта је у свијетu - послиje Русије, Канаде и SAD. Укупna дужина граница је 22.143 километра. Кину чине 23 провинције, укључујући и Тајван, пет аутономних региона, четири града под централном влашћu, два специјална административна региона (Хонг Конг и Макао), са 1,3 milijarde становника.

Кина је једнопартијска држава, али са више партија. Осам демократских партија, имају, наиме, консултативни карактер. КП Кине бори 62 milijuna чланова.

од најfinijiјeg aluminijuma, betona, mermera i stakla, projektovani od strane најбољih stručnjaka Evrope (međunarodni konkursi), почiva na 533 kvadratnih kilometra i naseljava ga 2,4 miliona ljudi. Bruto proizvod Pudonga je lani iznosio 12 milijardi dolara. Sustina ovakvog meteorinskog razvoja је u tome što Kinez daјu povlastice stranim ulagачima. Kada је poroz u pitanju investitor ga ne plaća prve dviđe godine, a od 3 do 5 godina plaća samo polovinu. Rezultat је imprezisvan: u Shangaju djeluje 7800 stranih firmy. Među njima су učinkljive reklame "Koka kolе", "Хитачија", "Сименса", "Фолксфагена" i drugih moćnih svjetskih kompanija. Nema, naime, познатије fabrike automobila, koja ovdje i u drugim delovima Kine nemaju pogon za proizvodnju. Svoje firme u Shangaju imaju 72 zemlje svijeta, među kojima је i наша (vršacki "Хемофарм") је ovdje prvi stigao, tu svoje sjedište imaju 47 svjetskih banaka. Shangaj је grad trgovine, grad

niјe bio izuzetno dinamičan, па godišnji pravredni rast prelazi 10 procenata. Provincija се налази u istočnoj dijelu Kine, захвата površinu od 100.000 kvadratnih kilometara, koju насељava nešto više od 40 miliona становnika. Bruto nacionalni proizvod prošle godine је iznosio 80 milijardi dolara. Жivotni standard је u stalnom usponu па је lani nacionalni dohodak po glavini stanovnika iznosio 1.200 dolara. Ovdje се налази

МЕДИЈИ

U Kini izlazi чак 2000 listova, mnoštvo је radio i televizijskih stаница. Велелепne objekte u kojima su смјештене redakcije gradila је država. Kada су mediji u pitanju nemaju privatisaciju: za njihov rad dio novca izdava država, a dobrim dijelom сe sami izdržavaju. Како од tiraža, tako od oglasa i reklama. Bez pomoći dr-

жave izlaze "Вечерње новости" u Shangaju, чији је tiraž 1.200.000 primjeraka i који је od reklame samo godišnja зарада 100 miliona dolara. Најtiražnija novina је Женмим Жибао, partijski list, који izlazi u više od 2 miliona primjeraka i који се većim dijelom besplatno distribuira.

КОРУПЦИЈА

Jedan od најvećih problema Kine је - корупција. Против ње се води жестока борба, од које нису пошteћeni ni највиši rukovodioci.

- Napravite sto kovčega za korumpirane rukovodioci i jedan za мене, ако погинем у обрачуну с њима рекај је недавно премијер Џу Ронгли, најavljuју још жешћи обрачун с овом појавом.

Историјака перспектива

Kinez су народ који виše него други, sagledavao се u историjskoj perspektivi. Izuzetno s puno ljubavi говоре o svojoj historiji, i veoma su ponosni na ono što su generacije prije njih ugradile. Stoga они и кажу: ко nije bio na Kineskom zidu nije čovjek. Ovu građevinu, koja spada u sedam svjetskih čuda, dugacku po nekim 6000 kilometara, po drugima i više (pijesac pustište Gobi odnosi dijelove zida) čija je izgradnja počela u 5. vijeku prije nove ere, svakodnevno opisuje turistički standard je u stalnom usponu pa je lani način na kojem se u srednjem vijeku ugradila zid je bio 9 simbola sreće i imperatorske moći.

U svojim dnevničkim bilješkama o Zabranjenom gradu Ivo Andrić je записао:

- Prepodne u царском двору. Utisak преко svakog очekivanja. Нисам слутио da se građevine mogu u prostoru izgraditi u prostoru između nebja i zemlje. Кровови od жуκasto-zelenaste heramide, talasaju se na nebju, пресецaju ili nadviseju među sobom u stotinama linija i zavoja. На мање izgleda da ћe taj sklad linija i boja sad progovoriti zvukom. Али zvuka nema.

Pozlaćeni kotlovi od bronze u svakom dvorištu. У њima je stajala voda za slučaj požara. Окупatorске trupe stругale su po zlatu baionetama i taj zlatni prah prodavalje. Трагови optužuju. На капији naјveće sloge rekao sam sam себи: буди srećan što si mogao u kratkom животu sve to da vidis i nemoj ovo nikada zaboraviti. То bi bio greh nезахвалности, kao zaboraviti dоброчинство."

Саво ГРЕГОВИЋ

Интервју "Приморских новина"

МИХАИЛО КАПИСОДА, ДИРЕКТОР И В.Д. ГЛАВНОГ И ОДГОВОРНОГ УРЕДНИКА ТЕЛЕВИЗИЈЕ БУДВА:

- Добијањем лиценце за коришћење радио дифузних фреквенција, ТВ Будва је омогућено да својим синжалом покрије већи дио црногорског приморја. • Телевизија Будва има моћност паралелног рада у три локације. • Нове документарне емисије и нови програми и пројекти.

Михаило Каписода је рођен 12. јануара 1960. године на Цетињу. Дипломирао је на Правом факултету у Титограду. Од марта 1984. до маја 1987. године обављао је послове секретара Образовног центра на Цетињу, а од маја 1987. године до 15. новембра 1999. године радио је у органима локалне управе Општине Будва на пословима стручног сарадника за управно-правне послове урбанизма, секретара Секретаријата за општу управу и друштвене дјелатности и секретара Секретаријата за урбанизам, комунално-стамбене послове и инспекционски надзор. Од 15. новембра 1999. године изабран је за директора ТВ Будва д.о.о.

• Ви тренутно обављате и дужност главног и одговорног уредника?

- Силом прилика обављам посао и вршио дужности главног и одговорног уредника. Сматрам да је ово веома одговоран и напоран посао који захтијева профил искусног новинара који би своје знање и искуство преносио на млађе новинаре наше телевизије и у том смислу је једна од најзначајнијих обавеза и дужности Програмског одбора да у наредном периоду на адекватан начин ријеши питање главног и одговорног уредника.

Овдје такође желим да нагласим да је ове послове у претходном периоду обављала Тијана Ђетковић, по мом мишљењу, веома одговорно и професионално.

• Како бисте, господине директоре, представили ТВ Будву?

- ТВ Будва је почела са емитовањем експерименталног програма 15. јуна 1998. године, а званично је почела са радом 15. јула 1999. године.

Доминанта програмске оријентације ТВ Будва је концепција медијске куће базиране на модерним медијским трендовима. Програмски и технички стандарди ТВ Будва постављени су са циљем реализација програма визуелно и садржајно препознатљиво различитог од конкурентних медијских кућа.

ТВ Будва путем модерног, актуелног и атрактивног телевизијског програма настоји да приближи гледаоцима културна и друга дешавања од интереса за Будву и околнину. Бројне битне манифестије попут фестивала „Град театар”, „Пјесма Медитерана” и друге адекватно се медијски и маркетингски представљају на ТВ Будва.

• Што показују спроведене анкете о гледаности?

- Визуелно и садржајно препознатљив програм конципиран према најмодернијим телевизијским стандардима обезбеђује ТВ Будва велику гледаност, о чему свједоче и спроведене анкете. На простору на којем еmitује свој сигнал, ТВ Будва успјела је да се истакне међу конкурентним телевизијским кућама и то конципирајући програм на начин који омогућује гледаоцима што веће учешће у програму. Тренд контакт-програма гарантује ТВ Будви и будућу велику гледаност.

• Каква је сада покрivenост

сигналом?

- Добијањем лиценце за коришћење радио - дифузних фреквенција, ТВ Будви је омогућено да својим синжалом покрије већи дио црногорског приморја. Програм ТВ Будве еmitује се на подручју општине Будва на каналу 48 као локације Спас и на каналу 60 као локације Завала. Херцег Нови и Тиват сигналом се покривају

са локације Луштица на каналу 55, а Бар и Петровац су у могућности да прате програм ТВ Будва са претдајника на Вељем Граду. Оваквим опсегом сигнала ТВ Будва је ушла у нову fazu свог развоја, прерасташа из локалне у регионалну телевизијску станицу.

• Каква је техничка опремљеност ТВ Будва?

- Техничка опремљеност ТВ Будва задовољава трећуните програмске потребе. Тако ТВ Будва има могућност паралелног рада у три монтаже:

ТВ Будва ради са шест ENG камера опремљених за рад на терену. Двije DVC Pro Panasonic - којима се снимљају догађаји код којих је императив технички супериоран квалитет слике и тона и четири мање DV камере.

У студију ТВ Будва инсталане су двије Јикегами камере које својим карактери-

рактером, својевремено је представљао JPT на три фестивала телевизијских кућа у Монреју, у чијој се режији стварају сви значајни пројекти и Милан Ступар, дугогодишњи директор музичке продукције ТВ Сарајево, директор више од 50 музичких фестивала, музички продуцент сарајевске поп школе. Ступар је био и први директор и уредник ТВ Будва, а сада је мој замјеник и моја десна рука.

Овдје бих такође истакао и Јасну Вукићевић, уредника дневно-информативног програма и Мелиху Рамусовић која свакодневно организује и руководи рад службе програма.

Иначе, да би све несметано функционисало о томе се стара 18 запослених и четрдесетак хонорарних сарадника. ТВ Будва већ је ангажовала сараднике за општигу Бар, а врло брзо то

ОД ЛОКАЛНЕ
ДО РЕГИОНАЛНЕ
ТЕЛЕВИЗИЈСКЕ СТАНИЦЕ

ја на адекватан начин представљају Будву, њене културне и туристичке потенцијале.

У оквиру документарног програма ТВ Будва реализује серијал „Мјесто под сунцем”, посвећен личностима које се својим професионалним активностима истичу у средини у којој живе, као и серијал „Животи наши”, посвећен сјећању на приморске градове какви су некада били како се некада у њима

дешавањима са црногорског приморја. У оквиру спорте редакције реализује се емисија „Спорт микс” - посвећена актуелним спортским дешавањима, спортистима и спортским радницима као и бројни снимци утакмица спортских клубова из Будве и околних градова.

Битан проценат програма ТВ Будва чине серије и филмови. ТВ Будва је настоја да, према финансијским могућностима, од дављача обезбиједи квалитетне игрane, хумористичке, дјечје и документарне серије. Такође, ТВ Будва настоји да еmitује филмове који, сем комерцијалне продукције, популарни и квалитетну европску филмску уметност.

• „Полис“ је и даље најгледанја ваша емисија? Је ли тако?

- Према спроведеним анкетама и свакодневном реаговању гледалаца најгледанији десет програма представљају информативна емисија „Полис“. ТВ Будва ову информативну емисију настоји да реализује узимајући у обзир потребе гледалаца за информацијама које се баве актуелним проблемима из њихових градова (прије свега Будва, затим Тиват, Бар, Херцег Нови итд.). На овај начин дневно-информационивна емисија ТВ Будве издаваје се у медијском окружењу презентујући животу актуелне информације.

• Можемо ли очекивати нове емисије у наредном периоду?

- Сvakako. ТВ Будва настоји да направи што више сопствене продукције и у том смислу у наредном периоду реализује се документарне емисије о Поборима и Малинима чиме би се завршио овај циклус јер су већ урађене емисије о Грబљу, Пащиковима и Брајићима. Овај циклус радије аутор Саво Гргочић и редитељ Милан Билбија.

• Шта је са лионичарством

„Комуни“

- ИТП „Комуна“ и Општина Будва, 17. маја 1999. године закључили су Уговор о оснивању друштва са ограниченим одговорношћу за стварање, производњу и еmitовање телевизијског програма под називом ТВ Будва д.о.о.

Уговором о оснивању Уговорачи су се сагласили да се процјена улога ИТП „Комуна“ односи на обавезу обезбеђивања филмског, серијског и музичког програма и то у одређеној минутажи на дневној основи, а према утврђеној програмској шеми у складу са договореном уређивачком политиком ТВ Будва.

У периоду 1999 - 2000. године ИТП „Комуна“ није извршила наведене обавезе у погледу обезбеђивања програма. У неколико наредних година смо се договоримо са одговорним

из „Комуне“ око обезбеђења одговарајућих програма. Имајући у виду да су сви наше покушаји остали без резултата, од експертског тима Агенције за преструктуирање привреде и страна улагања наређена је израда анализа власничког статуса Оснивача ТВ Будва која је урађена марта 2001. године.

ТВ Будва је 9. јуна 2001. године покренула спор пред Привредним судом у Подгорици ради заштите својих интереса и овај поступак је у току.

• Како се финансира ТВ Будва?

- ТВ Будва се финансира од дотација општине Будве и прихода из маркетинга. Из извештаја о финансијском пословању за 2001. годину можемо закључити да је од планираних средстава у износу од 716.620,00 марака остварено 687.916,68 марака, или 95,99 одсто. Приход од маркетинга за претходну годину износио је 114.942,95 марака, а с обзиром да је покривеност сигнала ове године много већа, у најпрту финансијском плану за 2002. годину планирали смо повећање овог прихода на износ од 192.000,00 марака.

• Какво је место ТВ Будва у своме програму?

- Када је, решимо, „Пјесма Медитерана“ у питању?

Када је ријеч о овој музичко-забавној манифестацији, мислим да је крајње вријеме да се ослободимо многобројних врхунских стручњака и специјалиста за овакве врсте програма јер су нам поједини од њих у претходном периоду донојили више штете него користи. Одлуком о оснивању Телевизије Будва и Статутом Телевизије, као једна од дјелатности прописана је и организација концерата, фестивала, забавно-музичких и других манифестација на тржишном принципу и мислим да је вријеме да Оснивач размисли о томе да организацију оваквих и сличних манифестација поверије ТВ Будва или некој другој локалној установи. Ово напомињем из разлога што сви силини организатори доју у Будву, одраде тих неколико дана и сигурно то добро наплате. У случају, зарада би остајала у Будви и то би релаксирано макар минимално општински буџет јер претпостављам да неко из Чачка, Подгорице или Београда не ради то зато што воли Будву већ из комерцијалних разлога.

• Како гледате на евентуалну продају ТВ Будве?

Процес приватизације у медијима видим у свијетлу нових реформских законака који су у припреми. Овим законским прописима медији се трансформишу у јавни сервис грађана. Мислим да је највећим дејлом била и досад, него да се њеном продајом претвори у приватну телевизијску станицу, јер би у том случају комерцијални апсекат био примаран у односу на потребе грађана.

• Разговорао:

Драган ЦВИЈОВИЋ

Михаило Каписода: Претпоказајући програм концепцијан према најмодернијим телевизијским стандардима

стикама и могућностима заједничких општина ТВ Будве.

Комплетан систем веза у ТВ Будва изведен је компонентно - што значи да је подржан најбољи могући квалитет сигнала.

ТВ Будва опремљена је и савременом режијом студија, а од недавно ТВ Будва опремљена је и режију еmitovanja из које се свакодневно еmituje програм у складу са јавним стандардима.

Да би уређаји беспрекорно функционисали старају се Мирко Седлак, инжењер чије је искуство од непрекидног значаја за ТВ Будва и дипл. инг. Владо Блатовић.

Одељење графике је у протеклом периоду обезбедило квалитетну и модерну подршку за све облике рада на програму ТВ Будва: свакодневни програм, тијлеви, шпије као и посебне пројекте попут спотова и специјалних емисија.

• Каква је кадровска способност?

Кадровска способност ТВ Будва у складу је са општим медијским стандардима који подразумијевају квалитетно и едукативно техничко и програмско особље. Стратегију ТВ Будва карактерише акцент на усавршавању и специјализацији младих кадрова.

Међутим, поред младих кадрова, што је карактеристично за нашу телевизијску кућу, ту су и искуснији кадрови: Милан Билбија, редитељ који има све референце међународног ка-

кемо урадити и за општину Херцег Нови како би имали редовне информације са ових подручја.

• Шта је основна програмска оријентација?

Основна програмска оријентација ТВ Будва је да адекватно одговори на примарну функцију постојања - да објективно и благовремено изјави еmitovanja своје гледаоце, да им омогући увид у сва друштвена догађаја, да им омогући увид у сва друштвено-социјална догађаја, "Дијалог" - информативна емисија која објективира гледаоце, "Мајка и дијете" - емисија посвећена афиришењу правилног подизања и васпитања дјеце "Хроника Града театра" - изјавијајући бројне информативне емисије о Години театра, "Евро магазин" - у сарадњи са телевизијском станицом "Дојче велле" ТВ Будва еmitује ову емисију ову

живјело.

Једна од основних програмских оријентација ТВ Будва је и едукација грађана емисијама

Луци и догађаји

60 ГОДИНА ОД БИТКЕ НА ПАШТРОВНИЦИ У ПОБОРИМА

НАПАД НА ПОБОРЕ

- Голиш и Паштровница. - Братешићи и Горовићи

Својим географским положајем, на граници анектираног (Бока) и окупираних дијела Црне Горе (општина Будва), територија Побора и горњогорбальских села Братешићи и Горовићи - на територији величине око 15 km² (вазд.), и склопом земљишта висине 500 - 1.100 m - као и догађајима који су се на њој с почетка 1942. године одвијали, постаће предмет бриге и војне акције управних и војних власти Provincia di Cattaro. Которски префект Franko Skaselati ујеравао је Мусoliniја да ће Боку, за најкраће вријеме, учинити најиталијанском (италијанизација, фашизација), а од новембра 1941. године у западном дијелу Боке дејствује Орјенски батаљон док се ствари неповољно развијају и у источном дијелу, кроз створени приморски батаљон „Стеван Штиљановић“.

Побори - значајно партизанско упориште

Почев од друге половине јануара 1942. године (формирање Будванске чете) и више чета у току фебруара (стварање од Будванске двије чете - Поборско-брајићке и Майнске; формирање Грбальске чете и Которско-приморске чете и лоцирање њене команде и језgra у реону Јаришта, Побори; формирање и рад НОО за општину Будва) - Побори постају значајно партизанско упориште. Они су незаобилазни пункт за остваривање веза и утицаја унутар батаљона, те посебно значајних веза и утицаја виших руководстава на приморски батаљон и његове чете, као и друге елементе НОП. С обзиром на њихову локацију на самој граници Провинције, тијесну везу са Грбальском четом и територијом до Котора и Тивта (преко њихове чете у Поборима), Побори све више постају објекат посебног интересовања, бриге, процењивања и одлучувања виших фактора у Провинцији. То ће све довести до одлуке о нападу на Поборе, о неутралисну и уништењу овог партизanskog упоришта. Јер „ко дирне у Боку, дирну је у Италију“.

Италијанска реаговња

Италијани су, природно, о свemu добро информисани. Квестор (шef полиције) из Котора изјевештава 22. II 1942. године:

„У селу Побори налази се партизанска команда, која прикупља људе, оружје и осталу ратну опрему... А затим додаје. „Устанци су назначили Боку Которску као циљ својих предстојећих акција, са нападима на наше центре са истовременим минирањем путева и мостова.“ Има везе, наравно, са изјевештавањем о Поборима и оно о чему

Квестор изјевштава недјељу дана касније, 2. марта: „У Грбљу се примијењује већа активност устаника“. Очигледно, војно-борбена акција је неминовна, она неће бити мала. Да би била успјешна за окупатора, а она то мора да буде и због његовог угледа, војна операција мора да буде добро припремљена, ангажоване довољне снаге и целисно изведена. И то ће све бити обезбиједено.

Скасалати стално инсистира код команданта дивизије „Месина“ Карла Туђија да предузме већу акцију у предјелу Грбља и Побора. Генерал Туђи 17. марта одговара Скасалатију да му је ситуација јасна, али да моментално не може предузети акцију уз следећи климатски услови, као и уз следећи распоред трупа. И чим су у Котор стигли дјелови дивизије „Емилија“, Италијани су одмах предузели планирану офанзију.

Наша разматрања, закључци и одлука

Окренути ка Будви, мисмо и основну опасност очекивали са те стране (евентуално и од Брајића - Космач). Упозорење у том правцу представљале су и одређене акције које су Италијани предузимали већ од краја јануара 1942. године. У светостефанској општини, у два маха, којом приликом су ухапсили осам родољуба, оштетили неколико кућа и опљачкали имовину. У будванској општини (Станишићи) убили борца Илију Ђ. Станишића (отац петоро дјеце од 2 - 14 година) и ухапсили главара села Рада Ј. Станишића. У петровачкој општини (Брда) извршили су велику пљачку.

Са доласком у Поборе (Јаришта) команда и дијела Которско-приморске чете, нарочито од половине марта, наша обавијештеност о непријатељу све се више скреће ка Котору и дејству са те стране. Основни носиоци тих информација били су истакнути борци Которско-приморске чете, теренски политички радници.

И даље је као реалцијен правац од Лапчића и Марковића, који директно води у Поборе, удаљеним само 3 km. Није искључиван ни могући напад од Г. Грбља, али тамо је већ Грбальска чета.

Требало је, ипак, да се одлучи о основном: да ли нападачу, а очекиване су велике снаге, дати отпор, бранити Поборе, или не. Очекивана је права казнена експедиција са тешким репресалијама за Поборе. Код бораца свих чета био је до високог степена развијен осећај моралне обавезе, моралног дуга према Поборима.

У таквој ситуацији, команда Которско-приморске и Майнске чете препустили су доношење одлуке поборским борцима

и њиховој команди чете. Оне, пак, са своје страНЕ, прихватиће ту одлуку и учиније све да се она спроведе на најбољи начин. Одлука је била: пружити отпор без обзира на могући однос снага. То је било средином марта 1942. године.

Већ је било неспорно да ће главни напад на Поборе иницијативом Мирац-Коложуњ-Побори. Реалан је и напад снага из Будве (и Космача). Евентуални напад преко Грбља и његов успех компромитовао би одбрану на Голишу и Паштровници.

Обвијештени о тачном времену напада, чете су упућене на одређене положаје, а становништву препоручено да се склони, као и стоку, на скровите мјеста.

Ток борбе

Италијани су у напад пошли из Котора вјероватно у исто вријеме, већ према донијетој одлуци. Главне снаге, јачине два ојачана батаљона, правцем Мирац - Коложуњ - Побори. Помоћне снаге, јачине једног појачаног батаљона, правцем Радановићи - Пријериади - Братешићи. Пратећа артиљерија, и она најтежа из дубине (Боке) - према важности и тежини задатка једне и друге колоне. Укупна снага Италијана била је око 3.000 према неким процјенама и до 4.000 војника.

Голиш - Паштровница

Предњи дио италијанске колоне, батаљон са претходницима приближавао се Коложуњу када су га борци Которско-приморске чете, са падине Паштровнице, сви који су били на Јариштом - 24. засули бочном ватром. Лијево од њих, на Голишу били су борци Поборско-брајићке чете и одмах се укључивали у борбу. Укупно је у овој чети било 35 - 37 партизана. Било је око 7 часова 25. марта 1942. године. Италијани су се доста брзо постројили за борбу и, после јаке минобаџачке ватре, пошли на јуриш.

Пошто тај први напад није успио, ступила је у дејству и њихова пратећа артиљерија, топови и минобаџачи, из реона Мирац-Пода. И све до 10 часова стање се битније неће промијенити.

Око 9 часова на Паштровницу је стигла команда Майнске чете са 20-22 борца, која је распоређена на споју Которско-приморске и Поборско-брајићке чете, Наиме, она је процијенила да кретање Италијана цестом у Майнама поприма

више демонстративни карактер. Доласком мајнских бораца стање и линија борбе на Голишу је још држана. Око 12 часова, послиje дуже јаче артиљеријске припреме, у којој учествује и артиљерија из Боке, али још увијек не она најтежа калибра, вјероватно

у употребу батаљонске резерве, Италијани су снажним јуришем потиснули партизане са Голишом. Партизани и даље успјешно бране коложуњско седло. Отпочела је борба за Паштровницу, сигурно најтежи дио борбе, где се рјешавао и ријешио њен исход.

Смењивали су се све снажнији и временски дужи артиљеријски напади да се „ока не може отворити“, са кретањем на јуриш. Увели су, вјероватно, други и свежи батаљон. Виде се гомиле

бринули Мило Медиго-вић, студент медицине и партизанке, сестре Даница и Даринка Миковић.

У борби на Голишу и, највише, на Паштровници, партизани су претрпјели тешке губитке, 8 погинулих и 8 рањених, или 20% од броја учесника. Из Поборско-брајићке чете погинуло је њих 7, или сваки пети. Петковић из Которско-приморске чете; Видо Илов Ка-писода (отац петоре дјеце), осамнаестогодишњи пушкомитраљезац Мишо Миланов Зец, Митар Ву-

ложивим оружјем. Користили су при том максимално земљиште као и изненадност напада. Италијанима је био потребан пун сат времена да би се средили и организовали за одбрану. А онда су одговорили снажном митралеском, минобаџачком и артиљеријском ватром. Из часа у час Италијани су били изложени, дуж читаве колоне, све јачој ватријеру. Видо Илов Ка-писода (отац петоре дјеце), осамнаестогодишњи пушкомитраљезац Мишо Миланов Зец, Митар Ву-

ложивим оружјем. Користили су при том максимално земљиште као и изненадност напада. Италијанима је био потребан пун сат времена да би се средили и организовали за одбрану. А онда су одговорили снажном митралеском, минобаџачачком и артиљеријском ватром. Из часа у час Италијани су били изложени, дуж читаве колоне, све јачој ватријеру. Видо Илов Ка-писода (отац петоре дјеце), осамнаестогодишњи пушкомитраљезац Мишо Миланов Зец, Митар Ву-

ОБИЉЕЖЕНА ГОДИШЊИЦА БИТКЕ ПАШТРОВНИЦИ

У присуству бројних бораца и грађана из наше општине, Котора, Тивта, Цетиња и Бара и представника Војске Југославије, у Поборима је 25. марта обиљежена 60. годишњица битке на Паштровници. Скуп пред спомеником палим борцима на Зечевом селу отворио је Илија Зец, а о бици на Паштровници говорио је Владимир Станишић, предсједник Општинског одбора СУБНОР-а Будве.

Тим поводом вијенце на споменик палим борцима положили су делегације СУБНОР-а Будве и Котора.

П. Н.

војника. Изнад главе чује се звијждук граната, већег калибра и дometa, које експлодирају иза нас ка Ђурђевцу, Вратном, Станишићима. Изгледа да се тежиште напада усмјерава ка нашем лијевом крилу - тамо је Поборско-брајићка чета. Тамо се највише и гине.

Ваљда је било око два или три сата поподне, када је отпочeo главни напад, послиje најтежег ватреног удара. Била је то права борба „прса у прса“. Чују се њихове команде: „Assalto!“, „Foga!“, „Avanti, giovanotti!“ („Јuriš!“, „Само храбро!“, „Напред, младић!“*)

Око 4 часа поподне напуштена је Паштровница са последњим рањеницима. У то се зачуо наш пушкомитраљез са неколико пушака, са Ђурђевца, који је шtitio наше поvlачењe. Изненаđeni, Италијани су застали, а они их обасулијају каком ватром. Био је то пљевљајски борац Јово Илијин Станишић. Стигао, самоиницијативно, са положаја код Лапчића (Слично је урадио и у борби на Брајићима).

Тога дана са нама су били секретар и члан ОК КПЈ Цетиње Војо Биљановић и Војо Ражнатовић, те Стана Томашевић, Божо Симон и Панто Крстов Митровић. Они су тих дана обилазили наш терен.

Обезбеђујући се према Вратном, Оковици и Трудову (к. 825), куда су били одступили партизани, Италијани су до мрака стигли пред Г. и Д. Поборе. У њих је ући сјутрадан изјутра, 26. марта.

Под заштитом Маинске чете, рањеници су, преко цесте у Маинама, пребачени на Паштровску гору. Били су тамо окружени пажњом и бриgom. О њима су 18 дана посебно

калов Иванчевић (борац са Пљевља - тешко рањен, убио се да не би био ухваћен), Видо Марков Кнежевић, Нико Марков Зец, Јово Ђуров Ивановић и Небељко Ников Ђетковић - сви из Поборско-брајићке чете.

Губици Италијана процијењени су на око 100 погинулих и рањених.

У Поборима су Италијани починили тешке злочине. У малим Г. Поборима, са свега петнаестак домова, звјерски су убијени седам становника петогодишњег Ива М. Зецада, Петра И. Ђаконовића, Андрију М. Кнежевића, Рака Н. Шумара и сина му Сава, Ива С. Шумара и сина му Вида. Запалили су скоро све куће. Одвеле су сопственим кајем.

У Поборима су Италијани починили тешке злочине. У малим Г. Поборима, са свега петнаестак домова, звјерски су убијени седам становника петогодишњег Ива М. Зецада, Петра И. Ђаконовића, Андрију М. Кнежевића, Рака Н. Шумара и сина му Сава, Ива С. Шумара и сина му Вида. Запалили су скоро све куће. Одвеле су сопственим кајем.

У Поборима су Италијани починили тешке злочине. У малим Г. Поборима, са свега петнаестак домова, звјерски су убијени седам становника петогодишњег Ива М. Зецада, Петра И. Ђаконовића, Андрију М. Кнежевића, Рака Н. Шумара и сина му Сава, Ива С. Шумара и сина му Вида. Запалили су скоро све куће. Одвеле су сопственим кајем.

У тој ноћи 25/26. марта Италијани су се истим правцем и путем повукли ка Котору (а затим на Мамулу) и уз фактор земљишта које је било пред њима, Италијанима је практично стављено до знања да би их продор ка Поборима веома скупо стајао.

У тој ноћи 25/26. марта Италијани су се истим правц

Записи

СЕЛО ЗАГОРА У ДОЊЕМ ГРБЉУ

ПЕТ ЦРКАВА

Село Загора у Доњем Грбљу има пет цркава и по томе је најјероватније јединствено место не само на нашем тлу. Двадесет цркве су посвећене Светом Илији Громовнику, које треба сада обновити, затим гробљанска црква Светог Теодора Тирона, па цркве Светог Јована Богослова и Светог Василија Великог у засеку Поповићи. Предаје каже да је у Загори некада постојао и храм посвећен Светом Амосу као и патријаршијски двор. Регионални завод за заштиту споменика културе из Котора урадио је пројекат рестаураторско-конзерваторских и сачуваних радова на старијој и мањој цркви Св. Илије у Загори. Ова мала црква се налази на подручју села Загоре названом Сутулија управо по њеном имену.

Уз ову, старију цркву, подигнута је 1865. године већа, куполна црква посвећена истом патрону. Уз њих је, тих година, изграђена и мања камена зграда на спрату намењена становљању монаха.

Цио сакрални комплекс на Сутулији претприје је велика оштећења у земљотресу априла 1979. године; већа црква и „ћелија“ за становљање монаха су срушене, а старија црква Св. Илије је оштећена у великој мјери.

Прије равно годину дана урађен је поменути пројекат на обнову цркве, од стране поменутог Завода, али су мјештани ријешили да прво изграде шест метара широки пут до цркве на Сутулији, одакле се пружа поглед до острва Корчуле и до албанског Драчког рта. У новембру је Војска Југославије дала булдожер за пробијање пута од гробљанске цркве до цркава и узвишења на Сутулији, и од тада сваке суботе мјештани Загоре сложно и заједничким радним акцијама граде овај пут. Тако је било и у суботу 16. марта када је екипа „Приморских новина“ била у Загори.

и на Сутулији, са градитељима пута, да би седам дана касније уз помоћ и механизације „Прнагорапут“ овај сада веома широки пут био најнут. Пијесак и мулина за написање пута поклон је Љуба Ђоковића и братства Ђоковића из Вишњеве који су на тај начин помогли акцији својих комшија из Загоре. У акцији се активно укључило и Братство православне омладине „Света Тројица“ из Будве, као и настојатељ мана-

Подластице Хрисантију Костовићу из Загоре није, међутим, пошло за руком да недалеко од Будве заживи још један манастир, коме је већ раније био подигао и цркву.

По угледу на свог славног претка и саплеменика, Хрисантију Костовићу, Загора је поново оживјела и активизирана. Радне акције суботом ће се продолжити, јер пут треба завршити до краја и асфалтирати га - цркве обновити, а куће напунити дјецом. Јер,

Прво џуј до цркве, па санација

стира Подмаине јеромонах Бенедикт.

Стево Поповић и Жељко Костовић, наши домаћини и са говорници у Загори, истакли су да је булдожером Војске Југославије поравнат и терен испред цркве Светог Тиодора Тирона.

„Прнагорапут“ нам је такође дала утвривач и три камиона, а помогаје је и компанија „Брио“ из Котора, котарски „Југопетрол“... У плану је и обнова веће цркве и конака. У цркви се налази гроб монаха Хрисантија Костовића који је заслужан за градњу веће цркве и оближње „ћелије“ за монахе у којој је умро 1882. године. Калуђеру

како нам рекоше у кући Милана и Јубице Костовић, Аничних родитеља, и чика Јубе Мидоровић (77), највећи проблем је што нема свијета и што млади напуштају своје заједнице. У Загори је још остало седам осам старачких домаћинстава, у Вишњеви двадесет фамилије, а у Главатима сада нема нико. Оно што нијесу унапредиле сељачке радне заједнице, докрајно је земљотрес, како Јубо Мидоровић. Доњи Грбаљ је некада био развијен средина са око 5.000 становника, а треба се надати се да ће број становника наредних година стално расти и увећавати се.

Д. ЦВИЈОВИЋ

СТАРАЧКИ ДОМ ПРИ САМОСТАНУ СВЕТОГ ВИДА У ПЕТРОВЦУ

ФРАЊЕВКЕ ИЗ ПЕТРОВЦА

При самостану Светог Вида у Петровцу од 1966. године почeo је са радом старажаки дом у којем раде часне сестре из реда фрањевки безгрешног зачећа. Овај ред је основала сестра Франческа 29. септембра 1843. године у Бечу. Послије земљотреса 1979. године саграђен је нови објекат и побољшани услови боравка и рада у петровачком дому за стараже. У Дому бораве угљавном немоћне и старе особе, којима је потребна туђа њега и помоћ. Неки су и по 14-15 година провели у овом дому, све до своје смрти. Тренутно је 12 особа смештено у овом старажаком дому који је под јурисдикцијом Которске бискупије. Главна сестра Грацијела нас је љубазно дочекала истичући да овде сада ради пет медицинских сестара, она је једна од њих, двије са уговоритељском школом и једна приправница. Ангажоване су још и на Цетињу где се налазије седиште њиховог црквеног реда, у кућињи Болнице „Данило Први“, затим у Подгорици, патронажа, на Крушевцу и у Тузима, при Барској надбискупији у Бару. Оне раде и у Доброти, код Котора, у Никшићу, као и у Београду, где иду по граду и помажу младе и старе немоћне људе.

- Ако нас позову ићи ћемо и у Индију, а неколико наших сестара било је недавно у Албанији - истиче главна сестра у старажаком дому при самостану Св. Вида у Петровцу. Истиче и да су њене много познатије и заслужније претходнице сестра Пија која је основала овај дом

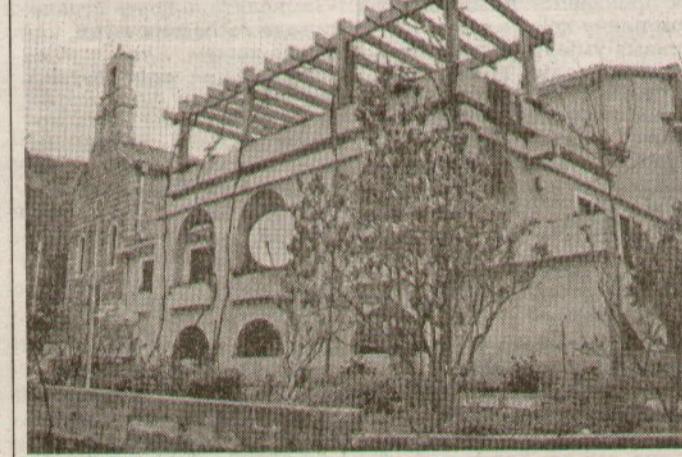
и која је умрла прошле године и сестра Ангелика овде утре добар пут рада са мјесним становништвом. Сестра Ангелика и даље је задужена за његу болесника. Сестре Пије се још увијек сјекају сви Петровачни сестре Грацијела.

Каритас је помагао највише до сада барски и котарски, истиче. Недавно је стигла и помоћ из Будве од Ротари интернешенел клуба, а често их појеђује и помаже и Ацо Карапић, трговац из Бара.

Радни дан овде почиње у 6 часова, сатом молитве, његом болесника и поспремањем кухиње, радом и пеглањем, и завршава се око 22 часа договором за сјутрашњи дан, с тим да сестре дежурају преко читаве ноћи. Услуге се наплаћују 250 марака мјесечно, убудуће ће бити 150 евра. Ако неко нема да плати ми не захтјевамо - напомињу.

Сестра Маргарета је истакла

помоћ комшија у Петровцу, посебно Славка Савељића, код

Старажаки дом при самостану Св. Вида у Петровцу

кога су у почетку становале три мјесеца двије привржнице и двије сестре, када су први пут овде дошли. Њихов допринос је и у томе што су прихватиле и прошле године излијечиле два непокретна мушкарца, којима су се ране отваралају дугог лежања.

Д.П.

Јужном страном дана
писац:
САВО ТРЕГОВИЋ

ЂУТИ, АЛИ ПАМТИ...

1. На московском аеродрому Шереметјево, док чекамо

на авion који ће шесточлану делегацију Савеза новинара Југославије, по

вести у далеки Пекинг, преко те нужно-ружне

справе зване мобилни,

са општавају ми тужњи вест:

умро је Раша. Михаило Рашић, један од оснивача „Вечерњих новости“, новинар и уредник. Рађени Београђанин и Будванин. Кратке новинарске одмо

ре проводио је у свом скромном стану у Подкочиљуну, с јутра и вечери

удисају јод поред Словен

ске плаје, радовао се

успону града који је одабрао за живот повремени,

онда када су његови суграђани хрлили у Ровињ и друга мјеста сјеверног Јадрана, хвалио и критиковao

што је добро и оно

што не ваља, овдје и онда. У дугим шетњама, и уз ча

шу лозоваче испод сунцобрана код БИП-а, увијек

ми је цртао Будву какву он види. Будву, која је, нажалост, дјелимично остварена

из његове визије. Други

слици смо се готово тридесет

љета, интензивно и онда када је био уредник и касније када је отишао у другу редакцију и пензију.

„Када учитељ сједини љубав према послу и према ученицима, онда је савршени учитељ“, рекао је Толстој. Као да та мисао

славног писца није из искуства, као да је смишљена за оне који долазе. За

мог пријатеља, који ће у ју

гословенској журналистици бити упамћен по јединственој школи. Рашић

школи, која је изњедрила

кроз више генерација сјајне новинаре, уреднике, главно уреднике. Био је

је мјерило у сфери људског

друштва у којем је постао глумац! И био је глумац који се мијењао изнутра, разумјевањем, осјећањем и карактером који игра. Глумац који није показивао

само вјештину и магију за

ната, већ и квалитет ду

ше. Своје душе. Отишао је у нови свијет

„Балкански шпјун“, а по

зорише сцене наше државе ће задуго завјесу држати на пола копља. Не

зато што је незамјењив, него стога што је слу

жио 24 сата.

5. Нови политички вјетар који је са наших простора дунуо ка Европи након Споразума којега су парафијали Србија и Црна Гора, уз присуство Солане, обрадова је хладне Њемце. На берзи у Берлину, тој највећој пијаци туристичкој у свијету, показали су велико интересовање на наш дио Јадрана. Продато је доста аранжмана, потражња траје. Рекоше, коначно се договорили биће мирно, а нама је то најважније.

А биће и јефтино. За њих, дакако. Мислим да је то важноје, али зашто тражити длаку у јајету. Добро нам дошли, туристи, које смо толико звали. А какав ће дочек бити, остаје да се - види. Голим очима, без диоптрија.

6. И за сами крај, опет једна дрвна кинеска пословица. Датира чак четири вијека прије нове ере, настала када су се на истом мјесту нашли конфуцијанци, таоисти, легалисти, логичари, махисти... Гласи: нека се такмичи сто школа мишљења и нека цвјета сто цвјетова". Њима тамо служију још, а и на ма ће, вальда, затребати.

3. Март овогодишњи памтићу, дакако, по нечemu што се ријетко догађа другим народима. Пошао сам из једне земље, дошао у другу. Данас јесмо, сјутра, ко

ДОДАТАК

БУДУЋНОСТ И ЕВРОПА

Свјетска побједа либералне демократије?

У марту 1985. године Михаил Горбачов изабран је за генералног секретара КП СССР и одмах након тога најаво реформску политику са циљем да се Совјетски Савез извуче из економске кризе и стагнације. Код њега се није радио о преузимању западњачких демократија, него је путем реформи (Перестроека) и укључивањем јавности у доношење најзначајнијих одлука (Гласност) жељио освежити Совјетски савез за захтјеве садашњости и будућности.

Брз развој водио је - сигурно нежељеном - распаду система "реал-егзистирајућег социјализма" и до привидне побједе либералне демократије.

Поводом овог тријумфа изречен је упозоравајући апел да је дошло до битних помака демократије и да ће их у будућности сигурно бити још.

Демократија у 20. вијеку - штете и успјеси.

Слиједи кратки историјски преглед демократије у 20. вијеку - њене штете и успјеси:

Око 1930. свугдје у Европи су се етабилирали ауторитарни системи, чинило се да су демократија и либерализам заборављени. После 1945. године почела је демократска ренесанса, којој ни преостали ауторитарни системи као у Шпанији, Португалији и Грчкој нијесу могли одолjeti. Уведена је либерална демократија западњачке оријентације са социјалистичком демократијом Источног блока која је од 1968. проналазила све више присталица на Западу. Економским и политичким сломом готово свих "реал-егзистирајућих социјал-демократија" чинило се да је западњачки модел демократије остварио побједу над конкурентним системима.

Како се могло десити да привидно лабилни системи либералне демократије однесу побјedu над стабилним системима као што су револуционарно- тоталитарни (Мусolini, Хитлер, Стаљин) или бирократскототалитарни (Брежњев, Улбрихт/Хонекер) и ауторитарни (Шпанија, Португала, Грчка) и да се преузму у друштвима где су раније владали ови "стабилни" системи као идеална слика? Александар Јаковљев, један од водећих реформиста бившег Совјетског Савеза појаснио је смисао демократије на трострук начин:

- Њен циљ је обнављање политичког система с циљем побољшања животног стандарда и осигурања социјалне сигурности. Требало би да се избегну слабости политичког система, а побољшању способности функционисања и интернационалне конкуренције.

- Метода постизања ових циљева је у партијском плурализму који треба да гарантује и осигура флексибилност система.

- Оправдање преображења лежи у динамичном стабилитету демократског система спремног на промене.

Задовољство због тријумфа ове често смјењиване форме, за коју се неријетко вјеровало да је превазиђена не смје одступати од чињенице да ништа није вјечно. Промјене се могу одразити и негативно што се види на примјеру судбине демократије у 20. вијеку.

Примјер Алжира

Примјер за то је судбина демократије у Алжиру, где су 26. децембра 1991. године парламентарни избори донијели побјedu исламском фронту над демократијом. Циљ је био, како је објашњено, укидање свих принципа западњачке демократије у корист исламске Божије државе. Овакав развој догађаја заустављен је војним акцијом, која је зајвишила хапшењем побједника на изборима, те је тако спријечен "суверен" - што је био избор народа - у преузимању власти и замјењивању демократије тоталитарним системом. Начин спречавања је био изузетно недемократски.

Зацијело се овде ради о проблематичном поступку, чије оправдање налазимо у историјском искуству, а то је да основне вриједности слободе не смју стајати у диспозицији бирача. Истовремено, алжирски примјер показује како велики утицај има социјална сигурност на функционисању демократије.

Демократија и експертократија

И сада су, као и раније, у западњачким демократијама садржане двије супротне тенденције. Са једне стране су то тенденције воље за учешћем и политичким одлукама по принципу једнакости грађана, а са друге стране олигархијске тенденције. Компликованост друштвено-политичких до-гађања присилава експерте да одлуке доносе на врло уским граничним подручјима.

Са масовним организацијама и политичким партијама развила се форма демократије у којој су уједињене политичко учешће грађана и „експертократија“. Партије су биле средство преко којег се самоорганизовани народ могао учинити активним. Волја народа може се појавити само у партијама као јединицама дјеловања.

(Наставак на 11. страни)

ГРАЂАНИН И ГРАЂАНСТВО

Појам грађанина

Само се у оним друштвима која омогућавају демократичност по-политичког процеса и која почивају на либерално-демократским претпоставкама, може говорити о грађанину. Статус грађанина подразумева одређени круг права, слобода и дужности којима индивидуа расположе у оквиру политичке заједнице којој припада, а свака добро уређена заједница претпоставља јасно и прецизно формулисана права и дужности припадника те заједнице.

Људска права и слободе су онај лимит који власт не смје да прекорачи уколико слови као демократска. Њима се грађанима заједнице гарантује слобода (слобода под законом) и омогућавају извесна права која грађанима пружају шансу да сами утичу на функционисање заједнице и да свој ангажман ускладе са својим потребама.

Четири су корпуса или генерације слобода и права човјека: цивилна, политичка, социјално-економска и нова људска права (еколошка и ина). Ова права и слободе никако нису апсолутни, већ се могу ограничити уколико њиховим коришћењем бивају повриједена или угрожена иста права других људи. У оквиру ових права, специфичну тежину свакако имају политичка права јер се преко њих одвија процес политичке субјективизације грађанина, путем којег он постаје кључна фигура у политичкој заједници којој припада.

Појединачни имају и одређene дужности према заједници: плаћање пореза, поштовање закона

Мислим да смо се много преиспитивали у погледу тога каква је била улога свих нас, у свим овим годинама које су за нама. Та је било превише ријечи мржње и свађа. Имамо суштитутиве фронтове, и даље стварамо сукобе и мржњу, колико дуго ћemo још то чинити? Осјећам страх да ће ме неко замрзјети послиje овога и страх да нећу обухватити све што би требало, и да ћu због тога испasti једностран. Замислите једну ситуацију; она може изгledати апстрактна, али, најжалост, мисмо доста тога доживјели, па ту ситуацију може веома лако да замислимо било ко од оних који читају овај текст. Замислите један подруг, подруг као и сваки други, у некој кући, у некој згради, намјењен чувању зимнице, старог бицикла и кутије пуне старијих, заборављених успомена. Замислите тајисти подруг у коме сједе у мраку отац, мајка, син, ћерка, бака, деца, сједе и - шта ради? Причaju, рецимо. Ту, са стране, налази се гомила залиха за наредне дане; на жици се сушне искрзане чарапе; неки чудни, непријатни звуци долазе споља.

и уставног поретка итд. Ове дужности су резултат оних разматрања која своје теоријско исходиште налазе у класичним дјелима, а најприје, попут већине појмова политичке теорије, у теоријској баштини античке Грчке. Облигација, у најстражијем политичком значењу представља индивидуалну одговорност према закону, политичкој власти и осталим припадницима политичке заједнице. То је обавеза утемељена законом.

На овакав начин одређеном појму грађанина претходила је његова дуга генеза. Стари Грци везивали су за појам грађанина појам слободе и активно учешће у политичком животу. Грађанима се нису могли сматрати робови, странци и жене. „Ако бисмо могли запитати неког старог Грка шта га је разликовало од варвара... он би рекао: варвари су робови; ми Хелени смо слободни људи“. Слобода, тј. eleutheria, ријеч коју ми непотпуно преводимо са слобода, јесте појам који је био differentia specifica грађанина полиса у односу на друге људе. „Разлика између грађанина и странца била је јача него природна веза између оца и сина“.

Робови нису сматрани људима те нису ни могли имати грађанска права, док варвари нису познавали слободан живот нити су могли прonaći „најбољи начин живљења“. Тај најбољи начин живљења је подразумијевао уಪражњавање моралног, духовног, естетског, друштвеног и практичног живота, што је било немогуће свим народима,

сем Грцима.

Када је ријеч о женама, оне су припадале оникосу, домаћинству, изванполитичкој сferi. Атина жена је била толико беззначајна у сferi јавности да она није имала чак ни свога имена. Кито наводи да је у Атини био обичај да се удата жена не помиње по сопственом имену (рецимо Клеобула) већ као „Никанорова жена“.

Статус грађанина је, наравно, могао бити признат под одређеним условима и варварима и робовима, али је исто тако Атињани, нпр. могао и изгубити својство грађанина.

Стари Рим је такође одвајао грађане од других људи, али је овај појам у релативно дугој историји старог Рима доживио значајну генезу. Док се првобитно сматрало да је грађанин Рима само слободан припадник града Рима, почетком III вијека својство грађанина било је признато свим слободним становницима Римског Царства.

Средњи вијек донио је слободу житељима градова који су постали слободни и у којима су цјетали занатство и трговина. Градови у сјеверној Италији и у неким крајевима Енглеске и Француске признавали су занатлијама и трговцима статус грађана. Тај статус је касније везиван за економски статус људи и њихово имовинско стање.

Репрезентативна јавност феудалног друштва није познавала грађане у оном смислу у којем су то чинили слободни средњевјековни градови. Феудална расјепканост земље омогућила је власницима да сами дарују статус

građanina. Тако је највећи број људи феудалног друштва остао неслободан и називан је поданицима.

Тек су грађанске револуције омогућиле снажан продор грађанске класе и обезбиједиле грађански статус широм слоја људи. Тако је Декларација о правима човјека и грађанина из 1789. године проглашавала основна природна права човјека-слободу, својину, безбедност и отпор угњетавању. Члан први декларације каже: „Људи се рађају и живе слободни и једнаки у правима. Друштвене разлике могу бити основане само на заједничким користима“.

Од античког схватања појма грађанин до модерних разматрања принципа грађанства прошли су вијекови борбе за достојанство људског живота. Освајање слободе довело је и до чврстог позиционирања принципа грађанства у политичкој теорији његовој примјени у пракси.

Принцип грађанства

Принцип грађанства карактеристичан је по снажној индивидуалистичкој особености која га чини супротстављеним свим холистичким и колективистичким принципима. Принцип грађанства претпоставља поље нормативно уређених односа између грађана са једне и државе са друге стране, као и односа између самих грађана. Њиме се успостављају правила унутар којих ће се одвијати јавни живот у једној политичкој заједници. Другим ријечима, између грађана постоји статус људи и њихово имовинско стање.

Репрезентативна јавност феудалног друштва није познавала грађане у оном смислу у којем су то чинили слободни средњевјековни градови. Феудална расјепканост земље омогућила је власницима да сами дарују статус

му је сваког дана све горе и горе. Потражимо злочинце. Осврнимо се око себе, зашто да не? Погледајмо себе у огледало. О томе су многи већ причали. Ја вам имена нећу помињати. Она су ишувише добро знати.

И нека вас не мучи чињеница да се ти злочинци називају Србима или Југословенима. За мене су ти људи, или нећу - звјери. Ја их Србима не бих називала.

Суочимо се са свим нашим страховима, са свом нашом немоћи. Затражимо опрост у име свих оних који су свих ових година у наше име чинили злочине. Поменују вам једног човјека, човјека који је дезертирао за вријеме Другог светског рата, који је побјегао у Скандинавију, не жељећи да учествује у злочинима који су у име његове државе и нације вршени. Тада човјек се зове Вилиј Брант. Многи од вас вјероватно су чули за њега. Он је смогао храборсти, иако је био далеко од мјesta злочина, да клекне и да замоли за опрост у име свих Њемаца, и кривих и невиних...

Иван СЕКУЛОВИЋ

ХАГ: PRO ET CONTRA

ЧИН

из куће на улицу, жељећи да је бомба погоди и да одмах умре.

Замислите, с друге стране, хиљаде косовских људи, најмржњији каквим људима у збјеговима, у име чијег спасења смо и ми сами били жртве. Да ли је то разлог да са мржњом, каквом је - Шиптар, умјесто да са љубављу и разумијевањем кажемо Албанији?

Млади људи у Србији и у Црној Гори имају гдје да уче и чују нешто о правима, слободи, толеранцији, политичкој култури. Али, ниједно предавањ

БУДУЋНОСТ И ЕВРОПА

ЕВРОПСКИ ОКВИРИ ПОЛИТИКЕ КУЛТУРНОГ ДИВЕРЗИТЕТА

њихови међусобни односи. Основни садржај овога принципа представљају лична, политичка и социјално-економска права која су појединци освојили у борби са различитим облицима ауторитарног вођења јавних послова од стране једног човјека или неколицине људи. Поред тога, базични оквир принципа грађанства чини грађанска одговорност и самосвјесност грађанина који у модерним, комплексним друштвима јесте субјект који кроз активан однос према одређеним друштвеним питањима врши стални процес легитимизације политичког поретка.

Али, „када су људи схватили колико је опасна државна власт, ријешили су да је ограниче правним нормама и сфером неприкосновених права појединца“. Ова ограничења представљају брану настрадају државне власти на аутономију грађанина и омогућавају му да будно прати те процесе. Другим ријечима, „животна потреба за постојањем владе“ нагони грађани на да креира својеврstan институционални аранжман којим би помирио жељу за поштовањем сопствене аутономије и вриједност сваког људског бића са могућим неадекватним интервенцијама власти у сферу приватне слободе грађана као независних индивидуа. Зато се појединци морају сучити са одговорношћу, те негирати аристотеловску поставку о ропској природи људске душе коју наводи Исајаја Берлин у свом раду: „Четири огледа о слободи“.

Грађани морају бити одговорни и према основним начелима демократског поретка. Они увијек треба да имају на уму да „лична супериорност, било расна, интелектуална, морална или образовна, не може никада да установи захтјев за политичким повластицама, чак ни онда када таква супериорност може да буде утврђена“. Подједнако одговорност грађани мора носити и према мајоритетном начелу демократског одлучивања, имајући увијек у виду да постоји једна сфера општег добра и општих вриједности о којима мора постојати базични консенсус у заједници и у односу на које мањина мора бити заштићена. Тиме се истовремено спријечава и „тиранija већине“ и „тиранija мањине“.

Принцип грађанства омогућава плурализам мишљења и идеја и истовремено креира механизме за њихово уједначавање тиме што са једне стране омогућава јавну дебату и размјену аргумента и информација, а са друге стране их усмјерава и каналише ка мјестима одређеним за доношење одговарајућих одлука.

Владимир
ПАВИЋЕВИЋ

Питање културног диверзитета је недодвојиво од особених (националних и регионалних) социокултурних традиција које понекад имају итакко значајан утицај на наизглед веома удаљене области деловања Европске уније. То се показало и у само на први поглед тривијалном случају италијanskог сирћета. Италија је, наиме, пред Европским судом правде повела спор у којем је оспоравала право произвођачима из других земаља да називом acetо означавају и сирће које није винско и није произведено на традиционалан начин. То, наиме, доводи до (алиментарне али и културне) забуне код италијанских потрошача који под тим називом традиционално познају једино винско сирће (квасину). Суд је усвојио компромисну пресуду којом се назив acetо одобрава као заједнички за све врсте сирћета, али се истовремено произвођачима налаже да на етикети прецизирају његово поријекло. Сличну пресуду је суд доноси и у случају ликера од рибизли (cassis de Dijon) када су се Французи нашли у ситуацији да бране своју гастроономску аутентичност пред произвођачима из других земаља.

Основни оквир испољавања културног диверзитета у европском контекstu јесте заправо регион. Постоје два могућа приступа региону. Први инсистира на субјективној димензији појма и тврди да је регион ментална конструкција и да има прије свега конвенционалну вриједност. То значи да је, полазећи од извјесног броја критерија - чији је избор ствар субјекта (појединца, групе) - у датом ширем социокултурном простору могуће идентификовати исто толики број региона. Други приступ, који би се могао назвати објективистичким, указује на прије свега објективну датост одлика на основу којих се разазнају региони. Европском контекstu али и захтевима културне политике много је ближа оперативна дефиниција региона, од које полази CPLRE (Стална конференција европских локалних и регионалних управа): „Појам региона, чије значење може понешто да се разликује од једне до друге земље, односно се, уопште узев, на најширу људску заједницу унутар граница једне државе. Ту заједницу посебно одликују њена историја или њена култура, њене географске црте, или све то заједно што код становништва региона ствара осјећај близости и доприноси остваривању заједнич-

ких циљева и интереса“. Може се запазити да ова одредба региона, најприје, инсистира на томе да су они субнационални ентитети, а затим и на томе да су оквир заједничке регионалне политике, без обзира на подручје дјеловања на које се та политика односи.

Илузоран је покушај тражења почетака сарадње европских региона, јер су они старији од националних држава па и њихово првобитно међусобно повезиње спада у предисторију Континета. Ако се, међутим, постави питање о орпанизованом повезивању европских региона, утврдиће се да је ријеч о релативно скораšњој појави. Наиме, тек шездесетих година овог вијека почињу да се, по први пут, јављају организационе форме које окупљају регионе као ентитете који се налазе на средини између локалних заједница и националних држава. Три су основа разлога за то. Први разлог је садржан у настојањима да демократизацијом самих региона, који теже да унутар националних држава добију већа права и да у већој мјери утичу на властити развој, или на развој државе као целине. Други разлог је увиђање централних власти да је неопходна децентрализација, односно преношење овлашћења на регионалне нивое управљања, како би се повећала ефикасност веома сложених политичких и економских система каква су савремена друштва. Трећи разлог је садржан у неопходности да се интеграциони процеси на европском нивоу не одвијају прије свега на нивоу држава, већ и између њихових дјелова - региона који су просторно-функционално увељико упућени једни на друге.

Сарадња региона је сагледана тродимензијално тако да обухвата сарадњу према доље (субрегионална димензија), хоризонталну сарадњу (међурегионална димензија) и сарадњу локалним заједницама које их чине, тако и према другим регионима који могу бити унутар исте државе или у другој држави. Створена је могућност флексибилне сарадње која пролази пре свега од конкретних интереса и партнера за сарадњу налази на било коме од три напред набројана нивоа.

Стављање регионалних култура уз бок националних у члану 128. 1 Уговора о Европској унији омогућава да се посебан значај прида регионалним (и мањинским) језицима који се, по правилу, поклапају са мало распространејшим језицима чији је оп-

станак угрожен. Значајно је, при том, да Европска унија није (као ни, на пример, Француска) потписала Европску конвенцију о регионалним и мањинским језицима коју је усвојио Савет Европе али је чланом 128. 1. Уговора о Европској унији омогућила својим чланицама да, у складу са начелом субсидијарности, на себи својствен начин уважавају и подстичу афирмацију регионалних култура и мањинских језика. Мултилингвизам је примена политike културног диверзитета на област језика, јер он истовремено афирмише право на различитост и право на комуникацију. Правно се начело мултилингвизма темељија на принципу равноправности земаља чланица Уније тако и на језичкој транспарентности Уније (као демократском начелу) у односу на грађане тј. њиховог доношења. Предлози да се један језик (енглески или, раније, есперанто) промовише као општи језик споразумијевања међу чланицама Уније управо из тих разлога не наилази на разумјевање. Скорашња тврдња француског министра образовања да енглески није страни језик већ само оруђе споразумијевања изгубљене је пре свега због тога што европски мултилингвизам покушава да сведе на билингвизам.

Као што биолошка разноврсност нуди неслучени дијапозон адаптација на спољашњи свет, тако и културни диверзитет садржи универзум креативног тумачења и одношења према човјековом свету. Сваки заборављени обичај и пракса, као и ишчезли језик, вјероватно су заувијек изгубљене могућности људског рода. Зато је неопходно на једнак начин бринuti о биолошкој и разним облицима културне разноврсности. Модерна (пост)индустријска цивилизација, коју одликује глобална распрострањеност и стална потреба за повећањем ефикасности кроз стандардизацију производње и продуката, непријатељска је према свакој врсти посебности и свим облицима испољавања културне разноликост. Нарочито су на удару особитости / посебности малих изолованих средина и друштвених група. Данас се европска цивилизација сукочава се неповратним нестајањем аутохтоних, аутентичних облика диверзитета који су, у изолованим срединама, дојуче одолијевали чак и врло природним и цивилизацијским изазовима у ширем окружењу.

Проф. др Бранимир
СТОЈКОВИЋ

(Наставак са 10. стране)

Чињеница је да у демократијама и политичке мањине учествују у процесима одлучивања и њиховим покретањима. Ова критика односи се на то да у парламентарно-репрезентативним системима које носе политичке партије постоји неповјерење код изабраних према суверену, тј. народу. Ова чињеница налази своје оправдање и у проширивању државног апарата, у растућој компликованиности и непрегледности државне управе. Осећај да се човјек не налази никаде у политичким збињањима или да је истим чак и оштећен води ка политичкој апатији. Тако наспрот масивне већине стоје поједини експерти који ријетко имају донација са људима којих се поједина одлука директно тиче. Због тога код неких дјелова друштва долази до појаве различитих реакција које се крећу од неразумијевања, невјерице па до одбијања и употребе сile. Да је овакав развој опасност за демократију неопходног консензуса, сасвим је јасно.

Кризни симптоми данашњице

Промјене широм света везане су и с тим. Живимо у доба сталних промјена и постављања нових вриједности. Конфликти данашњице исказују се у кризоји свијести, која захтијева дијагнозу данашњице и проблема који нас окружују. Одговор на питања типа - Одакле потичемо? Где смо сад? Куда идемо? - у вријеме кризе вриједности и мјерила није сам по себи разумљив, него се мора мукотрпно тражити. Ова криза државне свијести и свијести о правној држави дубоко је усјајена у кризу свијести данас. Оптимизам напретка из шездесетих и раних седамдесетих година, замијењен је пессимизмом широм света.

У појединачном ради се о страховањима:

- од екстремистичких штета нанесених од државе и друштва.
- од заказивања економске ефикасните, тоталног искориштавања земљишних ресурса, што би водило крају социјалне сигурности. Постоји пријетња сеобом народа из подручја која су у приједној кризи у богате земље индустрисаних Запада и Сјевера.
- од рата и употребе атомског оружја. Распадање система из Алте и Потсдама донијело је крај 50-тогодишњег стабилног политичког интернационалног система. Велика раздавања светске политike, као конфликти Исток - Запад - Југ, крећу се непрегледним пространствима експлозивних минских поља.
- од еколошке катастрофе.
- од нестанка морала. Криминал и терор се и тако већ уједињују и пружају отпор моралу.
- од оштећивања демократије и правне државе због свега горе набројаног.

Правна држава и демократија су недјељиве

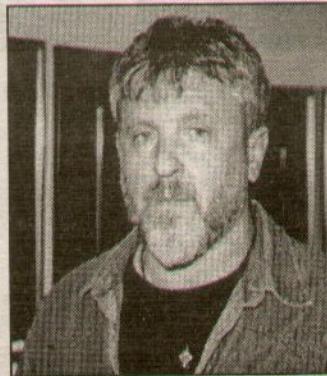
Сваком грађанину мора бити јасно зашто се данас теки очувају репрезентативни и парламентарни демократски системи. По основи историјских искустава мора нам бити јасно да данас правна држава не може функционисати без демократије. Комплексност друштва захтијева јавну контролу, јер би неконтролисана власт, врло брзо прераста у диктатуру. То данас не мора да значи владавину само једног диктатора, него би диктатуру представљала и владавина неколицине експерата са њиховом експертократијом, или што је још горе владавина неинформисане, емоционалне и изманипуласане масе што такође може представљати диктатуру.

Још на почетку 20. вијека могло се замислiti да правна држава може функционисати без демократије. Плуралističko посматрање свијета мора бити изражено, а државна слика свијета мора бити неутрална. Свака веза државе са неком од постојећих слика унутар плуралističkog система значила би потискивање и тлачење оних који другачије мисле.

Овим размишљањем затвара се круг наше, кратке, опсервације будућности демократије. Опасност, dakle, не долази само од диктатора него и од страстивог разума или чак недостатка разума у тиранији већине. Средство против тога треба тражити у институционализованој сигурности репрезентативне демократије, у којој се различите власти међусобно контролишу те у функционисајућем правном систему који нам омогућава спутавање страсти и неразумног понашања. Оно што је битно јесте да ове институције буду прихваћене од већине, да се власт не удаљи од својих бирача, да учешће грађана у демократским процесима буде обазриво дозирано, да би се избегла "демократија гледалаца" и неконтролисани испади незадовољства; те да би се грађанима дао осјећај одговорности за целину. То може бити пут у даљи развој демократије и њено прилагођавање захтијевима времена.

Припремио:
Владимир ПАВИЋЕВИЋ

Култура и уметност

АНКЕТА: ШТА СТЕ РАДИЛИ ОВОГ МЈЕСЕЦА?**ПЕТАР ПЕРО ПИЋАН, СЛИКАР:****ЦИКЛУС О ОСТРОГУ
У ЗАВРШНОЈ ФАЗИ**

Устајем око 5 часова ујутру. Припрема за рад обавезно иде из музике пошто радим на циклусу манастира Острог већ неколико година. Читав дан је сликање. Радим све до првог сумрака. Пауза је ријетка и кратка. У новом атељеу планирам ускоро да завршим овај циклус. Тешко је рећи да сам се заситио Острога. Међутим, као сликар волим да сликам и радим и у другој технички и друге теме. На томе ћу да радим од ове године.

Направио сам око 150 слика манастира Острога. Једну изложбу сам поклонио мојим драгим пријатељима. Давао сам донације за цркву и школу. Страшно сам везан за слике. Увијек мислим на даљи рад. Чак и спавам у атељеу.

Нови атеље „Архијакон Стефан“ је прије и биће отворен за Тројичиндан. Атеље сам сам урадио и пројектовао, иако нијесам по струкци архитекта већ сликар. Годишње ћу моћи у том атељеу да направим по једну своју изложбу. И сви други заинтересовани уметници можеће овде да изложу. Сматрам да је то интерес града Будве. Размишљам и о отварању колоније за нека будућа времена.

Љети мање сликам јер сам везан за море и подводни риболов. Сатима проводим на мору. Волим да радим у башти и да планирам нове засаде. Сам лично радим око врбака у мојој башти. Потом сије подне ми је стална

обавеза да прошетам вјерног пса Чупа. Док сликам он је нон-стоп поред мене. Може сатима да стоји поред мене.

Гледам да направим што више слика. Хоћу да оставим што виše и граду Будви. Вјероватно ћу то да проширом и на дјелове куће. Имам велико размијевање код моје супруге Марине. Помаже ми увијек и у свemu и увијек има разумијевања за мене.

Не може да се ради сваки дан истом снагом. Волим да радим у башти, а то сам наслиједио од свог оца који је то исто радио. То ми дође као релаксација и одмор.

Што се тиче сликарства јако дugo гледам слике, како бих уочио неке недостатке. Чак и послиje годину - двије враћам се некој својој слици. Сматрам да слика никада није завршена. Прије седам година слику коју сам урадио, данас поново дoraђujem.

Слика се гледа сјутрадан, а не одмах када је завршила. Неки моји акварели нијесу дочекали то сјутра иако ми је сада жао због тога. Јер, уживам у сликању. То је борба или са платном или са папиром. Нарочито сам задовољан када урадим слику. Увијек сумњам у то што сам направио, и у најбољу слику. Права провјера је на изложби. Деси ми се да по некада сањам готову слику коју ћу касније урадити и стварно насликати.

Ја сам религиозан човјек. Обилазим наше манастире, Подмайнине, Пра-

тавицу, Острог, Цетињски манастир, цркве. Нови сам члан црквеног одбора у Будви.

Иако просторно невелико, а љепотом изузетна, Бока је са своје стратешке важности била поприште разнорвских сукоба великих сила од Турaka, Венеције, Наполеона до Аустро-угарске монархије све док војлом Бокеља није ушла у Југословенске земље 1918. године. Познато је да је прије тога била под влашћу Немањића па је, примјерице, посљедњи феуд Стефана Лазаревића, деспота, полуостров Луштица, непосредно пред пад Сmedereva платило феудалне дажбине Деспотовићи. Ислам није оставио сакралне објекте у Боки иако су и Херцег Нови, а основао власт краљ Твртко и аиме добио по Херцегу Стјепану, и Рисан, престоница краљице илирске Теуте, били под Османлијама стотинак година.

У читавом периоду, међутим, Бока је била подијељена између православнога и католичкога живља па су и цркве преиначаване зависно од тренутних гospodara. Тако је, на примјер, тек посљедњи земљотрес у Боки у напуклој апсиди у цркви Светог Петра и Богдањићима код Тивта, открио фреске из доба краља Уроша Немањића, са сачуваном композицијом Света три Краља и остацима других фресака, наравно у поствизантијском стилу, а црква је била претворена у католичку.

Међутим, у цркви је сачувана ктиторска камена плоча краља Уроша и запис православнога великодостојника Неофита.

Слика добија када се урами. Тако се оплемењује. Слика без рама је као скло без гумна.

Све што улажем то је у сликарство.

НОВЕ КЊИГЕ**БОКЕШКИ**

(Саша Брајовић: "Госћа од Шкрјела", Пераст, 2001)

јада духа епохе, да се у

пројекту сликања и реализације споје двије личности као што су надбискуп Змајевић и Кокоља и да остваре замисао „свјетског дука“ тога времена у провинцијској цркви у Боки. Змајевић је у Риму завршио највише школе католичке цркве и као темељито образован човјек у теолошком смислу спроводио је битне идеје свога времена за пропаганду цркве, институције у католичанству, а Кокоља је по свему судећи, учио сликарство у Венецији у близини сликара Пајана Тована, па их је срећни спој ујединио у реализацији сликара Госпе од Шкрјела. Змајевић је велики дио своје црквене активности провео у Перасту, пошто је Бар био под Турцима, а Кокоља је своје најзначајније дело остварио у Перасту. Обојица су Перешићи.

Брајовић је дешифровала ове рецептуре пажљивом анализом свих елемената ове сакралне грађевине. Иако је обимна студија Саше Брајовић заправо научни рад она је писана есејистичким освјетљењима појединачних проблема и чита се са оном врстом уред-срећености коју провоцира лични поглед на чињенице и научне податке ранијих испитивања и тумачења. Наиме, ауторка је тумачила сликарство Трипа Кокоља, пераштанског сликара који је искорикао цркву Госпе од Шкрјела, невелике цркве на острвцу које су изградили морепловци, првенствено као сликање идејног и тематског концепта који је сачинио барски надбискуп Андрја Змајевић, сликарев мецена.

Послије познатог Тридентског концила Римокатоличке цркве средином XVI вијека, почиње обнова католичке цркве звана контрапреформација, обнова која је посредством језуита имала првенstveno ambiцију да се путем религиозног васпитања најтанији проблеми вјере приблиže најширем кругу вјерника. Уметност, поготово сликарство и музика, требало је да у тим процесима одиграју важну улогу, поред живе ријечи. Случај је хтио, али и на-

је обрасце, не западајући у баналност. Ријеч је о прози господственог стила и језика. Како нема довршеног времена, тако нема ни довршеног бића. Биће је увијек отворено за ново искуство и за нове релеје памћења. Тиме се очувава и обнавља дух. Љубиша на тој подлози заснива своје стваралачке визије, оснаžуји њихове унутрашње координате и синхронизујуји ритам нарације са идејом приповијести. Он уводи у приповијести сјећање као важан атрибут причања. Сјећање без објећања означавао би „празан ход“. Осјећање служи Љубиши као ослонац приче. Сјећање и осјећање подведени су под исти тематско-исповиједни трем. Ту су смјештени не само обичајни бильези завичаја, него је наглашена, у потном облику, драма паћеничког живљења. Појам живљења је у непосредној вези и са мудрошћу опстанка. Можда је преко краје и прекраје звона дјаграмирана једна таква условност.

Многе колопете живота, личне и групне, Љубиша је вјешто унио у приповијесну мисао. Потврђујући је позваћемо се на Паскала који каже да се начела осјећају, а тврђе закључују. Као писцу мајсторске одјегованости, Љубиши су морална начела својих племенштака, а и других, била ближа. Важан је интензитет осјећања. У онима јачим откривају се конфликтне ситуације, а конфликт је, знамо, стожер сваке добре приче.

Рекли смо за Љубишу да углавном слика минули свјет, али тако што сликаном даје маштени флуид. Он динамизује радњу и ограничава исповједне суштости. У приповијести са изразитим маштеним флуидом спада и наведена приповијест. У њој налазимо више маркација. Најдоминантнија је гротеска. Она највише опстојава у подтексту.

ГРОТЕСКНО У ЈЕДНОЈ

М ноги наши писци узимали су прошlost као матрицу стваралачког чина. То није изненадујућа ствар. Прошlost се открива разноликошћу идеја и темата и као таква у позицији је да понуди не само стварне него и могуће објаве спознаје. Безмalo све Љубишине приповијести које су везане за црногорско-приморско тло носе карактер временске минулости („Шћепан мали“, „Продаја патријаре Брикћа“, „Кањош Мацедоновић“, „Скочи ћевојка“ и друге). Међутим, треба знати да се прошlost у литератури може преименовати и у презентски медиј, разумије се ако је прати дубока доживљајна пројекција. Она се код Љубише лепезасто ширила, нарочито у оним сегментима где се психолошки атласирају људске судбине. Одиграна згода, дострујала до пишчеве знатижеље, путем предања или на други начин, постаје оса која оснажује дух приче и причања.

Љубишино причање и о најобичнијим стварима је вишеслојно. Он у њега уноси елементе драме која се граничи са фантастиком. То је исказано у кључу традиционалне синтаксе, што јој повећава драж комуникацијске моћи. Причу индукује лик, један или њих више, истварајући више набоја гротескног карактера. У приповијести „Краја и прекраја звона“ писац је највећима препознатљив по тој особини. Сплет сложених околности упућује људе како да нађу излаз у лавиринтима живота. Краја звона није што и краја фрута. Овдје је измијешано људско са божјим, што дилему чини још тајанственијом.

Сложећемо се са мишљу да се без времена не може замислити постојање ниједне стваралачке врсте, па ни врсте приповијесног казивања. Код Љубише се пријеме не зауставља у својој прогресији. Оно увијек изнађе нове кругове жи-

вотних мистерија, какве су рецимо потенциране у наведеној приповијести. Вријеме конституише начела, морална и друга. Писац превасходно експлатише етичка, с обиром да су она збир других подзнако - храборсти, довитљивости, осјећајности. Зависно од тога шта је Љубиша увео у фабулацијско поље приповијести. Овдје је увео благи вид гротеске, рачунајући да ће путем ње успјешије разријешити дубину драме и причу привећи природном крају, по оној већ у народу одомаћеној истини: ко шта чини то и дочекa. За нас је важно да је писац сликане догађаје пресвркао фином имагинационском скрамом, тако да је приповијест добила у снази и љепоти.

Љубишино вријеме у овој и у другим приповијестима више диктира догађај него врменска назнака. Он се држи реалистички засноване мотивације, посебно у портретисању јунака, именованих и неименованих, Поборана и Љешњана. И једна и друга страна крају и прекрају звона сматра витешким чином. У црногорском историјском трајању звono је синоним вјере па и егзистентни знак. Отуда пишчево чврсто везивање за тај мотив. Он је у маркирању овог оригиналног мотива испољио снажне интуицијске засјеке и тиме причаном дао печат освједочене истине. Интуицијом је прича казивача добила лирски обогаћену лексику. По томе је знан и по томе је с правом цијељен.

Вријеме и све што оно означава тражи вјерни отијак у ствараочевом изазову. Он је код Љубише у спирали свјеже доживљајне стручности. Дејствен у сваком погледу. Све што је са таквим обиљежјем иманентно је само писцима виског стваралачког умијећа. Писац је дубоко разумио вријеме и зато је дубоко осјећао предмет који обликује. При томе је користио притежени хумор, иронију и друге креације

је обрасце, не западајући у баналност. Ријеч је о прози господственог стила и језика.

Како нема довршеног времена, тако нема ни довршеног бића. Биће је увијек отворено за ново искуство и за нове релеје памћења. Тиме се очувава и обнавља дух. Љубиша на тој подлози заснива своје стваралачке визије, оснаžуји њихове унутрашње координате и синхронизујуји ритам нарације са идејом приповијести. Он уводи у приповијести сјећање као важан атрибут причања. Сјећање без објећања означавао би „празан ход“. Осјећање служи Љубиши као ослонац приче. Сјећање и осјећање подведени су под исти тематско-исповиједни трем. Ту су смјештени не само обичајни бильези завичаја, него је наглашена, у потном облику, драма паћеничког живљења. Појам живљења је у непосредној вези и са мудрошћу опстанка. Можда је преко краје и прекраје звона дјаграмирана једна таква условност.

Многе колопете живота, личне и групне, Љубиша је вјешто унио у приповијесну мисао. Потврђујући је позваћемо се на Паскала који каже да се начела осјећају, а тврђе закључују. Као писцу мајсторске одјегованости, Љубиши су морална начела својих племенштака, а и других, била ближа. Важан је интензитет осјећања. У онима јачим откривају се конфликтне ситуације, а конфликт је, знамо, стожер сваке добре приче.

Рекли смо за Љубишу да углавном слика минули свјет, али тако што сликаном даје маштени флуид. Он динамизује радњу и ограничава исповједне суштости. У приповијести са изразитим маштеним флуидом спада и наведена приповијест. У њој налазимо више маркација. Најдоминантнија је гротеска. Она највише опстојава у подтексту.

Културна и цијетност

ПАРАДОКС

Маријанизам, као једна од битних идеја Тридентског концила и обнове католичке цркве, поготово у борби против протестантизма, стварао култ чистоте Богородичине са посебним акцентом на безгрешном зачећу. Због тога Марија више није само Богородица већ постаје Краљица неба. И изједначује се по значају са светим Тројством. Дакако, ту интенције нису кореспондирале са теолошким учењем Православља.

Међутим, управо у Бароку је јединство мецениних захтјева било пресудно да сам умјетнички чин а умјетници су били мајстори примјењене умјетности, извођачи радова. Познато је, на пример, да је Михаел Хајди, млађи брат Јозефа Хајдна, у Миси св. Фрање која је компонована по поруџбини Марије Терезије, морао ида поједностављује партитуру да би Царица могла да је пје-

ва на првом извођењу. Ка-да се, што је урадила Саша Брајовић, прочита и интерпретира Змајевићев концепт, постаје очигледно какви су, и колики, захтјеви меценини били постављани пред Трипа Кокољу. Али захтјеви духа времена били су испуњени.

Отуда је Госпа од Шкрњела заиста савремена са величим католичким црквеним пројектима у свијету, али и саобразена високим захтјевима мецене и остварена сходно могућностима мајсторству Трипа Кокоља за које стручњаци кажу да није далеко од маниристичких дјела тога доба у средишту католичанства.

„Оригиналност“ - пише Саша Брајовић - израза од Кокоља се није очекивала... Напротив, религиозна умјетност није смјела бити субективни израз појединачног барокног духа. А то је, бар што се умјетности тиче, у провинцијалној варијанти, еклектичка варијација. Само умјетници највиших талента успијевали су да у оквиру задатога остваре велика умјетничка дјела. Кокоља то није био. Међутим, то никако не умањује цјеловитост доживљаја који у ванредном амбијенту Боке и Пераста има путник намјерник.

Настала, дакле, по концепту који исказује у догматском смислу, у смислу канонизације одлука Тридентског концила, Госпа од Шкрњела је и у иконографским елементима интенционално докинула све елементе остатака поствизантијског сликарства, итако присутног у сакралним објектима Боке. Барок је био у служби прочишћења католичанства од протестантизма или и од раног хришћанства и од ортодоксних наслеђа у Византу и поствизантијске баштине.

Барок је потирао традицију у Госпи од Шкрњела. А традиција је била плодносна јер је неимар Високих Дечана био фра Вито из Котора.

Вук КРЊЕВИЋ

ДЕСЕТ НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА
БУДВАНСКЕ БИБЛИОТЕКЕ У МАРТУ

1. Џоан К. Роулинг: *Хари Потер III, „Народна књига“*, Београд, 2001.
2. Јиљана Хабјановић: *Петкане, „Народна књига“*, Београд, 2001.
3. Ник Хорниб: *Све о дечаку, „Плато“*, Београд, 2001.
4. Зоран Ђирић: *Хобо, „Народна књига“*, Београд, 2001.
5. Ха Ђин: *Чекање, „Клио“*, Београд, 2001.
6. Светлана Велмар Јанковић: *Жезло, „Стубови културе“*, Београд, 2001.
7. Стивен Кинг: *Замка за снове, „Алнари“*, Београд, 2001.
8. Светислав Басара: *Краткодневница, „Народна књига“*, Београд, 2001.
9. Тони Парсонс: *Човек и дечак, „Лагуна“*, Београд, 2001.
10. Вардер Тронтон: *Мост светога краља Луја, „Народна књига“*, Београд, 2001.

Двојасна ћрава - зеленика
мирисом себе дозива,
а цвијетом се одазива.

Од исте ћраве-зеленике, божанским ојијене дахом, Глаукове оживјеше рибе - у модру скочише дубину, па Глаук за њима урони да љуше кропи шаласе и зове ћуха времена.

Од исте ћраве - зеленике дводрна ћлаче Хармонија, док Арес оком сијече бедеме и ћлаве макова, а сверодна Афродита за сјечу сије струкове.

Од исте ћраве - зеленике несану Хефест усипаде, захтави росу дозорну - мраморни живи кипови, у атон јурну нейзлем.

Бакрени бози, ћрежедни, најушак ћлавај сркјај. Од исте ћраве - зеленике Волос ми сшадо најаса и Перун снује ћромове, урла Руђевија јаросни и суче вуну Црнобој да ће ће кийно гаворје.

Од исте ћраве - зеленике безоки Хомер ћрледа, у крв нам нали ихора, па ћробних хумки волове уз Олимп хийну високу.

Од исте ћраве - зеленике снојледи оији се Танатос - у земне ћруди ујради просиране дворе ћихане да коси и ћрава вјекују.

Двојасна ћрава - зеленика мирисом себе дозива, а цвијетом се одазива.

МАШТА

преко нейрозира.

Ојеј ништа. Заспој. Хучи ћрдна превалија, без дна и довига било на коју сјарану. А онамо, у високој ћрави, као да се нышу рођови. Морам шамо. Мори ме сјара вртолавица, али ријеч оважно преноси мој вид преко бездна... Али, машта свија ћанице у ћијезду несјајања.

Од бика и рођова ни ћраћа.

Но, рука сама биљжи прву ријеч. Са њом се сазивају редови- некуј шамо, до завршне невид-ријечи.

У скликнем да чује Иванка:

Ухвапијо сам бика за рођове!

И знам: ћрава ћраћање ђочиње и ћраје долиши.

У међујорју-машти се сузе зајезерише...

Јесам ли маштао мислећи или сам мислио маштајући?

Чедо ВУКОВИЋ

ЉУБИШИНОЈ ПРИПОВИЈЕСТИ

Да црква и вјера чврсто запосиједају осјећањима, да њима понекад и ирационално владају, рјечити је примјер ове Љубишине приповијести. Звено као црквена реликвија заузима средишње место у опсесијама вјерујућих људи. Ако га племе нема (звено спада у приоритетне реликвије), треба да га има у посјед, макар и преко краје. Она се врши под окриљем божје милости, па се сматра да није грешна. Тако су мислили Љешњани кад су се запутили у авантуру краје звона. Тако су резоновали и Поборани кад су вршили њихову прекрају.

Иако је ријеч о краји која је могла имати кобне посљедице, тај уистину невесели чин добија статус одвига. На посљедице се није мислило. Балзак посљедице сматра удеосом, а не животом. И Љубиша их чито сматра таквим. Али и удесу егзистира живот. Истина, рањив и суморан. Краја звона је врста удеса. Парадоксално звучи помисао да крају може оправдати божји оправдати. Писац се држао гледишта да су звона постала именитељ живота. Обема странама стало је до хвале Свивиње!

Гротескно се манифестије у исказу једног Љешњана „да у приморју цркава и звона имају као малог боба“. Не разумије се ни чудно ни грешно. Црта гротескности добија градајуко усјаја исповијешћу једног од актера краје: „Богу је свеједно да ли звона красе цркву Светог Јована или Свете Петке“. Писац је исповијест овог јунака ситуирао у надреалан контекст, са гротескном објеношћу. То је приповијести дало латентну напетост, где се брише међа између порока и врлине.

Читајући ову приповијест имамо утисак да се налазимо у амбијенту легенде, где се стварно и мајстено понашају по принципу спојених судова. Мајстени елеменат стварност чини нестварном. Све

постаје релативно загонетно. То бесумње надјачава свијест и њене логичке резоне. Па ипак, ниједна спознаја није без недоумице. Ни она о заметању уљаника када ће један од јунака рећи да су потребна три улишта за напредак пчеле: куповно, даровно и крадовно. У тој психолошкој досјетици уградијен је гротески код. У приповијести оваквог садржаја препознајемо и иронијски дискурс. Један ће од јунака рећи: „Још нијесам чуо да се крајом цркве красе“.

Шта казује ова Љубишина приповијест? Казује да људи не владају довољно собом. Постају друга бића у које се угњиједио порок. Није ли гротеско прилагођавање бога својим пороцима, иако ће сви о њему узвишене рећи.

Слиједимо даље дух и значење ове приче. Има тренутака када поједицна или групу обузме зарза пустоловине. Вјерско је овде било мамац да се та зарза разбукта и постаје једна виша комедијска игра, у којој се част брани нечасном радњом. У питању је један ирационалан синдром, од чијих се влакана такође састоји живот. И немогуће ствари постоје могуће, бар када је човјекова природа у питању. Изба непромишљене авантуре Љешњани су смјестили бога, мислећи да ће тако успоставити склад са собом. Бог се најчешће призива у греховима!

Ова приповијест је настала из такве матрице. Она слика призор екстремне људске порочности маниром појетске инвенције и зато његова приповијест омамљујуће дјељује. И кад сјенчи људе и кад лирски кристализује заводљивост природе. Дајемо један сегмент такве кристализације: „На једној узноситој ливади лежи црква Света Петка, која се до по ње бијели као лабуд уз мјесечну свијету, а од по ње осјениле је гране високог и густог

јаблана“. Оваквим описима Љубиша је омекшавао силину незаводљивства и једне и друге стране, краћене и оне друге, дајући приповијести својство спонтане пулсације. То је у природи писаца који умију радњу и израз да доведу до максималне хармонизације. Љубиша тај захтјев највећима остварује кроз дијалог, који је шкrt, али зато функционалан и у психолошком и у језичко-нарацијском смислу.

Ријеђајући згоде, писац интензивира њихове гротеске супстрате, не испуштајући из вида ни суптилно кадирање иронијских назнака. Једну од њих издвајамо да односи се на звона. „Треба га опутићи да не звучи ни нама ни њима“, каже најубјени Поборанин.

Ако желимо да схватимо Љубишу, да посвојимо његову разуђену приповијесну малу, морамо свијет његове прозе видјети као свијет визионарског одређења, а не пуких анегdotских биљежења. Његове приповијести дубоко урањају у живот, а привид митскога даје им снагу неодоливе привлачности. Имамо утисак да се у њима прожима машта и живот у пуном интензитету и са богатим унутрашњим озарима. Близке су уху и духу оних који знају шта је врлина лирског приповијесног медија. У антологијске домете спада и приповијест „Краја и прекраја звона“. Није лако пронаћи мјеру у сликању дијаболике живота, а њу је Љубиша мајстарно пронашао, отелотворивши свијет свога поднебља упечатљивом визијом и мајсторском утемељеном фабулом. Ријеч је о свијету чија се енергија снажно еманира у визурама снажних приповијесних интеграта.

(Прочитано на симпозијуму о С. М. Љубиши)

Жарко ЂУРОВИЋ

Култура и уметност

**ПОВОДОМ СТОТРИДЕСЕТПЕТ ГОДИНА ОД РОЂЕЊА СЛИКАРА
МАРКА ГРЕГОВИЋА**

ОПЛЕМЕЊЕНИ АКАДЕМСКИ РЕАЛИЗАМ

Ове године навршва се стотридесетпет година од рођења Марка Грековића, једног од првих школованих црногорских сликара. То је свакако прилика да се подсјетимо на живот и дјело овог истакнутог ствараоца. Грековић је рођен 1867. године у Петровцу (тада Кастиел Ластвий), у кући пуно дјеце која су се већином школовала у Русији, у Одеци, али је судбина хтјела да сви умру веома млади. За њима су, убрзо, умрли и родитељи, тако да је бригу о Марку преузела сестра Росанди.

Основно образовање стекао је у родном Петровцу где је рано показао сликарски таленат. Добра материјална подлога, сестринска подршка и разумевање, свакако су били довољни да се отисне у далеки свет на школовање. Определио се да то буде чувена сликарска Академија у Бечу. У то вријеме је још увијек успјешно радила класа истакнутог професора Кристијана Грипенкерла, код кога је учио Урош Предић. Иако је ова школа крајем прошлог вијека заступала класицистичке и романтичарске поуке, Грековић се определио за академски реализам којега се придржавао и по завршетку школовања. Поступљење у Бечу вратило се у родни крај где започиње активну сликарску дјелатност.

Оно што је на самом почетку било присутно је подatak да је један сликар, из Паштровића, успио да својим школовањем у иностранству, повеже малу и ликовно неразвијену средину са тадашњом европском уметношћу. Грековићеву биографију посебном чини и самостална изложба 1896. године на Цетињу која представља прву ликовну изложбу у Црној Гори, а сајмим тим једно ново поглавље у историји савременог црногорског сликарства. У јулу мјесецу 1896. године у 30. броју „Гласа Црногорца“ забиљежено је: „Г. Грековић, млади сликар, из Боке, изложио је у салону Вулетићеве гостионице неке своје радње. У идућем броју мићемо проговорити о сликама овог нашег уметника. Вулетићева гостионица, о којој је ријеч, и где је Грековић представио своје слике, у ствари је позната цетињска Локанда (касније „Гранд хотел“) у којој је извјесno вријеме била смјештена и библиотека.

Редакција „Гласа Црногорца“ испунила је обећање читаоцима тако да је у свом 31. броју објављено нешто више о Грековићевој изложби. „Слике су двије: „Црногорац на стражи“ и „Св. Петар и Павао“. Овај је посљедња мала слика и приказује црквено сликарство Грековићево. Није ништа изванредно да би човјек зажелио да том сликом украси своју кућу, или на сваки начин препоруча најбољег сликара нашим црквама. Сасвим је друга радња „Црногорац на стражи“. То је прости Куч, кога је сликар изabrao за предмет своје кичице. И већ избор типа откриva лијепи таленат уметников, што у највећој мјери потврђује израда ове слике, која се одlikuje koloritom, цртом и истинitoшћу типа. Рекли бисте да је глава живог човјека, да ће сада проговорити, да ове очи гледају. Ми се нисмо могли одвојити и сада разумијемо хвалу, којом у Котору обасипљују младог уметника са неких његовијех портрета. То је утисак, који је на нас учинио слика овог младог уметника који је у Бечу само мало нешто учио сликарство, и који заступљује

мекената, да се усаврши. На основу малог броја сачуваних дјела опус Марка Грековића можемо подијелiti на три тематске целине: портрети, религиозна композиција и пејзаж. Највећи број припада портретном сликарству и то онима репрезентativnog карактера на којима су главне личности познати грађани са Приморја и из Црне Горе. Мада неуједначеног квалитета садрже и одређени документарни значај јер представљају трајну забиљешку о поједи-

Marko Grebović: Portret mlađe žene Vassilije Ljubisic

ним личностима. По свом схваташu сликарstva u portretima je najблиži "bečkoj školi" i to akademskom maniru koji brižljivo bježi sve detalje. Svi njegovi portreti svo vrijeđaju na apsolutnom poštovanju pravilnom perspektivom i anatomijom.

Како portretista Grebović je bio dosta jednostavan u paleti, jer su bile uglavnom prisutne dve do tri boje, pomalo tvrd u modelovanju, ali je zato располagao izvanrednim osjećajem za izprtavanje karaktera. Otkuda su njegovi likovi, uprkos izvjesnoj stilizaciji u uprštenom postupku veoma živo i realistički koncipirani.

Уметnička galerija na Цетињу чува четири Grebovićeva portreta nastala u vremenskom periodu od 1888. do 1895. године. Ријеч је о portretu „Лука Магуд“ откупљеном 1950. године од Александра Давидовића, portretu Ivana Perazića nastalom 1895. године да bi šest godina kasnije Grebović uradio ponovo portret sa istim likom koji se sad nalazi kod jedne porodice u Reževićima. Tu je i portret Ivana Perazića iz 1895. године kao i lik Filipa Martinića Bažice. Svi ovi portreti sadrže bitne karakteristike Grebovićevog slikar-

stva samo na nekoliko tamnih tonova. Стишана импулсивnost и неobična пригушena svjetlost su dokaz oplesmeđenog akademskog realizma. За разliku od portretata Grebovićeve slike sa reliгиозном тематиком nose нешто слобodnije izražene ideje, па otuda произилази и другачije postavljanje kompozicije, третирање likova i upotrebu znatno svjetlijih i vedrijih tonova. Када је у питању ikonografska strana Grebović se jasno придрžavao канона и заhtjeva pravoslavne crkve. Улога njegovog rada na religioznoj kompoziciji је од izuzetnog значaja kada се зна да је он једan od poslednjih umjetnika koji radi na kompozicijama sakralnog karaktera u ovom kraju. Познате су nam njegove ikone sa likom Христоса и св. Козме и Дамјана из манастира Градиште. Иконostas u Sabornoj crkvi u Mostaru je u potpunosti uništen tokom Drugog svjetskog rata.

Slikar Marko Grebović je posleđne godine života proveo u Beogradu i iz tog vremena nema sачuvanih slika. Umro je tokom rata 1941. godine u Beogradu i сахрањen je o trošku beogradske opštine.

Dragana IAVANOVITIĆ

ОДЛУКА УПРАВНОГ ОДБОРА „ГРАДА ТЕАТРА“

ДИРЕКТОР ВЕЛИБОР ЗОЛАК

• Велибор Золак нови је директор „Града театра“ одлучио је управни одбор ове јавне установе на број 14. сједници одржаној 14. марта.

Золак је са Светозаром Маровићем оснивач Града театра 1987. године и његов први директор, а сада је понудио нови програм за који су се једногласно изјаснили сви присутни чланови Управног одбора. - Золаков програм је перспективан и подразумијева враћање на Цитаделу и

договор са њеним власником око услова закупа - прецизирају је предсједник Управног одбора ЈУ „Град театар“. Према том програму, 16. фестивал ће коштати око милион марака, као и претходни, али ће 20 одсто средстава бити обезбиђено од сопствених продукција. Оп-

штина Будва је у буџету за 2002. годину предвидјела 400.000 марака за „Град театар“, а Влада Републике Црне горе 200.000 марака. Спонзори би обезбиједили остатак од још 200.000 марака.

Д.

У АРХИВСКОМ ОДЈЕЉЕЊУ У БУДВИ

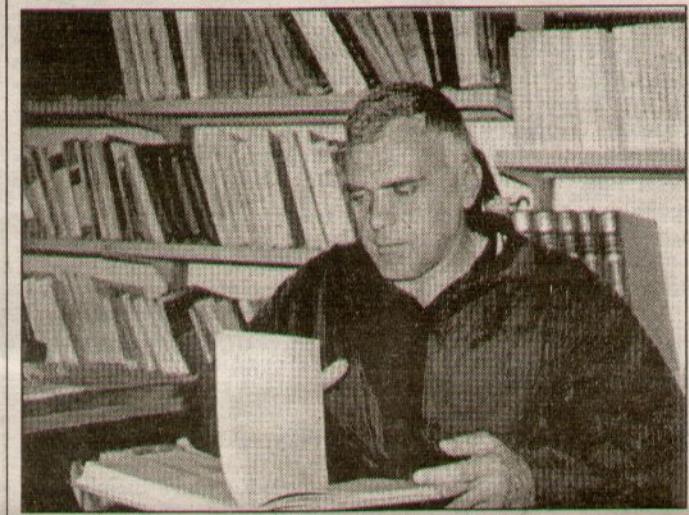
ДОЗВОЉЕН ФОТОКОПИРАЊЕ СТАРИЈЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ

У Архивском одјељењу у Будви сада је могуће фотокопији сву документацију и старију од 1945. године. Нови начелник АО Будва Миодраг Мијо Симоновић каже да је то грађанима било ускраћено одлуком бившег директора Државног архива Републике Црне Горе Мила Бакића из 1996. године. Изузетак чине документа која су припремљена за конзервацију чије фотокопирање би их даље оштетило. Фотокопирни апарат је набављен, а фотокопирање једне стране кошта 10 пфенига по страници. Одлука је наишла на одличан пријем код грађана, корисника и истраживача којима је то једини извор података.

Прошле године је било 449 захтјева за коришћење фонда катастастра који изазива највише интересовања код грађана, наглашава начелник АО. Ту је ове године и фонд за национализацију који се много користи јер је у припреми

закон о праведној реституцији. - Сада треба да микаршифимо мапе и ста-

љен је и лични фонд др Мирољуба Љукетића од 2,4 дужна метра са оригинал-

Нови начелник АО Будва Миодраг Симоновић

ре карте из фонда катастастра. Проблем је и простор у којем радимо и који је недовољан. Тренутно пакујемо документацију Радне организације „Стари град“ у архивске кутије. Оформи-

ним рукописма његових књига и забиљешки, и на њему је већ обављено основно сређивање - истиче Миодраг Симоновић.

Д.П.

НОВА КЊИГА МИЛАНА-МИШКА ГОГИЋА

„ПРЕПОЗНАВАЊЕ ПРИРОДЕ И ДРУШТВА“

Недавно је из штампе изашла нова, шеста по реду књига Милана - Мишке Гогића из Будве под насловом „Препознавање природе и друштва“. Ри-

јеч је о књизи кратких прича, сатира, хуморески, путописа и дневничких забиљешки. У њој аутор покушава да на најбољи начин освијетли

разноликост постојећег света и место човјека у њему. Поговор за књигу написао је Драган Радуловић, професор из Будве.

Д.П.

О ПОРИЈЕКЛУ ПОЗНАТИХ РИЈЕЧИ И ИЗРАЗА

ЛИМФЕ- Римске богиње вода, поистовjeђују се са грчким nimfama. Сељаци су им упућивали молитве, јер је од њих зависила влажnost земље. Лимфе су у култу повезане са Фонсом, bogom izvora. Po овим богињама је беланчевинаста безбојна течност која облива ткива у нашем организму назvana limfom.

ХИГИЈА- У грчкој религији и митологији персонификација здравља, која је током VI в. прије н.е. уздигнута на степен божанства.

У Грчкој је поштована на више места, у Атини, Коринту, Мегару. У Атини су јој лекари два пута годишње приносili жртве. Најстарије представе Хигије у ликовној уметности потичу из V в. прије н.е. На старијим споменицима приказана је као озбиљна и снажна жена, обучена у дорску хитон, а почевши од III в. пре н.е. представљана је као јежна дјевојка, и то најчешће како храни своју свету животињу-мизију. По имену грчке богиње Хигије настало је реч хигијена којом се означава наука о здрављу појединца или народу тј. лична, јавна или социјална.

ХИПНОС- У грчкој митологији персонификација сна, син Ноћи (Ник) и брат близанаца Смрти (Танатос). Вјеровало се да браћа бораве у подземном свијету и да до њих никада не допирију Сунчеви зраки. Хипнос је замишљен као лијеп крилати младић, који граном додирује съплемените умртвих људи или на њих изливава успављујуће сокове.

МАУЗОЛЕЈ- Монументална надземна гробница и надгробни споменик. Ова врста споменика је добила име по владару Маусолу коме је супруга Артемизија подигла споменик после смрти, око 350. год. п. н. е. Подигнут је у Халикарнасу и сматран је једним од седам светских чуда. Грађевина је била висина око 40 м, имала је изглед храма у јонском стилу, са 36 стубова. Кров је имао облик стеленасте пирамиде, а на самом врху налазила су се запрежна кола са четири коња. Зидови су били украсени фризовима, а у интерколумнама храма налазиле су се монументалне статуе вјеровано Маусола и супруге. Фризови и статуе су данас чувају у Британском музеју, а оста-

ци грађевине су нажалост уништени. У римској доба грађени су маузолеји у облику храма правоугаоне основе, кружни и полигонални, у облику куле и маузолеји у виду толоса са коничним кровом. Један од познатијих маузолеја је Диоклецијанов маузолеј у Сплиту, осмоугаоне основе, с колонадом од 24 стуба и кrovom u облиku пирамide.

ВАНДАЛИЗМ- Вандали су германско племе које је од III в.н.е. ратовало с Римљанима на реци Рајни, а крајем вијека се населило на просторима данашње Паноније. Током V в.н.е. ратовали су у Галији, Шпанији и Италији. Средином вијека, тачније 455. године упали су у Рим и пуних четрнаест дана га пљачкали и палили уништавајући прије свега уметничка дјела и споменике. Отуда и термин вандализам. За сваког који има дивљачку страст за рушењем и уништавањем уметничких предмета и свега лијепог и доброг рећи ћемо да је извршио вандалски чин.

Припремила:
Јелена ЈЕЛУШИЋ

Култура и уметност

СИМПОЗИЈУМ О СТЕФАНОУ МИТРОВУ ЉУБИШИ У КОНТЕКСТУ МЕДИТЕРАНСКЕ КУЛТУРЕ

ПРАВИ НАЦИОНАЛНИ ПРИПОВЈЕДАЧ

• Други међународни научни симпозијум о Љубиши у организацији, РЈ „Музеј“ ЈУ „МГБ“ Будва одржан у Модерној галерији у Будви 27. и 28. фебруара испунио је очекивања његових организатора и заинтересоване културне и научне јавности. • Еминенћани учесници су што и ћојевали својим зајаженим и аналитичким саопштењима која ће бити штампана у зборнику радова овој скупу

Предсједник ЦАНУ, академик Драгутин Вукотић је отварајући симпозијум под називом „Стефан Митров Љубиша у контексту медитеранске културе“ нагласио да Љубишино литерарно стваралаштво још увијек није потпуно проучено и објективно научно протумачено. Вријеме може писца да прекрије маглом заборава, док је Љубишино дјело само дјелимично патинирано, као стари монументи изливени у бронзи. Слава родољубивог паштровског визионара и јужнословенског књижевног великане не пролази протоком времена, истакао је, између осталих, предсједник ЦАНУ, нагласивши да ЦАНУ високо вреднује и рангира горостасну личност и велеплено Љубишино дјело.

Академик Драгутин Вукотић каже да је још Љубомир Ненадовић Љубишу назвао „правим националним приповједачом“.

Поздравну ријеч упутили су Борђије Прибиловић, предсједник Општине Будва и представница Министарства културе у Влади Републике Црне Горе, Смиљана Жиковић.

Први учесник, професор др Мила Стојнић је говорио о атмосferи Медитерана у Љубишином дјелу, истакавши да у Љубишином дјелу има и епских и лирских момената.

Академик Жарко Ђурковић, бавио се иронијским и гротескним у Љубишиној приповјетци „Краја и прекраја звона“. Љубиша у приповјетци уноси осjećање, као значајан елеменат приповједања, казује да људи не владају доволно собом. Има тренутака када чovјеком завлада пустоловина, рекао је Ђурковић.

Професор др Војислав Никчевић је говорио о Стефану Митрову Љубиши као Вуковцу у медитеранском

контексту, истакавши да су Вук и Љубиша били савременици преко 40 година. Велики и пресудан утицај на Љубишу је извршио Вук Врчевић који је поред Вука Поповића први Вуковац у Црној Гори. Љубишу је пријатељство са Вуком увјек одвојило од медитеранског утицаја, категоријан је професор Војислав

у Љубишиној прози. Као припадник медитерanskог културног ареала, Стефан Митров Љубиша показује енормну интелектуалну и креативну радозналост за све врсте доступних му облика духовне и материјалне културе. Од посебног значаја је и његов преводилачки рад. Љубиша показује интелектуалну и ствара-

је (Хорацио, Ариосто); да покаже свежину и богатство народног језика, на који се могу преточити велика дела италијанске литературе (Данте) и да се такмичи са великим италијanskим писцима, а не да их подржава, закључио је др Радослав Ротковић.

Професор др Милорад Никчевић је говорио о полемичком дискурсу Ивана Мичетића у стваралаштву Стефана Митрова Љубише и књижевности боке Которске. Професор др Бранimir Човић из Новог Сада имао је саопштење о локалном и универзалном у скazu Стефана Митрова Љубише. Доктор Марко Недић је говорио о поетици разногласја у „Причњима Вука Дојчевића“, а мр Валентина Питуљић „Стефан Митров Љубиша и народна књижевност архетип у контексту приморског варijетета“.

Професор др Синиша Јелушкић је говорио о Кањашу Мајдановићу: књижевни лик и етнопсихолошки контекст, инсистирајући, за разлику од неких других, на аутоиронијској равни, као облику медитеранске реторике традиције, као подсмијевању сопственим особинама, а ово се изриче у форми озбиљности. Отуда се код иронијског најчешће брка форма исказивања од њеног правог значења. Указујући на три равни код Љубише (Млеци: модел културе/егзистенције, Кањаш као предмет сопственог самоподсмијевања - мали раст, страх у сочењу с Фурланом - сопствени саплеменици Паштровићи).

Професор др Живко Ђурковић је говорио о „Млецима у причњима Вука Дојчевића Стефана Митрова Љубише“, истакавши Љубишину медитерански тип јунака, као код Бокача. Професор др Ненад Вуко-

чић је имао саопштење „Медитерански контекст и драматуршки поступак“, а мр Мила Медиговић - Стефановић „Љубишино уписанје у текст медитеранског простора“. Первоје Поповић је говорио о Љубишином Кањашу - афирмацији витешког и негацији поданичког у медитеранском менталитету, док је Лариса Раздобудо-Човић из Новог Сада гово-

ријо се умјетничком истинитошћу, а приповједају са лакоћом и једноставно као кад вода тече или, како Кањаш каже Паштровићима на Дробном пјеску по повратку из Млетака: „Имам да причам доста ако не дојади слушати!“ Но, Љубиша не може никоме да досади, он уствари само заведе, па примјетите понекад да не пратите дојај у његовој причи, већ да једноставно уживате у љепоти причања. Повуче вас шаренило бокељског говора, ритмика, љепота слика која је стварао и зароби вас магија Љубишиног приповједања, тако да не слушате више говор једног човјека, него људи читавог краја у коме се родио. „Оплијени ме и зачари богатство и изворна мудрост народних умотворина“ сам је говорио.

Спуштао се у најдубље зденце народног памћења, па је за себе, али и за нас и за дјељу нашу, проналачио праве лексичке ризнице из којих је вадио богатство израза и зрица мудрости која ријетко слушамо. „Ко се виси тај се виси, ко се низи тај се виси“ говоре његови јунаци и зато Љубишу морамо поново и поново пажљиво читати.

(Из поздравног говора на Симпозијуму
Борђије ПРИБИЛОВИЋ
Борђије ПРИБИЛОВИЋ

Учесници Симпозијума

Никчевић.

Професор др Душан Иванчић је говорио о приповједању и регионалности у дјелу Стефана Митрова Љубише, нагласивши да су медитерански хронопоти Љубиши заправо бокељски хронопоти.

Бошко Богетић, књижевник из Будве, говорио је о Љубишином језику и стилу истиче заснованост Љубишиних приповједака у митовима и легендама. Пародиски Љубишине умјетности творе парадоксалан и питом свијета. Љубиша је у свим приповједкама близи данашњем стилу и времену, нагласио је Богетић.

Академик Радомир В. Ивановић је говорио о моделу „Левенатинске приче“

лачку самосвијест. Она пројжима све области којима се бавио као „хомо универзале“, будући да је сама себи одредио тешко остварљиве циљеве.

Академик Слобдан Калезић је говорио о теми „Марко Ћар о Љубиши“, а др Радослав Ротковић о Љубиши и италијанској књижевности, рекавши да је Љубишин став према италијанској култури противречен на први поглед. Речено је да је Љубиша намјеравао да направи 100 приčања Вука Дојчевића, да се на тај начин такмичи са Бокачом. Љубиша је хтио да међу страним писцима, па и међу латинским и италијanskим, наглашава Ротковић, највећи истомишљеник за своје

курс врсног знања и тумача југословенске књижевности Петра Андрејевића Дмитријевића, већ тада живе легенде лењинградске сербокраоатистичке. Тада сам стекла нешто шири увид у мјесто и значај Љубишина дјела у његовим националним оквирима, па и шире - у контексту руске класичне књижевности. Тада је, присјећам се, у неколико наврата спомињао име Владимира Ивановића Даља, као познатог писца ствараоца и пријатеља сакупљача народног блага и аутора гласовитог Речника живот великоруског језика. Нарочито ми се уређа у сјећање једна паралела: стилизоване народне приче Казака Лутанског (умјетнички псевдоним В. Даља) и Причња Вука Дојчевића. Ово ме је подстакло да пре-гледам неке од радова Олге Ивановне Трофикинине, једног од ријетких истраживача језика и стила С.М.Љубише. Из тих радова јавила се прва, истинска, још недовољно јасна проблематика која се тек много касније искристализала: основну тешкоћу за страних, па и руског читаоца, представљају локалне реалије културе, као и честе народне мудре изреке и архаични фразеологизми.

• Шта вас је посебно привукло Љубишином књижевном стваралаштву и који су

КАО КАД ВОДА ТЕЧЕ

Медитеран је у античко доба заузимао простор читавог свијета, а одавно се свијет размакао на обале Атлантика и Пацифика. На тим новим обалама настала је индустријска револуција, информатичко друштво, мондијалистички поглед на свијет, кренуло се у освајање космоса и можда се Медитеран стварањем смањио на једно повеће језеро, али и оно је колијевка свјетског духа, у којој су настале филозофије и религије, Александрија и Константинопол. Идеје зачете на Средоземљу и данас одређују смисао нашег живота и онда када тога нијесмо свјесни. Из тога мора су се рађали богови и људи, ропство и слобода. Ту је први пут човјек схватио да ће бити потпуно уништен ако у својој занесености слободом не буде видио ништа више од себе. Шароликост народа, језика и призори средоземних крајолика и данас опијају људица чула и инспиришу умјетнике.

У таквом простору се родио зачетник наше умјетничке приповјетке, онај што је народном говору облачио умјетничко руко. Стефан Митров Љубиша је приповједао језиком предака и није дозвољавао својој имагинацији да побјегне далеко од реалног догађаја. Слу-

вић је имао саопштење „Медитерански контекст и драматуршки поступак“, а мр Мила Медиговић - Стефановић „Љубишино уписанје у текст медитеранског простора“. Первоје Поповић је говорио о Љубишином Кањашу - афирмацији витешког и негацији поданичког у медитеранском менталитету, док је Лариса Раздобудо-Човић из Новог Сада гово-

рила о „Културолошком аспекту паремија у „Причњима Вука Дојчевића“ као преводилачком проблему. Проблем није у проналачењу руских пословичних еквивалената већ, прије свега, у преношењу фразеолошких јединица фолклорног дјелатског по-ријекла које би захтијевало веома сложену апаратурну тумачења испод текста.

Драган ЦВИЈОВИЋ

ПОСТЕПЕНО ОТКРИВАЊЕ ЉУБИШЕ

Лариса Ивановна
Раздобубуќко на симпозијуму
о Љубиши

засметала и одбила ме да узмем у руке бар једну од његових крајих прича и прочитам је у оригиналну.

• У току ваших даљих фило-

разлоги да му се посветите у озбиљнијем научном сми-слу?

• У октобру мјесецу прошле године у Подгорици је одржан скуп „Династија Петровић-Његош“. Тада сам сазнала да се за крај фебруара 2002. године планира у Будви међународни научни симпозијум о стваралаштву С.М.Љубише. Да тога није било моје сјећање на Љубишу би се овим што је до сада речено испрепло, а ја бих остала сиромашница за једну значајну српско-руску паралелу: Љубиша у рецепцији руског читаоца. Ово узгредно обавештење ме је подстакло да обновим своја сјећања и да се прихватим озбиљног задатка проучавања Љубишине прозе у целини. То је уједно био и најтежи дио посла.

• Који су теоријски разлоги условили да овај дио посла означите као најтежи?

• - Поред Љубишиних сабраних дјела требало је пронаћи и одговарајућег компетентног консултантског који би био спреман за једно дуже континуирано читање и коментирање Љубишиног дјела, и то - ред по ред. За овај дио посла имала сам ријетку срећу. Познајем врсног етнолога, етнографа и историчара уметности Веру Божковић, а уз то још и црногорску снажу. Са њом сам од новембра прошле

до фебруара ове године, постепено откривала сву љепоту и оригиналност Љубишина „казалица“. Упоредо сам пажљиво читала монографије двојице врсних познавалаца и тумача Љубишиних дјела: академика Нова Вуковића, Приповједање као опсесија, студија о Љубишином дјелу Причњима Вука Дојчевића и академика Радомира Ивановића-Самописи и казалице Стефана Митрова Љубише. Они су ми били незамјенљив путоказ у постепеном трагању за мојом будућом компаративном темом која се постепено, али сигурно, наметала: Културолошки аспект пословица у „Причњима Вука Дојчевића“ С.М.Љубише као преводилачки проблем. Овај рад сам саопштила на симпозијуму.

• Који су Ваши даљи планови везани за истраживање Љубишиног дјела С.М.Љубише?

- Моји будући планови везани за Љубишино ријетко, оригинално дјело су сасвим одређени. Већ сам почела да се припремам за превод Причњима Вука Дојчевића. Намјера ми је да га реализујем у неколико фаза. А даљи планови, везани за Љубишу, не-ка за сада остану моја мала компаративистичка тајна.

Разглог водила:
Јелена ЈЕЛУШИЋ

<p

Духовно наставче

БУДВАНСКИ СРЕДЊЕВЈЕКОВНИ СТАТУТ

ОБИЧАЈИ И ЗАКОНИ ГРАДА

Статут Будве представља најважнији извор за упознавање права средњевековне будванске комуне. Статути наших приморских градова углавном су настали у XIII и XIV вијеку. Коришћени аутономије приморских градова и њихових посебних привилегија потичу још из римског доба. Такође, аутономија се задржава и у доба византијске власти, као и у периоду владавине Немањића и зетских владара. Поред Которског, Будвански статут се сматра једним од најзначајнијих правноисторијских средњевековних споменика с подручја Црне Горе, посебно Приморја. Цјеловито редиговање Статута није било обављено за вријеме српског царства, већ је неколико поглавља додато у периоду деспотовине, док је трећи дио донесен за вријеме Млетачке републике. Тако на уводном мјесту Статута умјесто наслова стоји: „Ово су обичаји и закони града Будве, који су одобрани привилегијама наших гospодара, а које је Млетачка република стално потврђивала“.

Прије врло дugo.
Прва писмена потврда
Будванског статута поти-
че из доба деспотовине, и
то од стране тадашњег
деспота Ђурђа Бранко-
вића. Оригинал Статута,
који је навјероватније
био написан на средње-
вековном латинском је-
зику, није сачуван, али
постоји седам примјера-
ка преписа овог статута.
Историчар др Мирослав
Лукетић у својој књизи
„Будва, Св. Стефан, Пе-
тровац”, наводи да се
„два примјерка налазе у
Библиотеци Св. Марка у
Венецији, од којих је је-
дан рукопис из XVII ви-
јека а други са почетка
XVIII вијека. Заједно са
привилегијама града Бу-
две, један рукопис Стату-
та налази се у Задру.
Овај препис с оригинална-
ла извршио је Крсто Ивано-
вић 1635. године. Четвр-
ти препис се чува у
Сплиту, а датира из 1805.
године”. Препис Будван-
ског статута који се чува
у архиву Академије зна-
ности и умјетности у За-
гребу, извршио је Сте-
фан М. Љубиша 1854. го-
дине, као тадашњи се-
кретар Будванске оп-
штине. Шести примјер
налази се у библиотеци
Валтазара Богишића а
израђен је по наручби
Богишића према задар-
ском рукопису. Шиме
Љубић први објављује
штампани текст Статута
1882. године на италијан-
ском језику. На основу
Љубићевог текста Никола
Вучковић је превео
Статут Будве на наш је-
зик.

Статут Будве има 295 поглавља, од којих свако има наслов. Од ових 195 поглавља датирано је 12, али не по хронолошком реду. Прво датирано поглавље је 251 и потиче из 1426. године, а посљедње је из 1469. године. Интересантно је да у овом Статуту има највише одредби из области грађанског права, мање из ад-

министративног, а најмање из кривичног права. Кнеза је постављао владар који је „био послан од цара“ и редовно је био странац, а не Будванин.

Није сасвим јасно докле су се простирали границе будванске комуне у времену настанка Статута, мада је сигурно да су биле прилично скромне. Дон Крсто Ивановић у својим „Аналима“ из 1650. године, наводи да је у „... стара времена подручје овог града започињало код ријеке Бечић, и настављао се на Три студенца и Колеџ, све до потока Дреновшице и одатле изнад мора до Црвеног камена, из чега се види да су подручјем обухваћени Завала, Мајни, Побори и дио Гребља.

душа. Број становника је током разних историјских периода, свакако, зависио од варљивог времена у коме би земљотрес, пожар, епидемија куге или ратно пустошење опустошило становништво града и времена у коме би се живот, било подмлађивање или досељавањем новог становништва поново вратило у овај крај.

Иако мала по опсегу и броју становника, Будва је имала организацију комуналне власти сличну оној која је постојала у приморским градовима који су се налазили у њеном сусједству. Статут је предвиђао следеће органе власти: Општинско вijeће и као његов извршни орган: З судије и 8

били директни поданици града и тек су кроз то потпадали под власт државе. Градска управа је заступала њихова права пред владаром. У Статуту се не спомиње градска скупштина, па ни њен учеће или улога у рјешавању појединих питања".

Падом Будве под Млеччуку републику, а Бара и Улциња под Турску, будванска комуна почиње да бива важан стратешки центар, од чега је зависио даљи развитак економије града. Услијед опасности од сталних турских напада и ослањених веза са залеђем, Будва све више почиње да се окреће ка поморском саобраћају. Тако се и овдје, већ у првој половини

Будва (крај XVI вијека)

до Дреновштице који та-
кође био под влашћу Бу-
две. Како је међутим
промјеном ствари у сви-
јету, Будви ова територи-
ја у више ратова одузи-
мана, Будвани су уз по-
моћ своједочанства ста-
рих сусједа, успјели да
им Бајазит бег, који је
наишао под Будву са вој-
водом и кадијом из Ска-
дра, за сваки случај изда-
потврду о првобитним
границама". На крају
 ovог поглавља Ивановић
 још истиче да се Будва
 са морске стране проте-
 зала од Црног рта па све
 до Боке Которске. Према
 Бујуклићевом запажању
 занимљиво је да се исти
 податак о простирању
 будванске комуне налази
 и у једном документу на-
сталом неколико децени-
 ја раније, тачније 1. де-
 цембра 1587. године, који
 се чува у Државном ар-
 хиву у Венецији. О броју
 становника на подручју
 будванске комуне до пе-
риода млетачке владави-
 не нема сачуваних попла-

вијећника, а као индивидуалне органе: кнеза и општинске службенике. Овако уређење било је за вријеме српске владавине, док су Млечани организовали: Велико вијеће и његов извршни орган Велико вијеће, Мало Вијеће, кнез, судије (заједно са 8 сталних савјетника), два капетана и неколико мањих чиновника. Велико вијеће, које се састојало од градске властеле, сваке године бирало је чланове домаће управе. Кнеза је именовао цар. Као царев заступник, кнез је морао да се приликом примања дужности закуне на вјерност Статуту. Тај чин је прашен звоњењем звона са градске катедрале. Кнез није морао да живи у граду, али ако је то желио, добијао је кућу за становање у извесним случајевима вршио је и судску власт, примао пијачне и пристанишне порезе и половину прихода од разних казни. Епископ и нотар нијесу могли бити родом из Будве. Становништво града се дијелило на градску властелу и на пучанство. Средњи сталеж су сачињавали занатлије, а до сељеници су чинили посебну групу грађана. Аутономија града се огледала и у томе што грађанство није имало директне везе са државом. Сви су

вини XV вијека, почињујајући прва бродоградилашта која ће служити за изградњу бродова не само домаћих бродовлаја сника, већ и бродовлаја сника са стране, нарочито которских. Занимљиво је да у оквиру Будванског Статута нијесу прописане одредбе које би се односиле на поморство. Код дијела историчара постоји мишљење да не треба о важности поморства у поједином граду просуђивати према броју правних одредби у одређеном статуту, јер се често дешавало да се у недостатку домаћих одредби користе одредбе са поморским правилима другог града.

Као привредна грана ни занатство у Будви није било нарочито развијено. Тако је и у Будванском статуту свега неколико одредби посвећено занатству и то уљарском, пекарском и месарском.

Дакле, што се тиче економског развоја и усмјерености будванске средњевјековне комуне, према подацима које нуди њен Статут, можемо закључити да се привредна дјелатност овог града углавном ослањала на аграрну производњу у непосредној околини, мало локално тржиште унутар града и скромну занатску производњу.

| ХРИШЋАНСКИ ЖИВОТ

СВЕТА ТАЈНА ЕВХАРИСТИЈЕ

Св. Тајна Евхаристије, најсветија тајна Новог Завјета установљена је од Самог Господа Исуса Христа на Тајној Вечери када је Господ благословивши хљеб и вино дао својим ученицима да једу уз ријечи „Једите, ово је тијело моје...“ и „Пијте од ње сви, ово је крв моја Новога Завјета која се за вас и за многе пролива на отпуштање гријехова...“

условила је данас погрешно схватање Св. Евхаристије и Св. Тајне Поклоњања као и Цркве уопште. „Идеја гријеха као одвајања од Бога замијењена је врстом моралне законитости у коме гријех превасходно значи преступање одређених правила“ (А. Шмеман) Савремени хришћани затварају очи пред својим преступима (па сви их чинимо, па шта онда?) сводећи своју

ње гријекова...
Света Тајна Евхаристије
јесте центар хришћанског
живота и живота Цркве.
Предуслов приступања ов-
ој Тајни је Св. Тајна Кршт-
ења и Миропомазања. Да-
ке, не може се причестити
онај ко није крштен и који
самим тим није члан Цркве.

самим тим није дио Цркве.
Свега Евхаристија није
само помен нечега што се
десило некада давно - Тај-
не Вечере, већ је Тајна Ве-
чера она која се кроз вије-
кове тајанствено и непре-
кидно догађа сада и овдје.
Управо то и исповиједамо у
молитви прије Пritchешћа:
„Прими ме данас, Сине
Божији, за причасника
Тајне Вечере Своје...”

Благодатном силом Духа Светога хљеб и вино посташу истинско Тијело и Крв Христова којима се причешћујемо, и управо то и јесте Тајна над Тајнама. Примајући је ми се сједињујемо са Христом Богочовјеком и постајемо дио Његовог Тијела. Примајући причешће смртни човјек прима „лијек бесмртности“ по ријечима Христовим: „ко не једе тијело моје и не пије крв моју нема живот вјечни...“

На овој Тајни саздана је Црква која је мистичко тијело Богочовјека чија је глава Сам Христос. Св. Евхаристија није могућа ван Цркве, у њој се огледа и саборност Цркве. Она је Вечера љубави, у којој се вјерни сједињују у љубави Христовој" да сви буду једно, као Ти, Оче, што си у Мени и Ја у Теби, да и они у Нама једно буду..." (Јн, 17,21)

Евхаристијска заједница јесте основ и испуњење црквеног јединства. Кроз евхаристијску молитву Црква се моли и призива Благослов Божији на све, оне који приносе дарове, народ - оне које пате, болеснике, путнике, затворенике, сироте, прогнане, у пустињи, на горама за оне који нас воле и mrзе - то је молитва за мир цијелог свијета. Црква је икона Царства које ће доћи, а Евхаристија предукус вјечног живота.

За примање Тајне над Тајнама припремамо се постом и молитвом. У изузетним случајевима пост не морају да држе болесници. За пост и молитву уско је повезана Света Тајна Покаяња - Исповијести. Св. Тајна Исповијести није формални услов за Причешће, већ би требало да буде истинско суочавање са са-мим собом, унутарње покајање које вапије за опроштењем и промјеном. Стално причешћивање подразумијева стално по-кајање. А стално покајање подразумијева непрекидно преиспитивање самог себе. У извornом смислу Св. Тајна Покаяња била је за оне који су изопштени из Цркве, да би касније постала Тајна хришћана унутар

Поprotoјереју Александру Шемеману секуларизација хришћанског друштва

Миља РАДОВИЋ,
дипл. теолог

Фельтон

МИРОСЛАВ ЛУКЕТИЋ: ИЗ ПОРОДИЧНОГ АЛБУМА - ЗАПИСИ ИЗ РУСИЈЕ (1945-1957)

ПОВРАТАК У ЈУГОСЛАВИЈУ АВГУСТА 1957.

Након педесет
година

На Бадње вече двијехиљадите године, уочи Божића, најрадоснијег и највећег хришћанског празника, у дому у Будви окупила се наша породица: старији син Милорад са ћерком Миленом; син Владимир са супругом Лидијом и сином Луком; ја и моја супруга Нина. По дрвном обичају запалили смо ватру, наложили бадњаке, прелили их вином и уљем и обиљежили тај чин пуштањем из пушке. Било је то прво Бадње вече да се сви нађемо на окупу. Нина Александровна је из кућне ризнице извадила стари албум са породичним фотографијама из Русије; разгледали смо и тумачили слике и снимљене призоре, описивали догађаје везане за њихов настанак; причали поједности о условима нашег заједничког живота у Совјетском Савезу. Показало се да наши потомци мало знају о свему томе.

Разгледање пожутјелих фотографија из албума подсјетило ме на многе догађаје који су се дешавали прије педесет и више година и тога дана обећао сам мојим да ћу покушати описати мој одлазак у Русију, априла 1945. и живот у тој земљи, до повратка у Југославију, августа 1957. године. Почеко сам писање и првих двадесетак страница понудио мојим да прочитају: Милорад, најкритичнији према мени, прочитao је, рекао да му се свија, снаха Лидија је похвалила текст; унука Милена, када сам казао да нијесам сигуран да ли да наставим писање рекла ми је: Ђеде, обавезно наставите, мени се свија, лијепо је и занимљиво; супруга Нина, до чијег мишљења ми је било најважније, била је пуне хвале; њој сам захвалан на примједбама и подсјећању на детаље из нашег заједничког живота у Русији. Охрабрен, истрајао сам у писању; испричао оно до чега сежу моја срећа и тако су настали ови записи.

Када, човек зађе у године, све више се, понекад и несвесно, присјећа дјетињства и младости; има потребу да о појединачним догађајима из тих времена прича укућанима, пријатељима и познацима; у томе зна и да претпера па може бити и досадан. Сјећам се прича свог оца и његовог љутијог реаговања када би му мајка рекла: Лука, то знамо, већ си то причао. Међутим, времена су се промијенила: данас се цијела породица ријетко окупи за столом, можда за Славу и Божић; писма се више не пишу; са новом информационом технологијом комуницира се без граница у простору и времену; дјеце је у породици све мање; ћед ријетко метне унука на крило и уз гусле казива му што је негда било.

У мом дјетињству и младости, све до оног тренутка када сам се у седамнаестој години отишао од куће, живио сам у породици са оцем Луком, мајком Драгицом, сестрама Браном и Зором, братом Стевом; ја сам био најмлађи дјете, рођен сам 1927. године; жива је била и баба Кате, очева мајка, ње се добро срећам. О старини и разграпнатости нашег стабла највише сам слушао и

твори; отац мој је једно вријеме био у Америци; по повратку постао трговац; стриц Петар, такође, живио је и школовао се у Америци; тамо дочекао старост и умро. Мајчина родбина, Вуковићи из Петровца, такође су ишли у свијет: два рођена стрица Јаков и Стево су ишли у Америку, постали добростојећи људи; наследници им живе у Калифорнији; трећи стриц Јово, доктор медицине, хирург, живио је у

турској одреда ослободили су Будву. Тог дана, као седамнаестогодишњак, поносно сам корачао устроју Брајићке чете, улазећи у ослобођени град. За мене је то био посебан доживљај: Будва је моје родно место, ту су ми отац, мајка, зажељели смо се сусрета и слободе, патње је било премнога.

Петнаестак дана послије ослобођења позвао ме је Јоко Борета у Команду мјesta која је, колико

бра 1944. године са једним старим аутомобилом кренуо сам преко Котора и Рисна за Никшић. Отац ме испратио и дао ми за пут једну лијепу струку. Мајка није знала за мој одлазак, била је отишла у Петровац, у родбину, не би ли набавила нешто хране за кућу. Тешко јој је пао мој одлазак без опроштаја и сјећам се из њене касније приче да је грдно замјерила Луки, моме оцу, што није покушао да ме задржи да не идем из Будве. „Како си га могао пустити, знаш да не знаш где је Стево и да ли је жив, а ти пушташ другог сина да иде из куће, да останемо и без њега“. Какав сам био у то вријеме, сигурно ме нико неби зауставио да одем; слично сам урадио и са одласком у партизане: никога нјесам из куће питао, и кад је мајка дошла на Гору паштровску да ме види, рекли су јој: „он ти је отишао у Брајићку чету..“

Кола са којима сам кренуо за Никшић возио је Јосип Рис, руски емигрант, добројудни и омиљени човјек у Будви. Заузвали смо се на врх Топлица: изашао сам из кола и упутио се у оближње село Пријевор да зовем мог доброг друга Милана Рађеновића, који је, исто као и ја, одређен да иде у Војну академију у Београду; отвара ми његова мајка узбуђена и забринута; одлази јој син јединица. Нема се времена за чекање, опроштај траје кратко, судржане мајчине сузе прате Милана и ми настављамо за Котор. У Котору смо се задржали кратко; у Српском комитету СКОЈ-а дали су нам коверат са документима; посјетио сам Марицу Вуковић, сестру нашег кума Ника Рајковића и оставио код ње струку. Говорило се да ћемо из Никшића путовати авионом за Београд, ради тога мислио сам да ми неће струка требати. Пролазимо кроз Рисан и пењемо се вијугавим и изрованим путем према Леденицима. Рисан је тих децембарских дана изгледао аветијски: трагови крваве борбе коју су партизани водили са Немцима за ослобођење Боке били су видљиви на сваком кораку; кровови болнице и многих кућа оштећени гранатама енглеске батерије која је тукла њемачке положаје у Рисану; уз пут наилазимо на још неукупљене убијене коње и стоку; све говори да је овде вођена права битка са ушанченим Немцима који су штитили повлачење њихових јединица из Боке према Подгорици.

Борба за ослобођење Подгорице била је у пуном замаху. Поред јеке артиљеријских граната, пушчане ватре и митраљеских рафала, чује се непрестани гул савезничких авиона који су као осе кружиле изнад града и сипале на њега смртоносни тобав.

Требало је заобићи Подгорицу и наша група, или боље рећи одред, кренуо је из Даниловграда и преко Загарача и Кокота стигао на Морачу. Тих децембарских дана ријека је била набујала, вода хладна, вријеме вјетровито, али без падавина.

Први пут сам на ријеци и онако немирну треба прећи на омањим чуновима. Вјештим веслањем и усмjerавањем према другој обали сељани из околних приобалних села са успјехом су обавили овај задатак. Настављамо пут за Тузи; ту и то нјимо.

(Наставиће се)

Будва из дана ослобођења

Италији и тамо сахрањен; мајчин брат Ђуро радио је у Австралији и Америци и вратио се кући болестан.

Крајем Другог свјетског рата десило се тако да сам ја једини из фамилије наставио традицију одлазака из земље; овога пута само не трбухом за крухом, као моји стари; не на запад, већ на исток, у Совјетски Савез.

За Београд,
децембра
1944.

На дан 22. новембра 1944. године борци Прве Бокешке бригаде и Которско-приморског пар-

се сјећам, била је у новој кући Медина у старом граду. У то вријеме Јоко је био замјеник команданта Бокешке бригаде и као првоборац, утицајна личност у нашем крају. „Знам да си ти скојевац, из добре си куће, имаш малу матуру и препоручили смо те да идеши у Београд у Војну академију и даље у Русију на школовање“ - саопштио ми је Јоко. Моја радост није било краја: толико сам маштао о Београду, а о Русији да и не говорим. Требало се одмах спремити за пут и у Никшићу јавити се у штаб Другог ударног корпуса.

Рано ујутро 12. децембра

ОБЈАВА

За друга Лукешић Мира и Мире Јаре који се упућује у Врховни штаб као

На пут полази на дан 13 - XII у час. у своју јединицу треба да се јави — врати до

Именованi носи од наоружања

На путу ће се обратити за храну

СМРТ ФАШИЗМУ ДОБРОДОЈА НАРОДУ!

ШТАБ
ДУДАРНОГ КОРПУСА НОВИ

Број опускадо

13 - XII -

1944

ЗА ШТАБ КОРПУСА

за персонално одређе

Саво Јаре

Објава којом се Мирољуб Лукешић упућује у Врховни штаб

Из стручног угла

МЕДИЦИНА

КЛОНИРАЊЕ II

(Pro et contra, будућност клонирања)

Научници који се баве клонирањем тврде да многа погрешна схватања клонирања извире из недостатка знања и правилног схватања основних принципа клонирања или стављања у центар размишљања друштвених проблема произашлих из клонирања, а не суштине овог процеса. Листа најчешћих недоумица у вези клонирања и одговора научника на ове дилеме изгледа овако:

1. КЛОН НЕЋЕ БИТИ НОРМАЛАН ЧОВЈЕК?! Која год техника продукције се примјени, клон ће бити толико „људски“ колико и његов идентичан близанац од кога је настао. Оба су изведена из једне оплођене јајне ћелије.

2. КЛОНИРАЊЕ ЛИЧИ НА ПОИСТОВЈЕЂИВАЊЕ СА УЛОГОМ БОГА?! Клонирање не креира живот, како ова мисао имплицира, већ само производи живот из већ постојећег живота, па може бити схваћено само као продужење поступка.

3. КЛОНИРАЊЕ НИЈЕ ПРИРОДАН ПРОЦЕС?! Клонирање користи елементе који већ постоје у природном процесу репродукције.

4. КЛОН НЕМА ДУШУ?! Ово имплицира да је душа мрљив физички елеменат нечијег генетског састава па се може промијенити или узети, што наравно није тако.

5. КЛОН ЋЕ ИМАТИ ИСТА ОСЛЕЂАЊА КАО ЊЕГОВ ГЕНЕТСКИ РОДИТЕЉ?! Гени и генетска структура могу дати одређене карактеристике и могуће основне емоционалне тенденције, али околина и васпитање играју много већу улогу у оближавању нечijих емоција.

6. НЕСВЕСТАН КЛОН МОЖЕ БИТИ ПРОИЗВЕДЕН ЗА СНАБДИВАЊЕ ОРГАНИМА?! Свијест није сигурна особина која може бити изbrisana кроз генетику и није изолована ДНА која утиче на њено постојање. Научници су пружили теоретску могућност клонирања само појединих органа за потребе појединача у судбиносним потребама трансплантијације.

7. ВЕЛИКЕ ЛИЧНОСТИ ИЗ ПРОШЛОСТИ ВИ МОГЉЕ БИТИ ПОНОВО РОЂЕНЕ?! Све технике клонирања одраслих ћелија употребљавају метод нуклеарног трансферса што захтева да ћелија донор буде жива. У овом моменту и највероватније још дugo у будућности клонови мртвих организама неће моći бити клонирани.

ЗА: ПРИСТАЛИЦЕ КЛОНИРАЊА

Клонирање у визији присталица овог поступка није ноћна мора и нехуман поступак, већ доказ потпуног квалитета науке и живота, процес који ће помоћи при проучавању генетике, хуманог раста и породиљства. Њихови аргументи су сљедећи: 1. Клонирањем јајне ћелије би шанса за трудноћу биле много веће него оплодњом ин витро („у епрувети“) што би делимично ријешило питање неплодности. Такође, клонирање би могло помоћи жењама које из било ког разлога то желе, да одједном роде идентичне близанце, умјесто да пролазе двije трудноће. Постоји и могућност клонирања оплођеног јајаштета у више зигота, имплантације једног, а затим развајања осталих уз ев. употребу у будућности. 2. Клонирање може довести до бољег схватања узрока

побачаја што може довести до успјешнијег третмана и превенције спонтаних побачаја. 3. Истраживањем клонирања ће можда бити лакше пронађена техника уништавања канцера, лијечења болести нервног система као и смањивања ризика од рађања дефектног потомства код родитеља код којих он постоји. 4. Неки вјерују у преношење талента од талентованих родитеља на талентовано дијете, мада је већина скептична на ту могућност.

ПРОТИВ:
ИСТРАЖИВАЊА
ПРОТИВ КЛОНИРАЊА

У визији противника клонирања, клонирање је моћна снага која може бити искошитена за стварање застрашујућих достигнућа, увреда религиозним осјећањима и ометањем природних процеса. Аргументи противника клонирања су следећи: 1. Клонирање може редуковати генетичке варijabilitati, што доноси ризик од креирања популације која је потпуно иста, а која би била осјетљива на исте болести, па би једна болест могла уништити цијелу популацију што би створило могућност генетских диверзија. 2. Клонирање може навести људе да „производе“ само најбоље животиње што би ометало природну еволуцију. 3. Клонирање је данас скуп процес са степеном успешности само око 2-3%. 4. Постоји ризик од преношења болести од „трансгенетичних“ животиња до пацијената који користи лијек који се производи у млијеку оваквих животиња. 5. Свако истраживање хуманог клонирања ће највероватније захтјевати тестирање на људима. 6. Клонирање се може свести на генетско манипулисање људским ембрионом прије него што он почне да се развија. Тако би се могao промијенити генетски код да би се добила нпр. одређена боја очију и сл. 7. Клонирање може бити употребљено да би се створио „идеалан човјек“ или неки са већом снагом а мањом интелигенцијом од нормалне, генетски другоразредан. 8. Клонирање може довести до поремећаја породичних односа. Непознато је како може реаговати дијете које је дупликат старије индивидуе.

МОГУЋА БУДУЋНОСТ КЛОНИРАЊА

1. Производња „трансгенетичних“ животиња, животиња попут свиња или овaca у које је унешен људски ген нуклеарним трансфером и које могу производити људске протеине у свом млијеку, као нпр. инзулин, алфа-1-антитрипсин или неки др. лијек. 2. Клонови „трансгенетичних“ животиња ће произвести стада супериорне стоке елитних врста као допринос пољoprivredи. 3. Трансплантијом органа са „трансгенетичних“ животиња које могу произвести хумане протеине на ћелијској површини и тако смањити могућност одбацивања може се ријешити проблем трансплантије. 4. Истраживање клонирања може допринијети третману многих болести репрограмирањем ћелија. 5. Клонирање може бити помоћ и у елиминацији митохондријалних болести. 6. Истраживања у будућности генетично могу клонирањем просперирати.

Др Оливера
СИМИЋ-КОВАЧЕВИЋ

ПОЉОПРИВРЕДА

Винова лоза је биљна врста која воли свјетlost и топлоту, па за садњу треба користити терене са благим косинама окренуте југу или југозападу. Што се тиче земљишта лакша, кречна и каменича земљишта веома су погодна за производњу квалитетног грожђа и вина.

Кад смо претходним анализама климатских, земљишних, орографских и економских услова утврдили да на дотичном терену постоје оптимални услови за подизање мањих или већих засада винове лозе, приступа се одређеним регулационим радовима.

Када су у питању клима и временске прилике подручја морамо прихватити постојеће стање. Код положаја терена и земљишта можемо интервенисати. Земљиште које немаовољно хумуса поправља се хумификацијом органским ћубривима, а недостатак фосфора и калијума поправља се додавањем тих ћубрива са органским прије риголовања. Недостатак креца се поправља калцификацијом чиме се врши и смањење киселости земљишта. Садњу винограда на кречевинама треба одложити 2 до 3 године и у међувремену то земљиште користити за сјетву легуминоза и других једногодишњих култура које ће поправљати земљиште.

Регулациони радови обухватају крчење пањева и другог корења и избацување већег камења. Послије тога терен се нивелише равнањем свих неравнина и депресија забарених површина. На нагнутим теренима земљиште са терасира да вода не би односила плодно земљиште и да се виноград лакше обрађује. Ширина терасе зависи од нагiba.

Нагиб у % ширина терасе у метрима

10	20
15	15
20-30	10
30-35	4-5

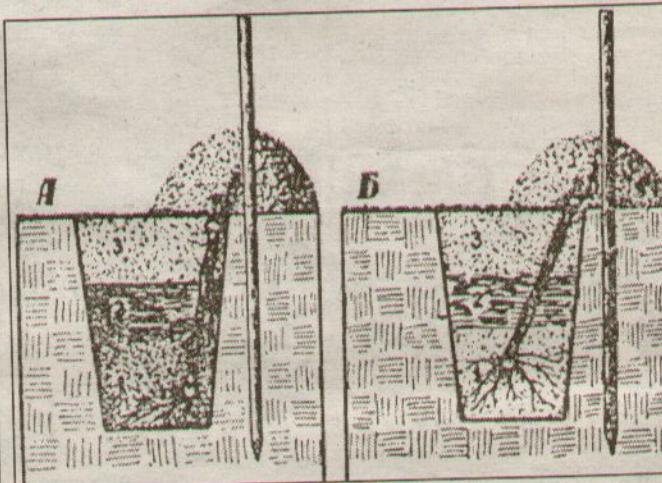
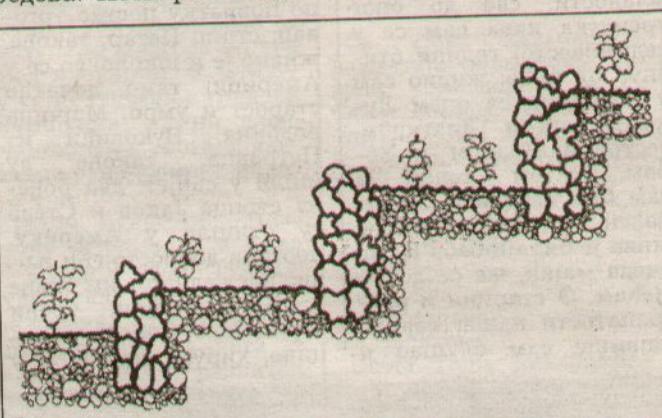
Послије уређења и по-

САЂЕЊЕ ВИНОВЕ ЛОЗЕ

При већем проценту на- гиба врло тешко се може земљиште обрађивати. На ужим терасама се сади један или два реда, а на ширим може и више редова. Потпорни зидови

правке плодности земљишта приступа се риголовању (ручно или машинама) на дубину 60 до 80 цм два до три мјесеца прије сађења.

За садњу искључиво

ви тераса могу бити од затрављене земље, када се ради о мањем нагибу, иначе потпорни зидови (међе) су најбољи од камена са или без цементног малтера и обрађе камена. Први зид поставља се на најнижој страни парцеле. После тога земља се свлачи уз зид и равна. Тако се наставља до врха парцеле водећи рачуна да се оставе пролази и одводи воде од падавина и цијења земљишта. Терасе обавити у јесен, у току зиме по повољним условима влажности земљишта или рано у пролеће.

Размак садње зависи од рељефа, начина обраде винограда и система гајења. Растројење у реду се креће од 0,9-2 м, а између редова 1,5-4 м. Праვац редова се поставља у јужним и топлијим крајевима у правцу исток-запад што ће диктирати

нагиб терена где се ради постављају по хоризонталама односно по изохипсама. Садња може бити квадратно правоугаљно и у виду троугла.

Послије планирања терена непосредно пред садњу врши се обиљежавање мјеста за садњу. За ово нам служе пантљике, канал, жице, кочићи, сјекира или чекић за почијавање кочића. Код већих површина обиљежавање мјеста се повјерава геометријом.

Дубина садње зависи од квалитета земљишта, па се на тежим земљиштима сади на 25 цм дубине, на средње тешким 30-35 цм, а на лакшим 40-45 цм.

Калемови за садњу морају бити здрави, неповређени, са развијеним коријеновим системом, потпуно сраслим спојним мјестом између подлоге и сортне и добро сазрелим ластарима. Прије садње доње жиле се скрате на око 10-15 цм, а средње и горње скидају до основе. Ластер се скрати на један до два пупљка.

Садња калемова се врши у јамиће квадратног или троугластог облика извршених ашовом поред кочића и то увијек са једне стране кочића у реду. Жиле калема се прво умоче у житку кашу иловаче у којој је додат један дио свјеже говеђе балеге. Када се калем постави у јамићу жиле се распореде на све стране по дну јамића и преко њих сипа влажна и растресита земља у висини 15-20 цм, добро нагази и залије се око пет литара воде. Када земља упие воду сипа се 3-5 кг згорњег стајског ћубриза и преко њега попуни јамић земљом и поново нагази. Калемљени дио треба да буде изнад земље поред кочића. Преко калема се сипа ситна земља у виду хумке дебљине 5-10 цм изнад горњег окца калема.

Јован М. МЕДИГОВИЋ,
дипл. инг.

Мали
КУВАР

Потребно је: 300 гр сјеничког сира, 3 конзерве туновине, кашика сјеничког петрусина, 1 дцл киселе павлаке, 2 кувана јаја, 4 кисела краставчија, со, „вегета“

Туновину оциједити од уља и згњечити виљушком. Миксером умутити сир, туновину, сјеничког петрусина, киселу павлаку, кувана и ситно исјецано јаја. Посолити, побиберити и на крају, у салату додати на ситне коцкице исјецане киселе краставчије. Све добро измишљати павлаком и јајетом. Посути наренданим каракаваљем и пећи у рерни 30 минута на температури од 180 степени.

Празилук са месом

Потребно је: 100 гр кромпира, 3 струка празилука, 3 кашике уља, главица црног лука, кашика маслаца или маргарине, 300 гр мљеног меса, мало оригана, 2 дцл бијelog вина, 2 дцл киселе павлаке, јаје, 150 гр наренданог каракаваља, „вегета“, бибер и со.

Празилук очистити и исјећи на дебље колутове. На уљу пропржити сјеничкани црни лук, додати мљено месо, оригано, „вегету“ у бибер, па динстити и омекшати. Затим додати исјечени празилук, налити вино и динстити још 10 до 15 минута, све док вино не испари. Обарен и ољуштен кромпир исјећи на колутове. У подмазан суд рећати ред кромпира, ред празилука са месом. Све прелити умукеним маслацем.

На крају поставити у воду, оставити да одстоји десетак минута и добро оциједити. Очишћен кромпир

исјећи на четвртине. У већ са луком продинстано месо додати суво грожђе, кромпир и преостале маслине (очишћене и исјецане).

Све налити црним вином, поклопити и на умјереној ватри кувати још 30 минута, уз повремено мијешање. На крају посути петрусином и служити топло.

ДЕЗЕРТ

Чоколадне лоптице

Потребно је: 250 гр чоколаде, 150 гр пржених љешника, 3 кашике шећера, 3 кашике меда, 4 кашике румене праме, прах шећер.

Ситно изрэндану чоколаду, попржене и самљене љешнике, шећер, мед и рум добро измијесити рукама. Од добијене масе формирати к

ИСХРАНА

НА КОЖИ СЕ ОГЛЕДА
КАКО СЕ ХРАНИМО

Многи кажују да је кожа огледало душе, али она је и више од тога. На њој се види и како се хранимо.

Многе намирнице не пријају ако се једу у неумереним количинама, док поједине поправљају изглед коже до савршенства. Чоколада подстиче појаву бубулица? Не, али само под условом да се не једе свакодневно и у неумјереним количинама. С друге стране, чоколада, захваљујући својим састојцима, поправља располажење. И ту се мора бити опрезан, па се задовољити само понеком коцкицом овог слаткиша.

У противном, ако се једе често и много, чоколада може да погорша стање акнозне коже.

Јогурт има пробавно дејство и веома прија кожи као уосталом и цијелом организму. Успоставља и одржава равнотежу стомачне флоре и повећава допринос витамина и других вриједних састојака.

Поврће и воће учвршују организам, ако се једу у свежем, сировом стању.

Ако се кувају, изгубиће

двојица витамина и минералних соли. Међу поврћем,

предност треба дати шаргарепи и зеленим лиснатим врстама које увијек треба зачинити са мало уља или павлаке како би организам могао да искористи њихове драгоцене витамине, посебно А и Е.

Пивски квасац такође изузетно прија кожи. Он је богат витаминима из групе Д и јако се дуго користи као додатно средство за јачање отпорности, за опоравак коже и слузокоже, јер садржи Б 12 витамин. Треба пити много течности, дневно осам чаши воде, јести суве смокве и шљиве, а посебно се препоручују чорбе од поврћа.

Ако имате масну кожу, узимајте витамин Б комплекс, витамин Б2 и Б5, којих има у пивском квасцу и изнутрицама јер спречавају појаву митесера и других кожних нечијости.

Ако имате суву кожу, узимајте витмин Ф. Од минерала посебно је важан селен кога има у пасуљу, љењницама, риби, месу, затим цинк који се налази у прокулама, луку, парадајзу, туњевини. Они повећавају еластичност коже, а

да би кожа увијек била еластична, њежна и младолика, најважније јој је осигурати довољно влаге. Неки од најбољих овлаživača налазе се у авокаду, брескви и у уљима, нарочито у маслиновом и бадемовом, затим у млијеку, бјеланџету као и у зобеном брашну. Као хидрантни тоник можете сами направити тоник од јабуке, као и маску од авокада или брескве коју сте изгњечили и повезали са мало млијека.

Исхраном можете побољшати и изглед очних капа-ка. Позната је вирједност витамина А из рибљег уља, лубенице, жутог и зеленог воћа и порћа, шаргарепе која управо дјелује на вид. Појаву кесица испод очију и подливених подочњака можете спријечити узимањем витамина Е јер он помаже у обновљању ћелија.

„ДА БИСТЕ ОДРЖАЛИ СВОЈ ЖИВОТ И ДАЛИ СВОМ ЖИВОТУ ЖИВОТ, НАЈБОЉЕ ЈЕ ДА У ВАШОЈ ИСХРАНИ ПРЕОВЛАЂУЈЕ ХРАНА КОЈА ЈЕ ПУНА ЖИВОТА“

Данијела РАЈКОВИЋ

МОДА

ОБЛАЧЕЊЕ
ПОСЛОВНЕ ЖЕНЕ

га западу.

Ако сте у пословном окружењу и сфери финансија, продаје, права и економије уопште (ревизори, рачуновође, менџери, агенцији осигуравајућих друштава), онда морате поштовати крута модна правила. Носите: костиме и комплете са елегантним панталонама; блузе и кошуље које не морају бити превише озбиљне; хаљине, испод сакоа; хаљине, кошуље и блузе са различитим изрезима око врата; боје које су у тренду, а нису превише нападне-бех, сива и прана; чарапе и хулахопке које су глат или неупадљивих дезена и рељефа.

Пословна мода се мијења из дана у дан, али неки основни кодекси остају заувијек. Свака компанија може одређивати сопствена правила облачења, али се то сигурно не може много разликовати од стандарда у датом моменту. Наше друштво улази у приватизацију, све више страних компанија отвара радна мјеста код нас, а домаће компаније убрзано мијењају свој визуелни идентитет прилагођавајући

ком случају можете носити: црне озбиљне ципеле; репрасте ролке, мајице са дугачким рукавима, цемпере на V - изрез и струкирање кошуље; високе чизме са сукњама и краћим панталонама; мајице без рукава ѡути и сукње и панталоне од ребрастог сомота.

Ако радите у сфери нових индустрија: компјутери, Интернет, мода, гледајте да се што опуштенје осјећате у својој одјећи. Проблем код ове категорије је да се људи занесу и забораве да одржавају минимум пријатности у одјевању. Пре поручујемо да покажете ваш индивидуални стил, али се ипак држите пословних ограничења. Носите: таман цинс, кратке панталоне, шарене мајице, пак и кожа је дозвољена. Само се постарајте да сте увијек чисти и омеглани, прљаво и изгужвано никада није OK.

А. КОСТОВИЋ

АЗАЛЕЈА, СОБНИ РОДОДЕНДРОН

Rhododendron-Simsii hybrid (Ericaceae)

• Кад неко у цвјећари кућује ову биљку, њознашију још старим називом азалеја, вјероватно ујаше не размишља да је ова биљка пренесена у Европу из источне Азије тек почешком 19. вијека

У својој прадомовини азалеје расту као зимзелено грмље. Код нас су веома омиљене собне биљке које нам уљепшавају туморне зимске и ране прољећне дане. Грмолика азалеја, лијепог и густог раста, с бројним пупољцима, са тек отвореним првим цвјетовима, убраја се међу најљепше биљке које можете током зиме држати на вашем прозору. Могу се набавити врло различите биљке како по величини, тако и по облику раста. Разликују се и по боји цвјетова. Постоје украсне сорте потпуно бијелих, свијетлоружичастих све до пурпурно ружичастих, а међу њима има чак и двобојних, пуних, малих и великих цвјетова. Листови азалеја су тамнозелени и с горње стране сјајни. Доња стра-

на листа је нешто свјетлија, а понекад и обрасла смеђим длачицама. Уобичајено вријеме цвјетања је пролеће. Међутим, одређени поступци у расадницима, првенствено поспрещавање, омогућавају да их у цвјећаркама можемо купити расцветале од ране јесени до касног прољећа.

Азалеје припадају биљкама које никако не подносе кречњак. Због тога их увијек садите у мјешавину земље веома богате тресетом, или у посебно припремљену, готову мјешавину за ову врсту биљке. Такође, неопходно је водити рачуна о томе да је глиноропор или крхотинама старе глинене саксије постигнут добар одвод воде из посуде. Иако азалеје захтијевају увијек влажну земљу, постоји опасност од труље-

ња коријена ако би био изложен трајнијем задржавању воде на дно посуде. Код тек купљених биљака, код куће одмах испитјите земљу. Уколико је превише сува, помоћи ће потапање цијеле посуде у водену купку. Пота-

пање прекините тек када из земље престану да излазе мјехурићи ваздуха и одложите саксију да се добро оциједи.

Како азалеје најбоље успијевају у средини с ве-

ликом влажношћу вазуха најбоље је саксију у којој се налази, ставити у другу, већу посуду, а простор између њих испунити влажном тресетном мањином.

Како влага из мањине буде испаравала, биљка ће бити у некој врсти влажног облака. Прије него се појаве први пупољци и цвјетови, у јутарњим сатима можете азалеју додатно орошавати собном прскацијом. Пупољци и цвјетови су, наиме, врло осјетљиви на влагу. За расцветалу биљку је најважније осигурати хладнију просторију (око 15°C) с много свежег ваздуха, а температура се може снизити још на 10 до 12°C како би се цвјетови дуже одржали.

Припремила:
Нина АСАНОВИЋ

ИЗ СТРАНИХ ЛИСТОВА И ЧАСОПИСА

ЦУЦЛОМ ПРОТИВ БОЛА

Када се неко дијете подвргне ортопедској операцији под општом анестезијом, буђење је врло болно. Све чешће се малом болеснику покушава олакшати помоћу морфинске пумпе, али то може изазвати мучнине и повраћање. По први пут у Француској, професор Касавије Капдевила (болница у Монпельјеу) искористио је пре неколико мјесеци ново средство за смањење болова. Ђечак је успаван локално-регионалном анестезијом која

умртвљује само онај део тијела који је подвргнут хирушкој интервенцији. Катетер који је био коришћен остаје на свом месту и служи да послије операције убацује исти анестетик, али у далеко мањим дозама, како би се спriјечио осјећај бола. Силиконска пумпа назvana „цуцла“ укључује се у катетер. Омогућава да се не прекидно, од 48 сати до 72 сата, убацује аналгетик. Њена пропусност претходно је подешена, она, пошто

Science et vie, 1/2002
Аутор: Филип ЖАМБОН
Превод: Р. ЂЕРИЋ

МАДРИГАЛ
ЗА БЕЛУ-СНЕЖУ

Бела-снеша сишила је на море,
Сијурно је окојњела!

Бела-снеша, цвијећи Сјевера,
сишила је на море Јућа,
да се окућа.

Сијурно је окојњела!

Бела-снеша, бијела-и-хладна,
зашто си на море пошла
да се окућаш?

Сијурно си окојњела!

Рафаел АЛБЕРТИ

Превела
Кристина ВИДАКОВИЋ-ПЕТРОВ

Дјечко доба

ДЈЕЧИЈИ МАСКЕМБАЛ

ДЕФИЛЕ ХИЉАДУ МАСКИ

• Учествовало преко хиљаду дјеце из вртића из наше ојештине и Цетиња и из првој и другој разреда основних школа у Будви и Петровцу

Весела и шаролика поворка

Јавна предшколска установа "Љубица В. Јовановић-Маше" организовала је 13. марта дјечији маскенбал на коме је учествовало 600 малишана из вртића у Будви, Светом Стефану, Петровцу и Цетињу и 450 ученика првих и других разреда из основних школа у Будви и Петровцу. Весела и шаролика поворка је окићена најразличитијим маскама уз пратњу Градске

музике продефиловала од дјечијег вртића до трга испред Старог града и хотела "Аvala" и "Могрен". Ту је требало одлучити које су маске најбоље, а жири није имао лак посао.

По одлуци жирија најбоље групне маске припадле су групама из вртића у Светом Стевану, Будви (група 5) и Цетињу (група 8) а појединачне награде у категорији

B. M. C.

ји маски из вртића припадле су маскама са називима "Пиле", "Наполеон", "Цвијеће" и "Бубамара". У категорији маски ученика основних школа жири је наградио маске "Црно-бјелу", "Одјачар" и "Палма".

Дјечији маскенбал је организован уз помоћ Туристичке организације Црне Горе, Општине Будва и више спонзора.

B. M. C.

ПАМЕТНА СУ ДЈЕЦА

"Дјеца имају право...", „Пусниште дјецу...”, па то је права правцата Јаважа! Ово бих рекао и Божу и свецу, зар дјецу да прати шаква бламажа!

Не шреба шиме дјецу кљукани - паметна су ова данашња дјеца; своја права лако ће сазнати, нијесу дјеца паја с Мјесецом.

Ко ће скупшти дјецу да распушти?!
Каг је то било? То је без везе...
Не шреба шракашти иту у пласију...
Дјеца права знају и - обавезе.

Све ће то само то себи доћи живоја коцкице кад се сложе.
Што шреба да прође - то ће проћи јер другачије бишти не може.

Комилен БУЛАТОВИЋ

Вранићи Ђачићи

ПА ЂЕ СТИЋИ

Већ се сјрема, већ се сјрема!
Пресптало је да дријема.
Ријешило се, без
гилема:
времена за одмор нема!
Већ се сјрема, већ се сјрема!

Већ се креће, већ се креће!
Развијор ћа сусреће,
очекује све дрвеће.
Оклијевати више неће.
Већ се креће, већ се креће.

Све је ближе, све је ближе!
Испод леда већ се диже,
у планини сијећ лиже
из даљине журно стиже,
испод коре њежно ћимже,
у ваздуху све пристиже.
Све је ближе, све је ближе!

Није много преостало:
још ће мало, још ће мало
да се утра хоће-неће,
и да ће сићи...
Ко?

Душан ЂУРИШИЋ

ТУЂЕ КРУШКЕ

На врх шуће крушке
Није лако сићи,
Зада шребају
Срце и мишћи.

И још мало среће
Да пребијеш лед,
Па ће крушке бити
Слађе него мег.

Мишај МИТРОВИЋ

ИРОНИЧНИ РЕДОВИ

Поставили комарца за начелника. Одмах је позвао Муву секретарицу и рекао јој:

- Пишите! Наредба број један: За свог првог замјеника одређујем Слона.

Једном се пред аудиторијумом појавили Славуј и Гачац. Славуј је пјевao по нотама, и за њега су презриво рекли да је старомодан. А Гачцу, који је неисправно гакао, приредили су славље и прогласили га за новатара.

Пиле у јајету:

- Зар у вијеку технике да по старински пробијам кору јајета кљуном? Е, па знате, то је већ и сувише! Само будале воле да раде. И угину...

Плићак...
На основу дугогодишњег посматрања и великог научног рада, изјављујем: Дубине не постоје!

Комарац:
- Једва сам пруждерао вола! Истина, мало су ми и вуци помогли.

Валентин ЧЕМЕРИС (Украјина)

Превод: Д. ЂУРИШИЋ

НИ ОВДЕ ПОСЕНИГА,
САМО БУШАН ЧЕП!

...САМО СУ МУ ДАЛИ У ШКОЛУ
ДА ПОМИРИШЕ НЕКУ ТРАВУ...?

ШКОЛИГРАМИ

Они што су на испиту пали,
опет би нам лекције држали.

*
Школа је лепа, ту нема збора,
али се у њој и учити мора.

*
Они што су од школе бежали,
далеко су данас докурали.

*
Знам једног вола
кога је окупирала ауто школа.
Пошто у њој није успио лола,
сад запрежна вуче кола.

*
Неписмени су највише криви
што се данас од школе не живи.

*
Ја у школу идем, ал' ме прати мама
што то радим сваког другог дана.

Раде ЂЕРГОВИЋ

Лоракс ОГРЛИЧА

Избор: Душан ЂУРИШИЋ

НАШИ ШКОЈИ

Ко да су велишки, усндрени броди
далеко о крају на мору широкен,
сјојују, мучију наши шкери шкоји,
а облаци треду по небу високем.

Један до другеја усндрени шкоји:
широки и уски, и мали и вели,
а то њима лејла поје бардима миста,
из којих се движу били кампанели.

По каналих равних ги и ги су јудра...
Помало се мичу од шкоја од шкоја,
прико свијалих пупших, из вале у валу,
по равницах пусташа шећа модреј тоја.

Пере ЉУБИЋ

ЗАПИС

ДИРЕКТОР

- Шта сад радим? Па зато не гледаш телевизију, не читаши новине, не слушаш радио и чаршијска наклапања... Баш ме изненадијеш, биће да једино ти ниси чула, па директор сам већ неколико мјесеци, аха, у једном предузећу...

Пропалом? - питам.

- Па скоро да је тако. Ка-ко, шта ће ми то! Остварио сам сан из дјетињства, постао сам први човјек... Ни-кад ти нисам лично на фо-тељу, мислиш да је то пре-вечно сједиште за мене? Не, па ја сам баш крупан човјек...

- Слажем се са тим кру-пан, али нисам мислила на то. И чини ми се да све на-ше невоље проузрокују ма-ли људи у великом фо-тељама, о томе сам формату говорила.

- Јах, ја мали људи, пре-тјерујеш. И одакле ти сад то? Некад смо се лијепо дружили...

- Ето, опет гријешиш. Убијали врјеме јесмо, не бих ја то назвала дружењем, него дангубљењем... и увијек сам мислила да ни-си за велика дјела, али ти ме сто сад демантујеш, на-

правио си немерљиву глу-пост, а шта ћеш веће? Узео си на себе бригу о стотинак живота, а и теби самом треба дадиња...

- Дадиња, кажеш?! А ја већ неколико мјесеци сто-јим на целу...

- Стојиши или клечиши, и јеси ли се већ попео на гла-ву запосленима, и како уопште опстајеш ту где си очигледно заљутао, изненадију ме да те већ нису сми-јенили!

- Их, да ме смијене, нема-ту смијењивања. Отићи ћу само ако се ја смиљујем, па поднесем оставку, јер нема-ко да ме смијени.

- А радици, задовољни?

- Ма какви задовољни, али знаш ли, све Србин до Српкиње, никада се ти ни-окочега неће сложити, па ми са те стране не пријети опасност. Него што си ти тако непријатељски распо-ложена и где је нестало она фина дама која се тру-дила да ни мрава не гзази?

- Убијали је тако велики људи као што си ти, а један твог формата управо нам је на челу, и соли нам свима и испира оно што сам нема.

Милица ЧУЛИЋ

АФОРИЗМИ

- Зузели смо став, а у плану је освајање и других сектора.
- Маске и обланде су сестре.
- И они који краду богу дане на крају буду кажњени.
- Прави цвијет одсутношћу мирише.
- Чистоћа је пола здравља, а здравље је чистоћа и охоко.
- Здрав вјерује - болесни се нада.
- Ласте су наши први туристи које примамо под свој кров.
- Имао сам је у загрљају, а сада је имам у шаци.

Комиц БУЛАТОВИЋ

- И нула може да помогне ако је на правој страни.
- Из такта вас обично истјерају они који немају слуха.
- За њега није било зиме, али је од њега многе хватала је-за.
- Радујте се чак иако су вам за петама; оставили сте их за собом.
- Свак може да промијени свет-овај за онај.
- Тамо се свима широм отварају врата, раде на сензор.
- Морали су да му се клањају све док га нису склонили.
- Ако и изгубимо компас, маховину нећемо.
- Тамо где су ријеке мртве, рибе ходају улицама.
- Не тражим нико да ме брани, молим само да ме нико не напада.
- Чак и у срце ако вас закључају, бићете у тамници.
- Већина жена своје мужеве, умјесто у срцу, носи на гла-ви.
- Слагаје масно, зато нам је и скочио притисак.
- Нама ни златна рибица не би помогла, имамо више од три жеље.
- Страшио је кад плитка памет има подршку дубоког це-па.
- Ако су у лажи кратке ноге, како то да увијек стигне прије истине?
- Свака роба има свог купца, и продавца.
- Снови се остварују само онима који умију да сањају.
- Прошли су ми сви возови, па сад нема под шта да се ба-цим.
- Не дајте да вас избришу, нису вас они ни нацртали.
- Кад се зна колико свињског меса поједемо, није ни чудо што се кољемо.
- Извозићемо нашу памет јер нашим паметњаковићима на треба.

Милица ЧУЛИЋ

КАПИ ЗА ГЛАВУ

- Хладнокрвних је све ма-ње међу живима.
- Опреза ради поставили су вратаре и тамо где излазе нема!
- Оно што не држи воду, распаљује ватру!

Живојин ДЕНЧИЋ

МИНИ БАСНЕ

ЛЕГАЛИСТА

Разговарају пуж и зец, па ће зец:

- Како живиш, спороходни?

- Као прави легалиста.

- Како то?
- Лијепо, никад се не жу-рим...

ПРАЗАН

Срели се гавран и лисица, па ће гавран:

- Шта је, лијо, зашто си се

ућутала?
- Немам питања за тебе.
- Због чега?

- Због тога што ти је празан

кљун...

ПРЕМАЗАН

Разговарају дјетлић и вра-на, па ће врана:

- Како живиш, дјетлићу?
- Изврсно!
- Е, лако је теби, шарени.
- Због чега, врано једна?
- Па, ти си премазан свим могућим бојама...

Раде ЂЕРГОВИЋ

РАНКО ВУДВАЧИК

РАНКО, ОСЈЕКАШ ВАЗДУХ?
ЊУШИМ ПИЈЕПО ПРОЂЕКЕ...

ЈА ЊУШИМ
ПИЈЕПУ
СЕЗОНУ...
И ВАЛУТУ.

AУХ!

УХ!

ДЈЕ САД
НАЊУШИСМО
ВАЗДУХ ИZ
ДЕПОНИЈЕ??

Брана Николић

Brâneli

ЗАВРШЕН ПРВИ ДИО ПРВЕНСТВА У СУПЕР ВАТЕРПОЛО ЛИГИ

ЗА СВЕ УКУСЕ

• Пешо мјесно реалан однос снага и услова за рад • Супер "Б" лига јрилика за каљење млађих играча

Пласманом за пето мјесто на крају првог дијела првенства, пред наставак Мини лиге, ватерполисти "Будванског ривијере" у потпуности су испунили заједнички план. Са десет бодова Бу-

дани су пребринули све бриге око очувања прволигашког статуса. Како је првенство одмисло изабрали тренера Зорана Ивановског играли су све боље и боље.

Табела:

1. "Партизан 064"	14	13	1	0	154:72	27
2. "Јадран"	14	11	0	3	139:67	22
3. "Приморац ЈП"	14	10	0	4	124:84	20
4. "Бечеј"	14	6	2	6	116:113	14
5. "Будванска ривијера"	14	4	2	8	81:126	10
6. "Спартак"	14	4	2	8	75:102	10
7. "Војводина"	14	2	3	9	93:143	7
8. "Црвена звезда"	14	0	2	12	90:148	2

Наставак 13. априла

Утакмицама 14. кола завршен је први дио првенства шампионата Југославије, а наставља се Мини лигом 13. априла. Мини лига се игра у Супер и Плавој лиги. У Супер лиги "А" групу чине: "Будванска ривијера", "Спартак", "Војводина" и "Црвена звезда". Мини лига се завршава 18. маја, а на основу пласмана биће познати учесници плеј-офа и плеј-аута.

У БЕОГРАДУ И КОТОРУ ОДИГРАНИ ПОЛУФИНАЛНИ ТУРНИРИ КУПА ЈУГОСЛАВИЈЕ

И ПОРЕД ДОБРЕ ИГРЕ УСПЈЕХ ИЗОСТАО

На базену „Бањица“ у Београду 16. и 17. марта одигран је један од полуфиналних турнира Купа Југославије на коме је учествовала и „Будванска ривијера“. Као што се и очекивало у првој утакмици фаворизо-

Београд:

1. "Партизан 064"	3	3	0	0	47:18	6
2. "Бечеј"	3	2	0	1	28:29	4
3. "Будванска ривијера"	3	1	0	2	23:31	2
4. "Спартак"	3	0	0	3	16:36	0

вани „Партизан 064“ лако је савладао Будване резултатом 15:7. Дан касније Суботић, Средановић, Вукчевић, били су бољи од суботичког „Спартака“ (10:6). Утакмици која је директно одлучивала о другом мје-

сту и пласману за финални турнир Купа Југославије, ватерполисти „Бечеја“ били су бољи и заслужено побиједили ватерполисте Будве (9:5) и тако уз „Партизан 064“ извадили визе за финални турнир који ће се одиграти у Нишу 8. и 9. априла. На другом полуфиналном турниру одиграном у Котору прва два мјesta припадала су: „Јадрану“ и „Приморцу“. К.

СПОРТСКО-РЕКРЕАТИВНИ БАЗЕН НА СЛОВЕНСКОЈ ПЛАЖИ

ЗАВРШНИ РАДОVI У ТОКУ

• Након осам година чекања и надања, спортиско-рекреативни базен на Словенској плажи биће дефинитивно завршен највећимаји крајем маја или почетком јуна

На лицу мјеста смо се ујерили да је постављање крова при крају, и да Будва ускоро добија још једно модерно и велиелепно спортско здање. Услиједиће постављање трибина, монтажа базенске опреме која се налази на базену, и керамички радови на базенској школици и базенској плажи, затим и молерски радови.

Извођачу "Уни - Адрији" из Подгорице плаћени су сви изведенци радова у вриједности од око 3.000.000 марака, а да вриједност свих уговорених радова износи 3.880.992 марке.

Завршено је око 80 одсто радова, што потврђује и последњи извјештај надзорног органа - Завода за изградњу Будве. У склопу општине Будва ка-

Осам година чекања и надања: Спортиско-рекреативни базен

жу да ће уложити додатне напоре да се овај посао напокон заврши и да базен

буде предат на коришћење и употребу спортистима и грађанима Будве.

ТАКМИЧАРКЕ РИТМИЧКОГ КЛУБА БУДВА УЧЕСТВОВАЛЕ НА МЕЂУНАРОДНОМ ТУРНИРУ У НОВОМ МЕСТУ

• Младе шакмичарке клуба ритмичке гимнастике "Будва", Ана Радуновић и Милића Ђукић, 16. и 17. марта учествовале на IV међународном турниру "Ошврено првенство Словеније"• Учествовало 40 најбољих шакмичарки из 15 водећих европских клубова. • Најјачи турнир који се организује у централним ритмичким гимнастичким школама још је званично Европске првенства

• У Ново Место смо отпутовали по прво озбиљније међународно искуство. Хтјеле смо да проверимо где се тренутно налазимо у односу на водеће европске такмичарке, посебно

У СЛОВЕНИЈИ СА ЕВРОПСКОМ ЕЛИТОМ

одне из бивших југословенских република. Знале смо и прије почетка турнира да не можемо рачунати на неки високи пласман - изјавила је Весна Радоњић тренер клуба ритмичке гимнастике "Будва". • Да ли сте испак задовољни учешћем ваших такмичарки? - Више сам него задовољна. Ана Радуновић се одлично држала током такмичења. У једном моменту заузимала је солидно 10. мјесто, да би потом пала на 15. а такмичење завршила на 17. мјесту, што

представља изванредан резултат.

• Споменули сте бивше југословенске републике. Где је тренутно мјесто нашеј ритмичкој гимнастичи у тој конкуренцији?

- У најмању руку смо равноправни што је изгледало просто невјероватно прије само три године. Овакви и слични турнири управо нам највише користе да се упоредимо са осталим клубовима из нашег окружења - рекла је на крају Весна Радоњић. Д.

БОЋАРИ „МАИНА“ ПРИВОДЕ КРАЈУ ПРИПРЕМЕ ПРЕД СТАРТ КУПА ШАМПИОНА

БОГДАН ЂУРОВИЋ ПОЈАЧАВА „МАИНЕ“

• Првих дана марша на боћарским шеренима „Словенске плаже“ одијеђе се квалификациони турнир Купа шампиона на коме ће учествовати клубови Југославије, Швајцарске и Босне и Херцеговине.

Југословенски првак „Маини“ ништа не препушта случају пред почетак турнира. Поред Среће Рајића, који је потписао приступницу из БК „Земун“ у мечевима Купа шампиона боћаре „Маина“ појачаће и Богдан Ђуровић, који је првак дневно тренирамо по 4-5 сати, а прије првих мечева одијећемо и више контрол- них утакмица са најбољим црногорским клубовима, а у плану су и три сусрета са репрезентацијом Црне Горе. Нема разлога да спремно не дочекамо мечеве против првака Швајцарске и Босне и Херцеговине-изјавио је тренер „Маина“ Милутин Вуксановић. Д.К.

УСПЛЕШАН ЗАВРШЕТАК СЕЗОНЕ АУТОМОБИЛИСТА АМСК „МЛАДОСТ-БУДВА“

ЈОШ ЈЕДНО ПРИЗНАЊЕ ПЕТРУ ЛУЧИЋУ

• Почетком марша у италијанском граду Мелфи најбољим аутомобилистима прошлогодишње „Купа Јадрана“ уручен је приједорна признања • У овом пресијашњем такмичењу возено шеснаест трка, од што је чешира у Приједору и двије у Италији

На крају такмичења прво мјесто у генералном пласману припало је АМСК „Младост-Будва“, док је прво мјесто у класи 1400 A заузео наш суграђанин Петар Лучић, иначе члан АМСК „Младост-Будва“. Његов клупски друг Данко Бакрач био је најбољи у класи 1400 X.

Горан Асановић у конкуренцији водећих италијанских и црногорских возача потврдио је примат у најјачој класи 2000 ЦТ. Овом врсном аутомобилистичком асу припало је и прво мјесто у генералном пласману. Од возача из Црне Горе прва мјеста и заслужене награде освоји-

ли су још: Петар Баничић у класи 2000 Н, као и Милутин Вујковић, члан „Ловћен-осигурања“ у класи 2000 СП.

Организатори трке „Куп Јадрана“ за ову сезону најављују још јачу конкуренцију уз учешће већег броја возача из Италије. Д.К.

СУСРЕТИ

ШКОЛА ОДБОЈКЕ „БУДВА“ - МЈЕСТО СПОРТА И ЗАДОВОЉСТВА

За Владимира Стругара својевремено се говорило, када су пионир и кадети „Будванског ривијере“ харали југословенском одбојком у њиховом узрасту, да је један од најперспективнијих учитеља овог спорта у земљи. И када су „упућенији“ у збивања у будванској одбојци очекивали његов још већи успон, он је неочекивано, такорећи преко ноги, донио одлуку да напусти клуб и тренерску срећу потражи на другом мјесту, у својој Школи одбојке.

• Многи тренери напуштају број који тоне, а ја сам такву одлуку донио са тимом који побјеђује. Једноставно нисам могао да се помиријам да радијем ствари које су се кришли са мојим принципима. Одлучио сам да покушам сам. Да оснујем Школу одбојке која ће функционисати по мојим одбојачким схватањима- започео је своју одбојачку причу Владимир Стругар.

- Одлука је била изузетно смјела. За њену реализацију поред идеје била су потребна и позамашна финансиске средства?

- Ваљају се одрећи хонорара у клубу који није био мали и сву уштећевину тада ставити на коцку. Са преставницима ОШ „Стефан М. Ђушић“ договорио сам се о дугодишњој сарадњи. Услов је био да адаптирам кров фискултурне сале. То је коштало близу 20.000

и добар тренер. Одјеђујући хонораре волети. Много лакше је направити тренинг сениорског тима него дјечије од 7-8 година. Ту немате право на грешку. Многи „славни“ играчи поменуте кампове и школе одбојке виде као додатни, и то краткорочни, бизнис. Ово је мој посао

и то је за њих незаборавни доживљај, а за мене велика радост. Има ли ишта љепше него видјети осмијех и срећу на лицима дјече коју су вам родитељи поверили на чување, али и васпитање - завршио је своју причу Владимир Стругар. Д. КЛАРИЋ

Полазници школе одбојке „Будва“

Информатор

Радио

КЊАЗ МИЛОШ
БУКОВИЧКА БАЊА - АРАНЂЕЛОВАЦ
ПРЕДСТАВНИШТВО БУДВА

Минерална вода
Сокови

Пића других производача

Продајни центар у Ластви грбљској
тел. 086/451/297, тел./факс 452/518

Дисконт у Будви, ЦДС Подкошљун
тел. 086/452/378

BANEX

производња, експорт-импорт, инжењеринг,
туризам и услуге

СВЕ ВРСТЕ ГРАЂЕВИНСКИХ ПОСЛОВА,
СТАНОВИ ЗА ТРЖИШТЕ
РЕКОНСТРУКЦИЈЕ И
АДАПТАЦИЈЕ

85310 БУДВА, Приморски батаљон 10,
тел. /факс 086/452 790, тел. 451/764

METRO

сваког дана од 9,30 - 21,30

• велики избор робе
из програма:
- аудио
- видео
- антенско-сателитски
- телефонски

• подни и зидни
носачи
- тв (свих димензија)
- аудио и видео

• осветљења:
- тунелерам

• велики избор
игара:
- сони плеј стејси
- пи си
• празни џд ромови
• празни мини
дискови
• тдк аудио касете
• телефон:

- магична крипа
- бриско
- астониш програм

Топлишки пут 6.6
85310 Будва

Тел: 086/451/490
069-025-497

Вјесник матичара

од 21. фебруара
до 20. марта 2002.
године

РОЂЕНИ

Мина Вучковић (Драган и Селија), Андреа Радоман (Андија и Зорица), Маша Сотиро (Дејан и Милка), Небојша Лековић (Гаврило и Јиља), (Цетиње), Ивана Поповић (Саша и Милка) Сергеј Миланко (Ален и Маја), Милица Џудовић (Драган и Веселинка), Нина Дајковић (Предраг и Биљана), Ана Прибилић (Горан и Радмила), Мајда Мартиновић (Жељко и Данијела), Лазар Стаматовић (Мишио и Душка), Филип Црвенцица (Борђе и Јелена), Тодор Шолјага (Јован и Данијела), (Котор).

ВЈЕНЧАНИ

Андија Радоман, из Подгорице и Зорица Недовић из Београда, Божидар Ратковић, из Светог Стефана и Снежана Радојчић из Панчева, Младен Стојановић из Подгорице и Драгана Пејчић из Панчева, Едуард Ковачић из Котора и Анђелка Клопан из Тивта, Бошко Прелевић из Подгорице и Нада Вукићевић из Подгорице.

УМРЛИ

Стане Лукина Вучковић (1913), Новица Бранков Јањевић (1951), (Будва), Веселинка Бабић (1927), из Подгорице, Мара Дабовић (1914), из Бара, Спасоје Зеновић (1911), Драго Мировић (1919), (Петровац), Душан Гвозденовић (1927) из Буљарице.

ПОСЛЕДЊА ВИЈЕСТ

Куп Црне Горе у фудбалу
**„ПЕТРОВАЦ“
ИСПАО
ИЗ ДАЉЕГ
ТАКМИЧЕЊА**

У заосталој утакмици четвртфинала Купа Црне Горе у фудбалу „Петровац“ је 26. марта у Петровцу изгубио од „Ловћена“ 0:2 и тиме испao из даљег такмичења. „Петровац“ је у ову утакмицу ушао без великих амбиција, без неколико стандардних првотима, па не треба да чуди што је претприо пораз на свом терену и завршио овогодишње такмичење у Купу. „Ловћен“ је повео у 58. минуту голом Мијушковића послије слободног удараца који је извео Радоњић, а коначан резултат поставио је Радоњић у 81. минуту који се најбоље снашао у шеснаестерицу „Петроваца“ послије централног Мијушковића. „Ловћен“ је могао да оствари и убједљивију побједу да је Станишић у 17. минуту уступио да из једанаестерца савлада голмана Пејовића.

Петровц, 26. марта. Стадион Под Малим бродом. Гледалаца око 100. Судија Мићевић (Подгорица). Стријелци: Мијушковић у 58. и Радоњић у 81. минуту. Жути картони: Радушић и Вујовић (Петровац).

„ПЕТРОВАЦ“: Пејовић 6, Вујачић 5 (Адић-), Фабрис 6, Мијушковић 6, Радушић 6, Вранеш 7, Љубовић 6, Делић 6 (Голић-), Вукчевић 6, Милеусић 6 (Масловарић-), Вујовић 6.

„ЛОВЋЕН“: Пековић 6, Попивода 6, Татар 6, Мирковић 7, Каваја 7, Станишић 6, Башковић 7, Зербин 6 (Ражнатовић-), Радоњић 6 (Пејовић -), Касић 7, Мијушковић 7 (Хутер-).

ПРОГРАМ РАДИО БУДВЕ

ПОНЕДЕЉЕЉАК

дежурни новинар Р. Павићевић
новинар сарадник Н. Рајковић
7.30-12.00 ПРИЈЕПОДНЕВНИ ПРОГРАМ
7.30-8.00 BOA (Voice of America)
8.15 Најава јутарњег програма
8.30 Метео и изјавштај ИЦ АМСЦГ о стању на путевима у Црној Гори
8.35 Актуелне информације, анкете, телефонска укупљачња
9.00 Рецепт јутарњег програма
9.30 Времеплов
9.35 Стари хит
9.50 Што штампа штампа (преглед дневне штампе)
10.00 Вијести
10.10 Отворени студио Радио Будве (гост у студију, питања слушалаца...)
10.50 Одјавни блок информација
10.55 Пословни огласи
11.05 Избор за хит дана
11.35 Лични огласи
12.00 - 16.00 новинар уредник, Б. Поповић дежурни сарадник Бильана Пунишић
12.00 Вијести 12.05 Најава екипе и сатнице: Хит дана; недеље, мјесеца
12.30 Култура (гост у студију)
12.45 Концерт (музичка емисија)
13.30 RFE (Radio Free Europe)
14.00 Радио бројмакер /клиадници, наградне игре, спортивске занимљивости.../
15.00 Вијести
15.05 Пословни огласи
15.15 Времеплов (реприза)
15.20 Лични огласи
15.30 Новости дана РЦГ
16.00-20.00 новинар уредник Д. Кларић дежурни сарадник Н. Рајковић
16.00 Најава екипе и сатнице
16.05 Спорт и музика
17.00 Вијести
17.30 Будванска хроника
18.00 Нокаут (емисија забавног типа - контакт, занимљивости...)
19.00 Вијести
19.05 Лични огласи, Хит дана, недеље, мјесеца
19.40 Пословни огласи
20.00 - 24.00 Вечерњи програм дежурни водитељ Н. Рајковић
20.00 Најава екипе и сатнице
20.05 - 21.00 Музика, СПОРТ ФЛЕШ...
21.00 - 21.30 "ТАРОТ" /отварање ТАРОТ-а путем телефона/
22.00 - 22.55 ЈУ хит парада, Топ 15 Радио Будве
23.00 Вечерас о... (контакт емисија о женама, мушкирцима...)

8.35 - 9.20 Актуелне информације, анкете, телефонска укупљачња
9.20 Рецепт јутарњег програма
9.30 Времеплов

9.35 Стари хит
9.50 Што штампа штампа (преглед дневне штампе)
10.00 Вијести
10.10 Отворени студио Радио Будве (гост у студију, питања слушалаца...)
10.50 Одјавни блок информација
10.55 Пословни огласи
11.05 Избор за хит дана
11.30 Лични огласи
11.55 Пословни огласи
12.00-16.00 дежурни водитељ Ј. Калуђеровић
12.00 Вијести
12.30 Будванска хроника
13.00 Радио синемания (емисија о филму-најновијим филмовима...)
14.00 Вијести
14.30 Концерт (музичка емисија)
15.00 Вијести
15.30 Новости дана РЦГ
16.00-20.00 новинар уредник Д. Кларић дежурни сарадник Н. Рајковић
16.00 Најава екипе и сатнице
16.05 Спорт и музика
17.00 Вијести
17.30 Будванска хроника
18.00 Радио синемания (емисија о филму-најновијим филмовима...)
19.00 Вијести
19.30 Концерт (музичка емисија)
20.00 Вијести
20.30-24.00 Вечерњи програм дежурни водитељ В. Савићевић С. Вилус
20.00 Најава екипе и сатнице
20.05-22.00 Да ниси чији си свашта бити река? (контакт програм)
24.00-03.00 Понобри програм деж. водитељи Н. Говедарица С. Вилус
Art of pleasure

СУБОТА

новинар сарадник М. Мијушковић
7.30-12.00 ПРИЈЕПОДНЕВНИ ПРОГРАМ

7.30-8.00 BOA (Voice of America)
8.15 Најава јутарњег програма
8.30 Метео и изјавштај ИЦ АМСЦГ о стању на путевима у Црној Гори
8.35-9.20 Актуелне информације, анкете, телефонска укупљачња
9.20 Рецепт јутарњег програма
9.30 Времеплов

9.35 Стари хит
9.50 Што штампа штампа (преглед дневне штампе)

10.00 Вијести

10.10 Отворени студио Радио Будве (гост у студију, питања слушалаца...)

10.50 Одјавни блок информација
10.55 Пословни огласи

11.05 Избор за хит дана

11.30 Лични огласи

11.55 Пословни огласи

12.00-16.00 дежурни водитељ Г. Кнежевић

12.00 Вијести

12.30 Најава екипе и сатнице, Хит дана, недеље, мјесеца

12.45 Породични квиз (наградне игре)

13.30 RFE (Radio Free Europe)

14.00 Породични квиз /наставак/

15.15 Времеплов /реприза/

15.20 Лични огласи

15.30 Новости дана РЦГ

16.00-20.00 дежурни водитељ Ј. Калуђеровић

16.00 Најава екипе и сатнице

16.30-18.30 Фонтана жеља (жеље, поздрави и честитке)

19.00 Лични огласи, Хит дана, недеље, мјесеца

19.40 Пословни огласи

20.00-24.00 Вечерњи програм дежурни водитељ С. Првуловић

20.00 Најава екипе и сатнице

20.05 Контакт програм

21.00 Где су и што раде /познате личности-гости у студију, тел. укупљачња/

22.00 Музичка носталгија /музичка емисија/

23.00 Фини сањајте /емисија о сновима/

НЕДЕЉА

новинар сарадник М. Мијушковић

7.30-8.00 BOA (Voice of America)

8.30 Трагом културне прошности Будве

9.00 Царство љубави (емисија за најмлађе)

10.30 Ово би све требало укинут...

11.15 Времеплов

11.30 Лични огласи

11.55 Пословни огласи

12.00-16.00 дежурни водитељ В. Савићевић

12.00 Вијести, најава екипе и сатнице

12.05 Избор за хит недеље, мјесеца

13.30 RFE (Radio Free Europe)

14.00 Дешавања у свијету музике, филма, спорта...

15.00 Пословни огласи

15.20 Лични огласи

15.30 Контакт програм

16.00-20.00 дежурни водитељ Б. Ђогановић

1